

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KRISTIAN KRISTIANSEN

danske ØGENAVNE

Chabesomanden

Dubbletterne

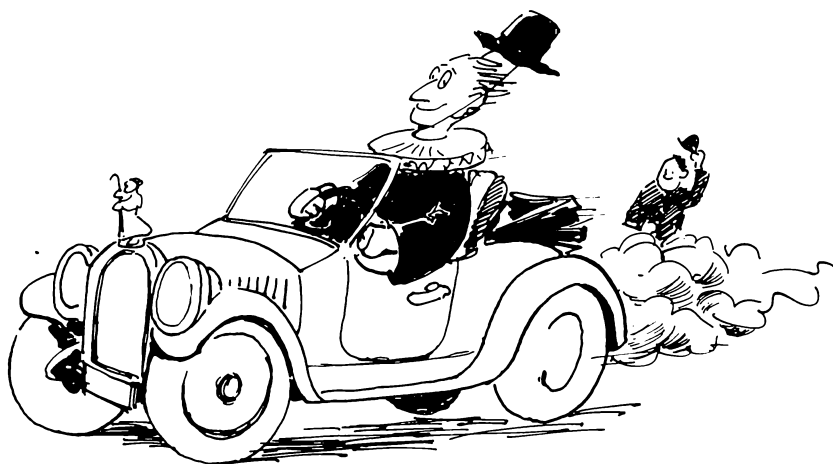
Colgate Käthe

Honsæroven

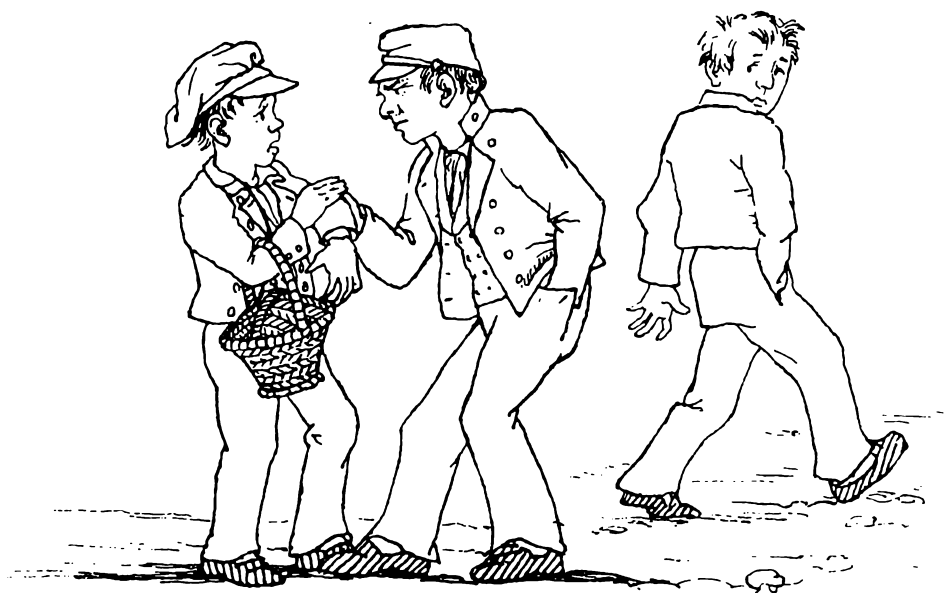
KRISTIAN KRISTIANSEN

danske ØGENAVNE

Elias med Udvognen

FORLAGET DANMARK

»Det var nok Dig, der kaldte
mig Fisk hvad?«

»Det var nok Dig, der kaldte mig Fisk, hvad?« (Tegning af Fritz Jürgensen, ca. 1851)

Kristian Kristiansen
danske ØGENAVNE

© Lademann Forlagsaktieselskab, København
Redaktion: Ib Askholm
Grafisk tilrettelægning: Gitte Kjems og Anne-Marie Schulz
Tegninger: Helge Jensen
Sats: Trier Schou Bogtrykkeri, Odense
Reproduktion: Hesthaven A/S, København
Tryk: Th. Laursen, Tønder

ISBN: 87-15-07713-6

Indhold

Forord	· 4
Mange slags navne	· 5
Officielle og uofficielle navne	· 7
Hvad er et øgenavn?	· 9
Forskellige typer af øgenavne	· 11
1. Kæle-øgenavne	· 11
2. Navneforvanskninger	· 13
3. Geografisk prægede til- og øgenavne	· 14
4. Navngivning efter udseende/fysiognomi og speciel påklædning	· 15
5. Erhvervsbetegnelser	· 18
6. Karakteregenskaber	· 19
7. Obskøne øgenavne	· 21
Andre uofficielle navneformer	· 22
Hvor langt tilbage kendes øgenavne?	· 24
Øgenavnets psykologi	· 26
Mere om køn, øgenavne og samfundsforhold	· 30
Farvel til øgenavnene?	· 31
Kendte folk om deres øgenavne	· 31
Øgenavne og lovgivning	· 35
Navne-leksikon	· 39
Litteraturliste	· 79
Stikordsregister	· 80

Frederik Hvalros

Forord

Nærværende bog er resultatet af en landsomfattende undersøgelse af emnet øgenavne, som jeg har haft den fornøjelse at arbejde på gennem de sidste to-tre år. Ud over at være geografisk dækkende er den også statistisk fuldgyltig, hvad angår bærernes sociale tilhørsforhold samt erhvervstilknytning.

Det i leksikondelen offentliggjorte materiale, som er et beskrivende uddrag af de henvendte 16.000 indsamlede øge- og tilnavne, er hentet fra adskillige kilder. Først og fremmest skylder jeg alle de mennesker, der har reageret på en systematisk efterlysning, en meget stor tak. Min efterlysning blev trykt i flere af vore større fagblade, dels i en række aviser, og mange læsere sendte mig lister over de øgenavne, som de kendte. Uden disse meddelere havde jeg været meget ilde stedt.

Det siger sig selv, at også en lang række jubilæumsskrifter, faglige publikationer, erindringer, aviser og tidskrifter samt skønlitterære værker er blevet gennemgået.

For god ordens skyld skal det lige nævnes, at bogens leksikondel på ingen måde foregiver at være en komplet fortegnelse over danske øgenavne. Det ville være totalt umuligt at bringe noget sådant på et begrænset sidetal. Der gengives blot et repræsentativt udvalg af de forskellige typer. Mange af læserne vil derfor uden tvivl under gennemlæsningen komme i tanke om adskillige øgenavne på både lokale og landskendte, nulevende eller afdøde personer – samt på litterære figurer – som med mere eller mindre god ret kunne være medtaget. Af pladshensyn kan det ikke være anderledes.

Hvorom alting er: den bog, som De nu holder i hånden, er resultatet af et se-

røst stykke forskningsarbejde. Men den er forhåbentlig også morsom – det kan videnskabelige arbejder nemlig godt være – og, ærlig talt, hvorfor ska' det være så surt alt sammen?

Bogen udgives med et fromt ønske om, at den må blive slidt i laser. Det er lidt trist at tænke på, at tusindvis af sprogets mest drilske gloser og spændende injurierende titler og øgenavne måske er gået tabt for menneskeheden, fordi bornerte krønikeskrivere har svigtet deres kald på dette område. Sprogforskeren Gudmund Schütte har beklaget sig i samme anledning. Han ærgrer sig over det sproglige tab, vi alle led, da en historiker kasserede de nordiske kongetilnavne og erstattede dem med en kedsommelig, klaprende talmærkning, der har gjort det fuldkommen umuligt at holde styr på de talrige konger med enslydende navne. Kan det virkelig være meningen? Nej vel!

Kristian Kristiansen

Den københavnske fiskerkone og original Fem Fingre i Suppen. Øgenavnet blev erhvervet p.g.a. lidt for ivrigt fiskeri efter kødboller i en suppeterrin.

Mange slags navne

»Manden er navnet« – således har det været siden oldtiden, hvor det første forældrepar fandt på at kalde knægten Bjørn og pigen Gro. Den dybt forankrede overbevisning, der lå bag disse og andre navnevalg, var dels troen på sjælevandring, dels håbet om navnets indre magi, der så at sige skulle forudbestemme barnets egenskaber og løbebane. Fulgte livsbanen ikke helt af sig selv den varslede kurs, var det i hvert fald uomgængeligt, at omgivelserne og navnets bærer selv ville gøre en indsats for at realisere navnets betydning.

»Et godt navn er guld værd« siger en anden gammel talemåde, der stammer fra Bibelen. Fra vore egne breddegrader vil det huskes, hvad der siges allerede i Peder Syvs »Danske Ordsprog« fra 1682–88: »Kært barn har mange navne«.

Denne talemåde er blevet brugt lige siden. Men hvis vi skal være nøjeregnende, må vi nok konstatere, at det burde hedde: »Kært barn har mange *slags* navne«. For blot at nævne de almindeligst brugte former: *for-*, *mellem-*, *slægts-*, *kæle-*, *øge-* og *tilnavne*.

De to sidstnævnte er endnu en del af vort sproglige arvegods, selv om deres brug er dalende. Øgenavnene forsvinder måske langsomt, ligesom dialekterne. Radio og TV, samt vandringen fra de nære landmiljøer til byernes fremmedgjorte miljøer, udvander og ensretter vort sprog.

Såre trist i grunden, for hvem kan vel nægte, at netop gennem kæle-, øge- og tilnavne træder en vigtig del af den folkelige hverdags- samt kulturhistorie lyslevende frem? Her lærer vi nemlig både borger, bonde, fisker, adelsmand, præst og konge at kende på en helt ny måde. Uanset om man er krykhusar,

skorstensfejer eller generaldirektør for P&T – ingen kan vide sig sikker. Det er sproget, som det tales i folkets brede lag, der her træder os i møde. Og det er ofte meget anderledes end det sprog, vi kender fra skolens dansktimer. Men det rummer tit en historie, det desuagtet er værd at lægge øre til.

Samtidig har vi her at gøre med et stof, der hidtil ikke i overvældende grad har nydt sprogforskernes bevågenhed. Det er måske fordi, mange af disse til- og øgenavne hører hjemme i det mere kuriøse hjørne af vort sprog. De er ikke altid helt artige og betragtes derfor stadig af mange som tilhørende det deciderede undergrundssprog. Og så mener man ligesom ikke, at man kan tage dem helt så alvorligt som andre mere accepterede sproglige fænomener. – Det er med urette, og det er samtidig en skam. Øgenavne er langt mere oplysende – men også mere intime – end borgerlige navne! Men først og fremmest er øgenavnene jo simpelt hen morsomme, selv om det skal indrømmes, at pinlige, ondskabsfulde eller lidet stuerene øgenavne også kan forekomme.

Nogle forskere *har* dog beskæftiget sig med vore øgenavne. I 1899 udkom således betænkningen »Dansk Navneskik«. Den var resultatet af et omfattende kommissionsarbejde, der skyldtes, at man netop omkring århundredskiftet søgte at komme de mange *-sen* navne til livs. Det skulle ske gennem en revision af navneloven. Man ønskede at gøre adgangen til navneforandring lettere, og derfor blev der nedsat et ministerielt udvalg, som bl.a. skulle undersøge de gamle danske tilnavneskikke. Måske der her var noget, som kunne danne basis for nyt efternavnestof? Resultatet blev den omtalte be-

tænkning, der stadig er både fornøjelig og lærerig læsning for enhver, som på den ene eller anden måde interesserer sig for danske personnavne.

Herudover er der i tidens løb udgivet tre bøger om emnet. De er alle vældig gode, men beskæftiger sig for det første kun med øgenavne fra dette århundrede, og for det andet er de enten af lokalt tilsnit eller fagligt afgrænsede.

Et ganske særligt kuriosum udgør Rigspolitichefens fortrolige »Dansk Øgenavnsregistratur«, der vides at være udkommet flere gange.

Ved hjælp af den amerikanske personnavneforsker Elsdon C. Smith fandt forfatteren af nærværende bog ud af, at en lang række politimyndigheder verden over udgiver, eller har udgivet, trykte fortegnelser over kriminelle persons øgenavne. De registreres rutinemæssigt til evt. brug i efterforskningsøjemed.

På et tidspunkt forsøgte jeg at opnå

Tyske forbryder-fysiognomier fra tyverne – med øgenavne. Planchen stammer fra en politiudstilling, som på daværende tidspunkt blev vist i Berlin. Så godt som alle øgenavnene er direkte oversættelige, og ville ikke virke påfaldende blandt danske »kolleger« – hverken i tyverne eller i dag: Doktoren, Skarpe Willi, Oste-Meta, Kavallér-Fritz, Bløde Heinrich, Artist-Karl, Den blege Ernst og Pariser Skønheden.

tilladelse til – i videnskabeligt øjemed – at gennemgå den danske liste; men efter at have hængt i telefonrøret i over en time, og være blevet sendt fra Herodes til Pilatus på Politigården, måtte jeg se i øjnene, at det ville blive særdeles vanskeligt at få listen at se.

Nogen tid senere rakte skæbnen imidlertid forfatteren sin hjælpende hånd: en norsk statsadvokat, Helge Refsum, havde i 1931 fået trykt en artikel om øge- og tilnavne blandt forbrydere i sprogtidsskriftet »Maal og Minne«. I artiklen omtales den danske øgenavnsregistratur som den bedst ordnede og mest udførlige i Europa på det tidspunkt.

En henvendelse til Det kongelige Bibliotek om lån af registranten fra 30'erne resulterede i et blankt afslag. Man var godt nok i besiddelse af den, men eftersom der var tale om – som det hed – »et strengt fortroligt dokument«, var Justitsministeriets tilladelse nødvendig.

Pilgrimsfærden gik da til nævnte ministerium. To måneder hengik i rastløs, nærmest feberagtig venten, hvorpå jeg fik tilsendt en officiel bekræftelse på, at man havde modtaget en ansøgningskrivelse fra mig. Da det imidlertid drejede sig om et fortroligt aktstykke, kunne den ønskede tilladelse ikke uden videre meddeles. Man ville anmode Det kongelige Bibliotek om en udtalelse.

Yderligere et par uger henrandt, så fandt sagen sin (officielle) afslutning. Man meddelte mig – hvad jeg allerede var blevet informeret om to gange – at der var tale om et fortroligt-klassificeret dokument, hvorfor man desværre ikke så sig i stand til at give den ønskede tilladelse.

Jeg ved desværre ikke ret meget mere om den nævnte publikation, end jeg har fortalt her. Men i de følgende kapitler skal læseren desuagtet ikke blive snydt for et fyldigt uddrag af øgenavnsbetegnelser fra Refsums artikel.

Officielle og uofficielle navne

»Det er god gammel nordisk Skik, at spørge efter sine Fædre. De gamle Nordboer holdt med Omhu Slægtstavlen vedlige, og det er vel sagtens de senere Tiders Trællestand, der har bragt den store Del af Folket til at glemme Fædrenes Navn. Nu spørger man for-gæves en Bonde om ældre Navne i Slægten end Bedstefader og Bedstemoder, selv de, der ved lidt mere, bryder sig tit ikke om at vide det og forplante Kundskab herom til deres Børn.«

Således lød det beklagende fra hjemstavnsforskeren N.J. Termansen, da han i 1871 skrev om sin slægt. I dag er slægtsinteressen hos mange vakt til live igen, og der laves ane- og slægtstavler som aldrig før.

Hvad den egentlige, videnskabelige navneforskning angår, må man dog konstatere, at forskerne især koncentrerer indsatsen om stednavnene, mens personnavnene mere eller mindre har fået status af stedbørn. Det er synd. Stednavnene kan give os værdifulde oplysninger om kulturhistorien i bred forstand (de kan f.eks. fortælle os ikke så lidt endda om samfærdsels- og byggeseshistorie), men skal vi beskæftige os med hverdagens kulturhistorie, er vi bedre tjent med at undersøge, hvad folk f.eks. kaldte hinanden i gamle dage – og hvad de kalder hinanden den dag i dag.

Dengang som nu gjaldt det, at »kært barn har mange *slags* navne«. De forskellige typer anvendtes – og anvendes – afhængig af situationen, og denne bog beskæftiger sig altså med de mere uofficielle typer; men forinden vil det nok være umagen værd at blik på de andre – mere officielle – navnetyper, som disse knytter sig til.

»Til lykke, til lykke!« siger alle naboer

og familiemedlemmer. »Velkommen til verden!« – og nok engang udspilles hele barselspostyret som på salig Holbergs tid. Uanset om barnet bliver døbt eller ej, navn skal det have.

Forfatteren Willy Breinholst har kommenteret situationen på sin vanlige vittige facon: »Når det nye barn har eksisteret nogle måneder, stilles den nybagte fader over for det første problem af format: *Hvad skal barnet hedde?* Det kan nemlig ikke i det lange løb klare sig med de rent interimistiske, hjemmeflikkede navneformer såsom: »Mors egen lille nuttegris, troldeunge, skattebarn, nullermand, pusseunge, nuttebasse«, og hvad der ellers kan fostres i en kvindehjerne af slige mere eller mindre outrerede kælenavne, som den lille står forsvarsløs overfor. Barnet må have et navn, der kan godkendes i alle instanser lige fra faderen selv, moderen, bedsteforældre, øvrige familie, venner og bekendte, kirke og myndigheder.«

Sandt nok! Men hvad *skal* barnet da hedde?

Til navngivningsprocessen knytter sig flere – af og til overtroiske – folkelige forestillinger, der stadig nidkært respekteres i mange hjem. Således må man ikke røbe barnets tiltænkte navn overfor andre end præst eller kordegn, før dåben eller navngivningen finder sted, og barnet herigennem har fået sin helt selvstændige identitet.

Baggrunden for denne urgamle regel skal søges i den kendsgerning, at man ønskede at sikre barnet mod onde væsener af både overnaturlig og mere jordbunden slags. Man mente, at hvis navnet blev røbet inden dåben, kunne troldtøj og ondsindede personer nemmere få magt over barnet. Derfor skulle barnets navn også hviskes til gudmode-

ren, når hun førte barnet i kirke. Blev man i utide spurgt, hvad man havde tænkt sig at kalde den nyfødte, kunne man f.eks., som på Østsjælland eller Møn, sige, at »hun (eller han) hedder Ost- og Smørrebrød«, eller man kaldte drenge »Smørrebrød« og piger »Fedtebrød«.

I ældre tid var det skik at opkalde den førstefødte dreng efter faderens far. Historikeren Hugo Matthiesen har ligefrem kaldt det »et udslag af det dybt historiske drag i jydens sind«; en tanke, der også kommer til udtryk i Terman-sens overvejelser, gengivet ovenfor. Meningen var, at man på den måde håbede at kunne overføre styrke fra og bevare forbindelsen til de svundne slægter. Man kunne ligefrem sige: »Nu er han (farfaderen) kaldt op; nu kan han trygt dø.«

Fornavnet er rent benævnende, og man kunne måske kalde det vores grundlæggende identitet. Indenfor vor egen familiekreds er vi jo alle fælles om efternavnet, hvorimod fornavnet – også selv om vi tager hensyn til opkaldelses-skikken – straks er af en mere afgrænset og personlig natur. Specielt bemærkelsesværdigt er fornavnet også derved, at det er udtryk for et bevidst valg fra forældrenes side, hvorved det undertiden antyder forhold af social, kulturel eller religiøs art.

Dette fænomen kan også i rigt mål iagttages, når det drejer sig om øge- og tilnavn. Kun de færreste har haft lejlighed til at give sig selv øgenavn. Man må leve med det, man har fået. Den sag er det svært at gøre noget ved – selv om man skulle være utilfreds.

I forbindelse med fornavnene støder man i Sønderjylland på en meget markant tendens til dannelse af en lang række næsten faste afledninger. Disse kortnavne – der med et fint ord kaldes *hypokorismer* – har karakter af kæle-navne og anvendes i lige så høj grad på

voksne som på børn og unge (kæle-navne er jo ellers tit og ofte snævert forbundne med barndomstiden). Flere af disse navne er endda blevet anerkendt af Justitsministeriet som egentlige, godkendte fornavne.

Dette gælder i øvrigt også visse kæle-navne/navneforkortelser andre steder i landet. Eksempelvis kan nævnes:

<i>Hanne</i> , af Johanne	<i>Lene</i> , af Helene
<i>Jane</i> , af Mariane	ell. Magdalene
ell. Juliane	<i>Lone</i> , af Abalone
ell. Christiane	ell. Magdalone
<i>Lotte</i> , af Charlotte	<i>Jette</i> , af Henriette

Opfatter man principielt et øgenavn som et ikke-officielt, dvs. ikke-juridisk bindende navn, har flere af ovennævnte navne altså på et tidspunkt haft funktion af øgenavne. I Sønderjylland kan f.eks. Susanne omkortes til *Sanne*, Kirsten bliver til *Kisser* og Niels til *Niller*. Andre eksempler kan nævnes, f.eks.:

<i>Fedde</i> , af Frederik	<i>Maj</i> , af Marie
<i>Heise</i> , af Hans	<i>Misse</i> , af Marie
ell. Heinrich	<i>Trine</i> , af Kathrine
<i>Sjønne</i> , af Hans Jørgen	

Der er ligefrem blevet lavet en hel sang, udelukkende omhandlende disse navne (»Mojn til Kedde, mojn til Heise«).

De forskellige former for uofficielle tilnavne må også ses i forhold til slægtsnavnet. Ifølge navneloven skal man have et slægtsnavn; men som fast element er slægtsnavnet et ret nyt fænomen, der kun går omtrent 100 år tilbage i tiden. Det er dog ikke vanskeligt at spore visse slægtsnavne betydeligt længere tilbage. Dels er der de såkaldte *patronymika*

(fadernavne), hvor efternavnsdannelsen har fundet sted med udgangspunkt i faderens fornavn (dvs. at Peder Nielsens søn fik efternavnet Pederssøn og så fremdeles, vekslende for hver ny generation). Dels findes der også visse personlige tilnavne af typen *Jyde, Bjørn, Graver, Lange, Hvide* osv. Sprogforskeren Georg Søndergaard skriver herom:

»Vi må . . . gå ud fra, at der har været en ganske stor gruppe af navne, der nok har været knyttet til bestemte slægter og er gået i arv fra generation til generation uden dog at have haft status som slægtsnavn på samme måde som . . . adelsnavne (i den danske adel kendes der eksempler på arvelige tilnavne helt tilbage i 1200-tallet). Fænomenet var indtil for en menneskealder siden velkendt på landet, hvor et *Bakke, Smed, Munk* el. lign. kunne bruges om alle i en familie eller på en gård og havde været brugt, så længe folk kunne huske; men sjældent af de pågældende selv, der nærmest betragtede dem som en slags øgenavne.«

Der kunne nævnes mange eksempler på, at navne – der oprindeligt har været tilnavne – er gået over til at blive beskyttede slægtsnavne. Naturligvis er der også her, ligesom ved fornavnene, fastsat nogle rammer fra Justitsministeriets side.

Nye navne må f.eks. ikke »stride mod god sprogtone« og ikke være »upassende«, ligesom navnets klangfarve gerne skal være dansk. Man må altså ikke regne med at kunne tage navneforandring til f.eks. Mao Tse-tung, uanset hvor stor en beundrer af den afdøde formand, man eventuelt måtte være.

Af og til kan der dog forekomme »uregelmæssigheder« – et uretmæssigt navn eller øgenavn kan en sjælden gang opnå accept som slægtsnavn: Lehmanfamilien i en mindre provinsby hedder nu Lehman på tredje generation. Det skyldes, at bedstefaderen, der oprindeligt bar et andet slægtsnavn, fik navnet Lehman tildelt som øgenavn, fordi han var meget betaget af en populær revysanger, som hed Lehman – hvis viser han altid sang i festligt lag.

Hvad er et øgenavn?

Øgenavne, mennesker, skarpsyn og humor hører sammen og har altid gjort det. Den sidste ingrediens i denne »cocktail« er en temmelig udefinerlig størrelse, hvorimod de førstnævnte lettere lader sig definere og indfange.

Hvad er da et øgenavn?

Lad os konsultere den store »Ordbog over det danske Sprog«. Her gives følgende definitioner:

1. (Nu næppe brugt) om tilnavn i al almindelighed (uden hensyn til om det tillægges i god eller dårlig hensigt).
2. (Jf. *spidsnavn*) nedsættende beteg-

nelse, brugt som tillæg til eller i stedet for det egentlige navn på en eller noget for at håne eller drille; nu især om sådan betegnelse brugt i forbindelse med eller i stedet for en persons virkelige navn.

Spidsnavn defineres sammesteds som svarende til det tyske *Spitzname*, hvis funktion har en afgjort hånende eller drillende funktion. Desuden henvises til betegnelserne *binavn* (»navn, der gives eller tillægges nogen foruden hans virkelige navn«), *vedernavn* og *tilnavn* (de to sidstnævnte er på det nærmeste identiske).

Det er med andre ord ingen let opgave at give en helt entydig karakteristik; men måske kan det være en trøst, at sprogforskeren Kaj Bom også måtte opgive forsøget på at opstille en definition af det beslægtede sproglige begreb slang. Han skriver herom:

»Opgaven er . . . lige så vanskelig som nærliggende; og det er ikke lykkedes at opstille en definition, der er så klar og absolut, at man med den som målestok kan prøve et hvilket som helst udtryk [læs: navn] og med sikkerhed afgøre, om det er slang [læs: et øgenavn] eller ej.

Skylden ligger nu ikke i den menneskelige dovenskab. Mange forskere, især i udlandet, har tumlet energisk med spørgsmålet, og talrige forsøg er gjort på at trække grænselinierne fast op, hvorved der er fremkommet mange interessante og ofte udmærkede bidrag til problemets løsning!«

Der må med andre ord skæres igennem, så:

I denne bog er et øgenavn principielt defineret som et ikke-officielt, ikke juridisk-bindende navn.

I forlængelse heraf vil betegnelserne stort set blive brugt i flæng; af sammenhængen skulle det gerne fremgå, hvad der i det aktuelle tilfælde tænkes på. Således udelukkes derfor i første række for-, mellem- og efternavne. Som det allerede har været antydnet, kan disse navnegrupper dog undertiden have øgenavnsagtig karakter. Dette demonstrerer endnu en gang, hvor vanskeligt det er at opstille en helt entydig definition.

Tilbage bliver så en ikke videre ensartet navnegruppe. Eksempler herfra (hvor det har været muligt, med påhæftet historie) kan i rigt mål findes i leksikon-afsnittet, der begynder på side 39.

Hvad »Ordbog over det danske

Sprog« ikke nævner er, at øgenavne opstår i, eller dannes på baggrund af, en social situation. Her kommer Povl Weymann, der i sin tid opbyggede en større samling af københavnske brandfolks tilnavne, sagen betydeligt nærmere. Han karakteriserer et sådant navn som: »Betegnelsen på en i en (som oftest) snæver kreds bekendt person, hvis udseende, faglige formåen eller mangel på samme, hjemsted, adfærd eller talemåde har givet medlemmer af den snævre kreds anledning til denne ekstradåb.«

En medarbejder ved et større postkontor har overfor mig fremhævet det fremmedgørende, moderne arbejdsmiljø og det modsætningsfyldte forhold mellem arbejdsledere og arbejdere som én baggrund for øgenavnsdannelser:

»Motsætningerne afspejler sig ofte i øgenavnene. Det er mestendels de dumme svin, der har fået hæftet et øgenavn på sig – det fremgår af selve øgenavnets negative klang. Hvor der er undtagelser, fremgår det også umiddelbart af øgenavnet . . .

Deres borgerlige navn kender jeg kun i få tilfælde, hvilket i sig selv er et tegn på fremmedgørelsen.«

Det kan for overskuelighedens skyld være praktisk at søge de forskellige navne inddelt i grupper efter deres betydningsindhold og/eller funktion. Fælles for dem alle er imidlertid, at de siger en hel del mere om bærerens person end det navn, der står opført i kirkebogen. Vi overlader trøstigt ordet til forfatterinden Bertha Holst, som i sin lille charmerende børnebog *Tvillingerne* fortæller:

»De var Tvillinger og hed egentlig hverken *Top* eller *Prop*, men fandt selv, at deres Døbenavne, Harald og Margrethe, som de havde efter Mors Søskende . . . var to sære Navne, der ingenting sagde og aldeles ikke passede til dem.

De blev da også kun brugt, naar Far

var vred, eller naar Frøkenen gav Anmærkninger. Saa stod der gerne: »Harald har igen været ulydig«, eller: »Margrethe er stadig urolig i Timerne.«

Nej, de Navne var der ikke noget ved, men *Top* og *Prop*, det var noget helt andet.

For det kunne da enhver begribe, at *Top* hed *Top*, fordi hans Haar stod saa grinagtigt lige op i Luften, og at *Prop* hed *Prop*, fordi hun engang ville stoppe

en Sodavandsprop i Halsen på en Baby, der var syg og hele Tiden kastede sin Vælling op.«

Øgenavne er altså små selvstændige sociale væsener. De er jordnære realiteter. Det gives der også udtryk for i den betegnelse, man før i tiden brugte på landet om det at forsyne en person med et ekstra navn, dvs. et »øge-«navn; man kaldte det meget rammende for en »tør-dåb«.

Forskellige typer af øgenavne

Øgenavnskilderne er som allerede antydet mangfoldige – det gælder både de trykte og de utrykte. Der er øgenavne på metal- og skibsværftsarbejdere, malere, ministre, borgere og bønder, chauffører, brandmænd, popsangere, medarbejdere ved De forenede Bryggerier, Hovedstadens Trafikskab, Post- og Telegrafvæsenet, DSB osv. Med andre ord, en i det hele taget temmelig broget forsamling.

De fleste af de navne, der refereres i denne bog, har været brugt i perioden 1920 til 1960; men nogle få stammer tilbage fra århundredskiftet – og enkelte er endnu ældre. En mindre gruppe er helt dugfrisk.

Men lad os vende tilbage til systematikken. En grovsortering af navnene afslører, at der findes mindst 7 klart adskilte grupper samt herudover naturligvis en mængde navne, der ikke uden videre kan sættes i bås. Det skyldes hovedsageligt, at historien om deres oprindelse og baggrund er gået tabt. Tilsammen er de imidlertid alle et levende vidnesbyrd om, at vi her har at gøre med et sprogstof, der ikke lader meget tilbage at ønske, hvad fantasi og iderigdom angår.

1. Kæle-øgenavne

Navne som *Ollemand*, *Basse*, *Gisser*, *Busser*, *Babs* samt *Nutte* udgør faktisk en glidende overgang mellem kæle- og øgenavne. Og det var forfatterinden Emma Gad, der i sin noksombekendte bog »Takt og Tone« fra 1918 advarende skrev:

»Giv ikke Deres smaa Børn Kælenavne. Det er saa godt som umuligt senere at frigøre sig for dem, og det kan være en stor Ubehagelighed Livet igennem at gaa rundt og hedde *Bips*, *Misse*, *Tulle*, *Tut* eller hvad man nu har hittet paa, naar hele ens Væsen og Ydre er en fuldkommen Kontrast dertil. Det kan lyde lidt højtideligt, naar der siges: »Giv Viktoria en ren Ble paa!« eller: »Aleksander har kastet sin Vælling op!«, men for Barnets Fremtids Skyld bør man sætte det igennem. Det turde være et Fingerpeg i Retning af, at man helst bør afholde sig fra at give sine Børn altfor højtklingende og poetiske Navne, som det nu er Skik. Man bør betænke, at Barnet ikke vedbliver at være en henrivende guldløkket Skabning, men med Tiden bliver en velmeriteret skaldet Grosserer eller en trivelig Tante.«

Man kan godt give Emma Gad ret et stykke hen ad vejen. Ser vi på Rigspoliti-
chefens fortrolige »Dansk Øgenavsre-
gistratur« over kriminelle personer, op-
træder her følgende kæle-øgenavne,
der såmænd også forekommer selv i de
bedste omgivelser:

Busse	Dof
Nusse	Manse
Susse	Skejs
Delle	Guttermand
Dulle	m.fl.

De er formentlig slæbt med ind i den kri-
minelle verden og for hovedpartens
vedkommende ikke opstået i et betændt
miljø. Måske var det en kærlig mor eller
en drilsk skolekammerat, som var op-
havskvinde/-mand til disse navne.

Forholdet mellem øgenavn og alder
er for øvrigt en af de ting, det er vanske-
ligt at få rigtigt hold på. Har Emma Gad
ret, når hun påstår, at de, der påhæftes i
barnealderen, hænger ved resten af li-
vet? De kan gøre det (jf. *Lerpasta*), men
spørgsmålet kan ikke besvares med et
entydigt ja eller nej. Man må huske på,
at der jo er en lang række faktorer, der
påvirker vores livsløb, og som tilsam-
men er medvirkende til at danne per-
sonligheden. Det kan udmærket tæn-
kes, at *Nick Carter* en skønne dag bliver
betegnet *Rocambole* – hvis han skulle
finde på at skifte yndlingslektüre.

Når man vokser til, bliver barndoms-
ens kælenavne tit – men langt fra altid
– erstattet med andre tilnavne, der anty-
der personens mere voksne status. Som
allerede nævnt er flere af disse kæle-
former senere blevet indlemmet i det
officielt anerkendte navnestof.

Man har tidligere ment, at kæle-øge-
navnene var ret fattigt repræsenteret
på dansk grund, men da sprogforskeren
Kristen Møller i en doktordisputats
bragte denne navnetype i videnskabens
søgelys, kunne noget andet konstateres.
En virkelig god kilde til fremdra-

Allerede i 30'erne var skuespilleren *Ib Schønberg* – *Ibbermand* – en fantastisk populær skikkelse. Her ses han sammen med »Lille Connie« i en af dansk films største publikumssucceser: »*Panserbasse*«.

gelse af kælenavne er hovedstadsbladene med deres væld af lykønskings- og jubilæumsannoncer. Specielt i »Politiken«, »Ekstra Bladet«, »BT« samt i annonceorganet »Den blå Avis« vil man kunne finde en mængde af denne type navne i rubrikkerne »Kom frit frem«, »Personlige«, »Hip, hip, hurra« osv.

En anden sprogforsker, Georg Søndergaard, har for nylig opstillet følgende popularitetsliste over disse navne:

1. Trunte	6. Musse
2. Nuser	7. Putte
3. Trille	8. Basse
4. Bamse	9. Buller
5. Mulle	10. Pusser

»Hitlisten« er udregnet på baggrund af (over 3000) eksempler fra lykønskingsrubrikker i bl.a. ovennævnte blade.

En liste over henved 90 hyppigt forekommende danske kælenavne og -ord kan for øvrigt findes i bd. 2 af »Lademanns Krydsordsleksikon«.

Kort før udgivelsen af sin doktordisputats fremkom Kristen Møller med nogle overvejelser om, i hvilke miljøer disse kælenavne især dannes. Efter at have givet udtryk for, at det efter hans opfattelse især er kvinderne, der opfinder dem, fortsætter han:

»I vor tid dannes de fleste diminutiver (dvs. kælenavne) blandt arbejderbefolkningen og vandrer så opefter i klasserne. Når der er gået en tid, »slides« ordene og får en nedsættende klang. Endelsen »ling« anvender man ikke mere i sympatisk betydning – nu er det ikke sjovt at blive kaldt Mandsling, det var godt i gamle dage. Ordet »lille« har i visse sammensætninger også fået noget nedsættende over sig. Siger man f.eks. »Hør nu, lille frue!« er der jo ingen tvivl om, at man ønsker at hæve sig over vedkommende. For 50 år siden sagde man »Min gode«, når man ville understrege standsforskellen, »Min gode kone« var ingenlunde nogen hæderstitel. For øjeblikket dannes de mest anvendte former for diminutiver ved tilføjelsen af »pige«, »mand« eller »basse«: Ågemand, Ingsepige osv. I sidste tilfælde har man altså oven i købet forstærket det oprindelige og mest anvendte diminutiv »se« med »pige«, det er dobbelt konfekt . . .«

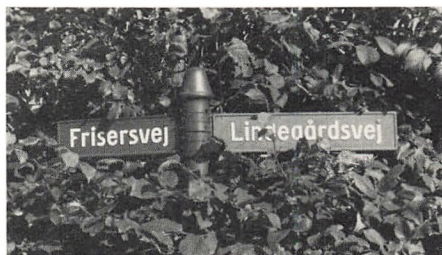
Som med de egentlige øgenavne støder man også her tit på vanskeligheder, når man nærmere skal forklare navnets sproglige/reelle baggrund. Grundordet vil tit være i den grad forvansket, at mellemformerne ikke lader sig opspore. *Babs* kan således muligvis være dannet af *Barbara*, men nogen sikkerhed herfor kan som regel ikke gives.

2. Navneforvanskninger

I direkte forlængelse af kæle-øgenavnene finder vi navneforvanskningerne. Det har jo altid været en yndet sport at drive gæk med hæderlige folks navne. Tænk blot på, hvad der skete sidste gang, der blev udnævnt ny generaldirektør for Post- og Telegrafvæsenet: en række aviser følte sig foranlediget til at stove navnet *Würtzchen*. Det er jo et ordspil på hans borgerlige navn *Würten* og det tyske ord for pølse. Den nedladende betydning af ordet ligger, for den tyskkyndige, nærmest snublende nær: *Den lille Pølse*.

Det er naturligvis muligt, at det blot er sætternissen, der har været på spil. Lad os endelig holde den mulighed åben, for der er ingen tvivl om, at navneforvanskninger generer de allerfleste, der rammes. Ens navn er nu en gang noget meget personligt. Ville De måske ikke lægge mærke til det, hvis Deres navn var *Søndersø*, og brevet fra USA pinte det ud til et *S-o-o-e-n-d-e-r-s-o-e*? Eller hvis en person kaldte Dem *Dorrit*, selv om De *hed* *Dorit*?

Forfatteren vil alligevel vove pelsen med disse håndplukkede eksempler på mere eller mindre venlige forvanskninger: *Elskebeth* er naturligvis afledt af

Bag navnet Friser, som har givet navn til Frisersvej i Charlottenlund, skjuler der sig i virkeligheden en navneforvanskning. Friser var kæle-/øgenavn for en afholdt lokal skolebestyrer med det borgerlige efternavn Frederiksen.

Elsebeth, og *Flense* er en ubarmhjertig omkalfatring af efternavnet Flensborg. Bakker man snagvendt, ændres slægtsnavnet Skytteboe naturligvis til *Byttesko*, og boghandler Kuhlman bliver venligt omdannet til *kulhandler Bogmand*. *Violin* hed i virkeligheden Velin, og hr. Gebauer må nødtvungent se sit navn omdannet til *Giv Bajer*. *Peter Bromleby* er en humoristisk omskrivning af navnet Peter Romeo, og *Færdigmand* hed i virkeligheden Ferdinand. *Radetten* er en let gennemskuelig omskrivning af slægtsnavnet Radetzsky, og *Lasøren* fremkom ved at fjerne et par bogstaver i Lars Sørensens borgerlige navn. Det skal også lige nævnes, at det ikke altid er nogen spøg at sidde i chefstolen, hvis man hedder Enevoldsen – det bliver nemlig lynhurtigt til *Enevældsén*.

I anstændighedens navn er der dog en kant, som ikke bør overskrides: *Gravrøveren* havde et meget sørgmodigt ansigtsudtryk, hvad han naturligvis var i sin gode ret til. Men ved en bestemt lejlighed, da hans øgenavn var blevet ham bekendt, gjorde han meget mindeligt kollegerne opmærksom på, at de for den sags skyld måtte kalde ham, hvad de ville – bare de ikke vendte øgenavnet om. Det skal vi så undlade – også her!

3. Geografisk prægede til- og øgenavne

Det er nærliggende at karakterisere folk efter, hvor i landet – eller verden – de kommer fra. *Rødspætten* stammer fra Esbjerg, medens *Tulipangnaskeren* er af hollandsk herkomst. Andre eksempler har vi i

<i>Højbjerg Sven</i>	<i>Arne Spidsbjerg</i>
<i>Tønder Børge</i>	<i>Kerteminde Gunnar</i>
<i>Henry Prøjer</i>	<i>Svendborg</i>
(fra Flensborg)	<i>Skåvningen</i>
<i>Svend Skive</i>	(dvs. Skåningen)

<i>Havfiskeren</i>	<i>Bornholmer Augusta</i>
(fra Frederikshavn)	<i>Brasilianeren</i>
<i>Roskilde Frederik</i>	<i>Helsingørs Vilhelm</i>
<i>Skovser Emil</i>	<i>Holstebro Marie</i>
<i>Svenske Herman</i>	<i>Islænderen</i>
<i>Peter Valby</i>	<i>Kørsør Ellen</i>
<i>Aabenraa Asmus</i>	<i>Niels Vendelbo</i>
<i>Aalborg Thomas</i>	<i>Svenske Johanne</i>
<i>Argentineren</i>	<i>Svenske Laurits</i>
<i>Axel Svendborg</i>	<i>Svenske Mathilde</i>
<i>Axel Sjøllænder</i>	

Den i øvrigt særdeles rige repræsentation indenfor denne gruppe kan få én til at overveje, hvorvidt sted-tilnavnenes popularitet skulle have forbindelse med de såkaldte soldatnavne, hvor en rekrut – i hvert fald tidligere – blev betegnet ved sit soldatnummer, efterfulgt af en hjemstedsangivelse – f.eks. *53 Holstebro*.

I forbryderverdenen kan en stednavnstilføjelse også henvise til åstedet for personens kriminelle bedrifter. Eksempler herpå er

<i>Avedøres Skræk</i>	<i>Kolding Blodhund</i>
<i>Frederikshavns</i>	<i>Georg fra</i>
<i>Skræk</i>	<i>Vognmagergade</i>
<i>Hobro Christensen</i>	<i>Nørrebro Anders</i>

Både fra ind- og udland dukker der til stadighed nye eksempler op i pressen. Hvem mindes ikke, da en tidligere gestapochef, *Slagteren fra Lyon*, som havde skjult sig i Sydamerika, blev udleveret til straf i Frankrig?

Naturligvis byder politiets »Dansk Øgenavsregistratur« også på en række hjemstavnstilnavne.

Disse navnekonstruktioner står i dag slet ikke i samme høje kurs som tidligere. Ikke desto mindre har de klassiske aner i gamle romerske tilnavne, som f.eks. *Sabinus*, fra Sabinerlandet; *Norbanus*, fra byen Norba; *Asiaticus*, fra Asien/Asiens betvinger; *Creticus*, fra Kreta/Kretas betvinger – m.fl.

I netop denne forbindelse bør forfatteren m.v. Storm Nielsen Fionador nævnes. Han tilbragte flere perioder af sit liv på den forkerte side af loven. Storm Nielsen var hans oprindelige borgerlige navn. Han stammede fra det sydfynske og antog i 1929 slægtsnavnet *Fionador*, som var en spansk klingende udgave af hans øgenavn i forbryderverdenen: *Fynbo*.

4. Navngivning efter udseende/fysiognomi og speciel påklædning

Ser man på det generelle udbud af øge- og tilnavne, kommer man ikke udenom, at en persons udseende og påklædning er noget af det første, man hæfter sig ved og bruger, når der skal tildeles øgenavn – især hvis personens fremtoning er blot *lidt* usædvanlig. Fra politiets forbryderkartotek fra 1929 kan der nævnes eksempler som

<i>Aben</i>	<i>Lyse Vilhelm</i>
<i>Baronen</i>	<i>Sorte Otto</i>
<i>Blege Hans</i>	<i>Rødtop</i>
<i>Charles Halv-</i>	<i>Ræven</i>
<i>andenarm</i>	<i>Ræveungen</i>
<i>Den blege Murer</i>	<i>Krølle Christian</i>
<i>Den bælg-</i>	<i>Ole Skævnæse</i>
<i>øjede Ludvig</i>	<i>Strækhals</i>
<i>Gule Ole Jacob</i>	<i>Hugtand</i>
<i>Den hvide Neger</i>	<i>Chr. Eneøje</i>
<i>Den Langbenede</i>	<i>Glo Øje</i>
<i>Den lange Smed</i>	(havde glasøje)
<i>Den lille Lyse</i>	<i>Eetben</i>
<i>Den lille Kommis</i>	<i>Haltefanden</i>
<i>Den lille Stenhugger</i>	<i>Søren Nifinger</i>
<i>Den røde Bødker</i>	<i>Skuffe Jens</i>
<i>Den røde Neger</i>	<i>Spids (næsen)</i>
<i>Den skæv-</i>	<i>Pjerrot</i>
<i>hovede Staldkarl</i>	<i>Dreyfus</i>
<i>Den Sorte</i>	<i>Mulatten</i>
<i>Proppen (modsat</i>	<i>Skæve Martin</i>
<i>Den Langbenede)</i>	<i>Fede Otto</i>

ULVE- JÆGERNE

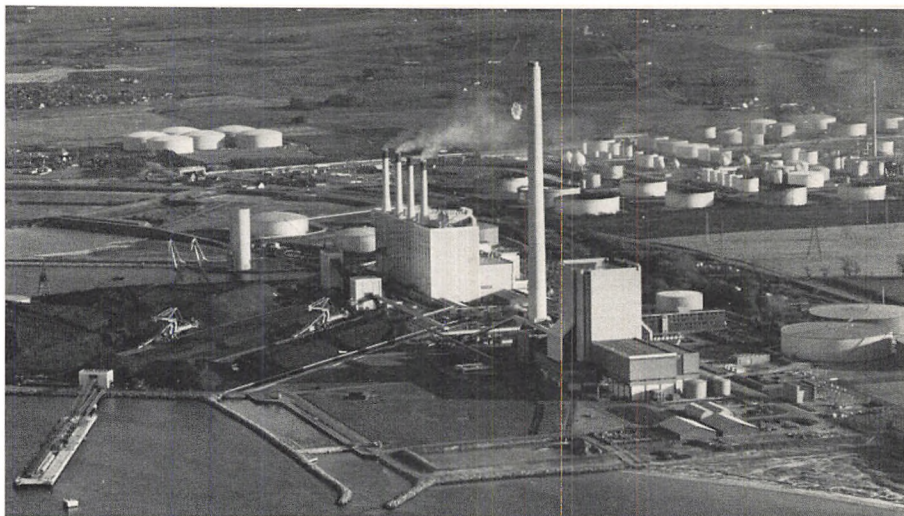
Lystbille i Ø Akter
En Palladium Film
Produced of by Metro Film Import
Incorporated in LAU Lauritzen

Stine Berg
Lise Bauditz
Oscar Striboit
Chr. Schrøder
Viggo Lindstrøm
Charles Wilken
Gorm Schmidt
m. fl. samt **Fyrtårnet**
og **Bivognen**

Utallige »kammesjukpar«, bestående af en meget stor og en meget lille person, er blevet navngivet efter et af dansk films største komikerpar: Fyrtårnet og Bivognen (Carl Schenstrøm og Harald Madsen).

Det skal i denne forbindelse nævnes, at øgenavnskonstruktioner af fornavnet blot med et foranstillet *Lange, Høje, Lyse, Tykke, Fede, Dumme, Sjove, Frække, Lille, Store, Lede, Onde, Søde* – og mange, mange flere – kun i yderst begrænset omfang er medtaget i leksikon-delen. Det ville nemlig betyde, at man kunne bringe så at sige samtlige danske fornavne med næsten alle til-lægsord for- eller efterstillet. Da disse øgenavnes oprindelse med andre ord kun sjældent byder på overraskelser, dvs. dækker over en morsom historie eller byder på en uventet pointe, er de skønnet irrelevante i denne sammenhæng. Det samme gælder hovedparten af de ubehagelige øgenavne, der ofte påhæftes handicappede personer.

Asnæsværket ved Kalundborg og Blok 5's nye 220 meter høje skorsten. Sidstnævnte kaldes i daglig tale for »Lange Aage« – som en erindring om en meget vellidt, nu afdød, tillidsmand.

Det er i øvrigt nok indenfor denne, den personlige fysiognomis og påklædnings gruppe, at vi finder de fleste såkaldte *vandre-øgenavne*, dvs. navne, som går igen og igen, ikke alene på hjemlig, men også på fremmed grund (*Arme og Ben* samt *Skind og Ben* er måske de to bedst kendte eksempler).

Mens vi nu er ved personens ydre fremtoning, er der grund til at gøre opmærksom på en interessant lille bog af Sophus Schack (*Capitain og Historiemaler*, som han kaldte sig). Den udkom i 1859 og bar den imponerende titel: »Portraitparalleller til Beviis for Ligheden mellem Mennesket og Dyret, udtagne af Historien og det daglige Liv, ledsagede af nogle Undersøgelser om det fysiognomiske Forhold mellem Forældre og Børn, samt af en Deel almindelige fysiognomiske Bemærkninger«. Bogens 94 illustrationer skal tjene til at demonstrere ligheder i karakter, baseret på udseende mellem mennesket og så forskellige dyr som løven, ørnen, aben, ræven, fåret, hunden (pud-

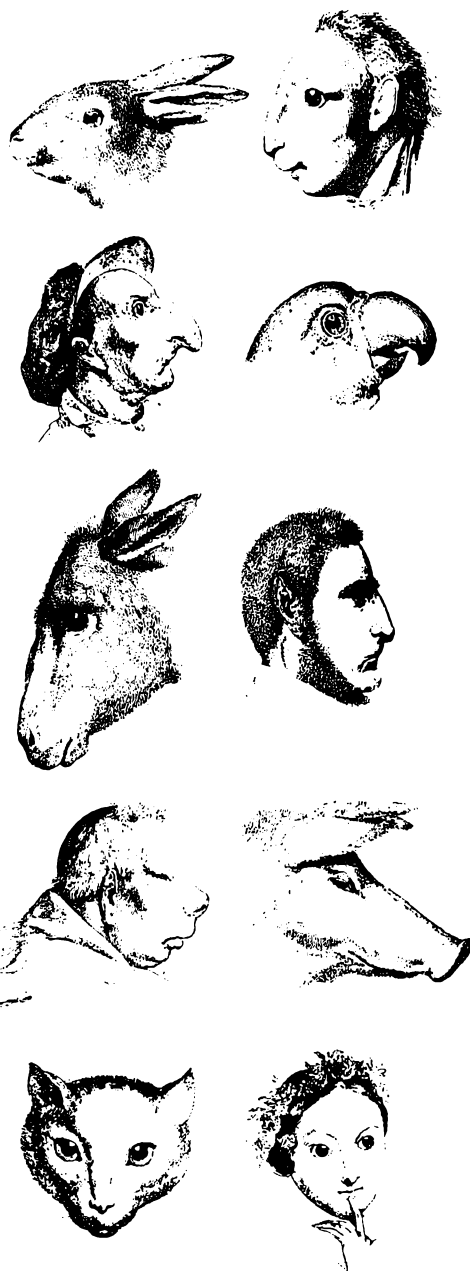
len, mynden, bulldoggen, jagthunden, moppen og skødehunden), hyænen, katten, koen, svinet, papegøjen, æslet, haren, raven, rotten, bjørnen, væselen, torsken, uglen og hesten (!)

Sophus Schacks opsummerende slutbemærkninger er slet ikke uden interesse i vor øgenavnssammenhæng. Skønt det gerne skal indrømmes, at det – efter moderne målestok – er et stykke videnskabelig litteratur af format. Schack søgte som nævnt ikke alene at påvise en ydre, men også en indre psykisk lighed mellem mennesket og dyret. Et øgenavn som f.eks. *Grisen* vil da også kunne gå på begge aspekter. Men lad nu Schack selv komme til orde:

»Skjøndt saaledes Lighedsparallel-len til Hesten vil være vanskelig at paa-vise, er den derfor ingenlunde ualmin-delig, og tør jeg derfor ikke forbigaae den uden at forsøge paa at anføre et Par, oplysende Exempler. Jeg tillader mig f.Ex. at henlede Opmærksomheden paa en af vore nulevende fortrinligste Skue-spillere, hvis paa eengang skjønne og

ædle Udtryk, der saa ofte har henrevet os fra Scenen, aldeles utvivlsomt for-ener sig med et Udtryk af Hestens kjæ-ke, fyrige Natur, der aabenbarer sig hos ham ikke alene i Physiognomiets Linea-menter og Forhold, men tillige gjør sig gjældende i hans Holdning og Bevæ-gelser, – i et eiendommeligt livfuldt Kast med Hovedet, – i hans faste og dog saa lette og elastiske Gang, i den aabne, dri-stige og tillidsfulde Aplomb, der saa be-tegnende forraader sig i hans Gestus og i hele hans ydre Optræden . . .

Sluttelig maa jeg endnu kun tilføje, at man i Tale saavel som i Skrift daglig træffer paa Udtryk, der antyde, at Følel-sen for Tanken i disse Bemærkninger bevarer sig levende blandt Mængden, – ofte endog uden at denne er sig dette klart bevidst. Naar vi f.Ex. hvert Øieblik høre disse Ord som: at denne har »Due-eller Daadyrsøine« eller hiin »Øine som Gazellers« – at hun ligner – »en falsk og behændig Kat« – eller »er listig som en Ræv« – seer saa »rovgjerrig ud som en Grib« – eller »har Ørnens skarpe lynen-de Blik« – at hun er »smidig, krybende og giftig som en Slange« – at han »træ-der som en Elefant« – »er feig som en Hare« – »plump, voldsom og glubsk som en Bjørn« – »dum som en Torsk« – »sagtmodig som et Faar« – »stædig som et Æsel« – »forfængelig som en Paafugl« – »eenfoldig som en Gaas, og vralter afsted som en And« – er »ærlig og tro« eller »bidsk som en Hund« – »seer ud som en Bulbider« – »er graadig som en Ulv« – »saa beskidt som et Sviin« – er »arrig og gnaven som en Mops« – »saa klog som en Høne« – »abeagtig« – »kattevenlig« – osv., osv. – saa tør man vel næppe nære Tvivl om, at ihvørvel disse Udtryk for en Deel tages i figurlig Forstand, de dog indeholde en uvilkkaarlig Forestilling om, at det er et vist bestemt tilsvarende Dyrs Form og Egenskaber, der har fremkaldt Billedet fra vort Indre. Men selv om slige Ytrin-

Eksempler på Schack'ske »portraitpa-rallerer« mellem dyr og mennesker. Se også øverst på side 18.

ger i Reglen mere udgaae fra Læberne end fra Tanken, saa tyder dog deres Tilværelse paa, at man her har søgt efter betegnende Udtryk for en indre physiognomisk Overbeviisning, hvis Sandhed finder sin meest indlysende Støtte i deres hyppige og almindelig udbredte Anvendelse.«

På denne samt foregående side er vist et udvalg af de portrætparallelleler, som den gode Schack mente at have fundet frem til. De betragtninger, som her er rundeligt citerede fra hans pen, lægger jo også an til nogle overvejelser omkring øgenavnets psykologi (se nærmere herom på side 26).

5. Erhvervsbetegnelser

Den femte gruppe udgøres af erhvervs-tilnavne som:

<i>Avismanden</i>	<i>Gartneren</i>
<i>Bageren</i>	<i>Glamesteren</i>
<i>Barberen</i>	<i>Hans Tekniker</i>
<i>Blikken- slageren</i>	<i>Hestehandleren</i>
<i>Blokkedrejer</i>	<i>Hurtigløberen</i>
<i>Brolæggeren</i>	<i>Høker Martin</i>
<i>Brøndgraveren</i>	<i>Jacob Slagter</i>
<i>Bugtaleren</i>	<i>Jens Væver</i>
<i>Carl Lygte- tænder</i>	<i>Knivsmeden</i>
<i>Carl Sømand</i>	<i>Lauritz Heste- trækker</i>
<i>Christian Kul- svier</i>	<i>Letmatrosen</i>
<i>Danselæreren</i>	<i>Luftkongen</i>
<i>Den store</i>	<i>Lynchaufføren</i>
<i>Skrædder</i>	<i>Maler Hans</i>
<i>Elektrikeren</i>	<i>Martin Skræd- der</i>
	<i>Mester Jakel</i>

Hvem kan ikke forestille sig sidstnævnte stående midt i et tivolitelt i 1920'erne og udfordre publikum til en dyst på råstyrke?

Denne gruppe kan måske – ligesom den foregående – siges at være ret så

almen og mindre interessant. Men ser man f.eks. nærmere på erhvervs-tilnavnene i P&T's regi – hvor det før i tiden var sådan, at mange havde lært et andet håndværk, inden de gik ind i etaten – vil man få en række interessante vink om postvæsenets rekrutteringsbasis førhen. I flæng kan således nævnes: *Willy Vandhane* (tdl. gas- og vandmester), *Mølleren*, *Fodermesteren* samt *Cykelsmeden*.

Fra en lille by »i det fynske«. Fotografiet viser den lokale kolonialhandler, som naturligvis har et borgerligt efternavn. Men alle kalder ham Ole Købmand, og han vil helst ikke kaldes andet. Et øgenavn kan med andre ord godt blive en helt umistelig del af ens personlighed.

Helt generelt kan erhvervsbetegnelserne dels være udtryk for den pågældendes (evt. hans fars) tidligere eller nuværende beskæftigelse, dels gå på en uindfriet erhvervsdrøm. Her er *Legionæren* og *Kaptajnen* gode eksempler.

Adskillige af disse faglige øgenavne har dog et stereotypt præg, der atter viser en forbindelse til slang: *Tandbrækkeren* (om tandlægen); *Bladnegeren* eller *Bladsmøreren* (om journalisten); *Hundeklipperen* (om frisøren) eller *Kommodeløfteren* (om flyttemanden). Helt uoriginale er tilnavne som: *Bonden*, *Fiskeren*, *Maleren*, *Røgteren*, *Posten*, *Mureren* osv. Kun i meget få tilfælde skal de ikke tages direkte for pålydende, og kun i tilfælde, hvor et erhvervs-øgenavn er dobbeltbundet, vil det optræde i leksikon-afsnittet.

Men der findes med andre ord en gruppe erhvervs-øgenavne, som alle er rene konstruktioner, og bag hvilke der skjuler sig en eller anden pudsig historie fra arbejdspladsen. *Flyttemanden* – som altså ikke var, og aldrig forsøgte sig i flyttebranchen – havde således for vane at gå med begge hænder i lommerne. Hvad det så var, han flyttede rundt på, kan enhver have sin egen mening om.

Også i gruppen af erhvervsafledte øgenavne lønner det sig at kaste et blik på forbryderverdenens øgenavnsskikke. Her gør der sig – som det naturligtvis er tilfældet for ansatte i borgerlige erhverv – en klar specialisering gældende. Et særdeles kendt eksempel fra den udenlandske kriminalhistorie er *Jack the Ripper*, dvs. *Opsprætter Jack* – en aldrig pågrebet kvindemorder fra 1880'ernes London. Fra de hjemlige strande er der sædvanligtvis også tale om navne, som enten angiver forbryderens foretrukne arbejdsmetode/teknik, f.eks. *Det borende X* eller forbrydelsens art:

<i>Hjerteknuseren</i>	<i>Peter Lurendrejer</i> (bedrager)
(ægteskabs-svindler)	<i>Den lange Nøgle</i>
<i>Hestehaletyven</i>	<i>Krybskytten</i>
<i>Børnenes Skræk</i>	<i>Gentleman-tyven</i>
(børnelokker)	

6. Karakteregenskaber

Øgenavne kan være en måde at sætte system i tilværelsen på – eller sagt på en anden måde: en facon at markere nogle holdninger til, hvad »man« finder ret og rimeligt, ønskeligt eller det modsatte. Og enhver afvigelse eller ethvert brud på Janteloven kan få kroniske følger i øgenavnsmæssig henseende! For er man anderledes, skal man kanøfles. Som en af andegårdens beboere sagde til den grimme ællings mor: »Ja, men han er for stor og aparte! . . . og så skal han nøfles!«

Vi har allerede været inde på dette i forbindelse med den gruppe øgenavne, der bl.a. kunne gå på en persons påklædning. Det er ikke lige meget, hvordan man klæder sig, og på samme måde er det langt fra ligegyldigt, hvordan man opfører sig: man virker måske hoven. Man er måske doven. Man sætter måske lidt for ofte »en stor djævel på«, dvs. krydrer samtalen med flere eder og forbannelser end nødvendigt. Den slags går ikke upåagtet hen, og så kan »man« indirekte – gennem det at tildele den pågældende et øgenavn – gøre opmærksom på, hvad »man« egentlig mener om hans eller hendes opførsel.

Et par eksempler:

Svovle (hver sætning blev krydret med en ed)
Sonny Boy (en stor og altid synkende kobbersmed)
Kloge Frans (dygtig, men lidt omstændelig)
Det sure Løg (fra dengang en hånd-

*Øgenavne er naturligvis ikke kun et dansk fænomen. Den engelske premierminister Margaret Thatcher (t.v.) er dels kendt som Tina (en sammentrækning af begyndelsesbogstaverne i hendes yndlingskommentar: *There is no alternative* – »Der er intet alternativ«), dels som The Iron Lady, Jern Ladyen, på grund af hendes kompromisløshed. Herhjemme er nuværende indenrigsminister Britta Schall-Holberg (t.h.) på samme vis blevet øgenavngivet Jern Britta.*

bajer kostede 27 øre, ak ja! Kammeraterne havde engang til hans fødselsdag købt en agurk, en citron og to løg, alt sammen pænt pakket ind. Den spøg resulterede i, at han ikke bød på den sædvanlige fødselsdagsomgang efter fyraften).

Der findes utvivlsomt eksempler på, at personer har ændret adfærd og rettet sig ind efter normen, når de blev sig deres øgenavnsdåb bevidst. Dét er imidlertid ikke nogen garanti for, at kollegerne så dropper øgenavnet. Et øgenavn er, som et gammelt mundheld siger, »let at få, men vanskeligt at slippe af med« – som det også fremgår af følgende digt, der stammer fra Sønderjylland:

Rasmus å Grethe »Kong«

Et øgenavn æ let å få.
Hø' blot hvodan te det kan gå.

Ve Brunde kjirkvej – o æ spang –
dær bo'j »Rasmus Kong« engang.
Han gravet torre i æ moos,
å ve hans hus dær stegh en os
op af æ skosten – nær en kom forbi,
for han ha'j å et røgeri.
Det passed »Grethe Kong« – hans kuen
lav Rasmus arbej for en buend.
Å gav djert arbej it så møj',
så tjend di beghe te æ føj.

Om vinte vå han i æ skov,
å den slavs arbej vå it sjov.
Spø bare en skovarber af,

om den slaus arbe it vå sva'.
Men ha'j en så en bottel rom,
så vå det oltins lissom om
æ øjs it vå så svat å sving.
Så gik det let som ingenting.
En »Skæggemand« mæ brændvin i
kund sandle å gi energi.

Å så'n omkring ved mel'masti
så kund en stoe madpak skri
ind bagh æ vest. – Å sienhen
så kund en træk æ sav egjen.

En dav da ha'j den jen »hallunk«
ledt righle brændvin i sin dunk.
Den gik o omgang – af å te –
(det skal en vær forsighde mæ)
Så dærfør gik det, som det gik:
Te å rid ringrien lyst di fik.

No må I hovs – i gammel dav –
da lavet folk jo sjel djert sjov.

En galle – op emeld to træ' –
det kan jo sjel det dummost fæ
hit ue af. – Så den blev sådt op.

Å sind gik det i fuld galop.
Den hest di red o, vå en gren,
som di stok ind emeld æ been.
Af viri drejet di en ring,
så kund æ hææst begynd å spring.
Æ lands – det vå en gren af hassel.
Å snart begyndt æ bla'j å rassel,
for I kan tro, di ha'j djert hye
mæ old di kridde krik å stye.
Di vrinsket jo, å di slau op,
å somtie ræ'nd di i galop.

Men mæ ledt evels – åltelav –
fek di dem lær å gå i trav.

Jen af dem – so'j di – mæ sin nejs
kom i forbindels mæ æ grejs.

Hvo manne omgang te di rej?
Det ved æ it, – det må æ sej.

Men sjel om Rasmus' hest vild spring,
så tau han næsten olle ring'.

Da han blev kong, råft di hurra.
Så dærfør ved do no hvofra
te Rasmus fek sit kongenavn
en vintedav ved fastelavn.

Etteskrift:

Et øgenavn kan skam gø' gavn:
Nær dær æ 16 Hansener i en ga'
så kan en lette skel dem a'.

Nis Branderup

Ordliste:

torre = tørv
bottel = flaske
oltins = altid
øjs = økse
skæggemand = lerdunk
til brændevin
ringrien = ringridning
galle = galge
viril = ståltråd
lands = lanse
kridde = nærmest ustyrlig
evels = øvelse
grejs = græs
nejs = næse

7. Obskøne øgenavne

Da Helge Refsum offentliggjorde sin tidligere omtalte artikel om forbyrderes øge- og tilnavne, kunne han ikke så godt komme udenom i alt fald at nævne, at der eksisterede en række »uartige« øgenavne. Men – som han også skrev: »Eksempler er her utelatt«. Mangt og meget har imidlertid ændret sig siden da, og eksempler fra denne gruppe kan naturligvis ikke udelades i et moderne værk om øgenavne.

Obskøne øgenavne udgør en langt ringere del – ja nærmest en forsvindende lille del – af den samlede kendte mængde. Men selvfølgelig optræder der af og til sådanne navne. Det er klart.

Øgenavne dækker jo alle tilværelsens aspekter.

Det er påfaldende, at mange af navnene i denne sidste hovedkategori er hæftet på kvinder og fikserer nedladende på disse som kønsobjekter. Samtidig udtrykker en stor del af de obscøne øgenavne en umoden, dobbeltmoralisk og mandschauvinistisk opfattelse af sek-

suallivet. Kvinden skildres uden omsvøb som »kusse«, »røv«, »patter på to ben« osv.

Det bør måske nævnes, at mange af de obscøne navne oprindeligt kan have været påduttet prostituerede. Men det er jo ret beset en dårlig undskyldning; mandschauvinisme er og bliver mandschauvinisme.

Andre uofficielle navneformer

Som nævnt i forrige afsnit er (mande-konstruerede?) kvindelige øgenavne ofte negativt ladet, og i hvert fald mange prostituerede påduttet særdeles nedladende tilnavne. I andre tilfælde rummer den prostitueredes navn blot en hentydning til den seksuelle samværsform, som netop hun tilbyder sine kunder: *Græske Gerda* (analsex); *Franske Lis* (oralsex); *Svenske Sanne* (gensidig onani); *Tyske Karin* (sado-masochisme); *Danske Helle* (»alm.« samleje) osv. Sådan er det den dag i dag, og sådan var det f.eks. også i forrige århundrede. Det ved man med sikkerhed, idet der fra Århus er bevaret en række øgenavne på prostituerede kvinder fra forrige århundrede. I parentes bemærket kan det nævnes, at det tilføjede borgerlige fornavn i øvrigt ikke behøver at være ægte.

Denne form for falske navne kaldes – med et fransk udtryk – *nommes de guerre*, dvs. krigsnavne. Betegnelsen skyldes, at lejesoldater i gamle dage ofte skjulte deres virkelige identitet under et påtaget navn. De dæknavne, som modstandsbevægelsens medlemmer benyttede under krigen, må også henregnes til denne gruppe (*Citronen*, *Flammen*, *Orkanen* osv.). Ved at benytte et sådant navn viser man sædvanligvis også, at man tilhører en lukket gruppe, og

»krigsnavnet« er bl.a. med til at sikre vedkommende gruppens solidaritet, samtidig med at det virker som et værn mod udenforstående. Fængselsinspektør Brøchner-Mortensen udtrykker det således:

»Et er fælles, et vist Frimureri, der tjener til at slutte Kredsen tættere, enten rundt om den, man ret vil have for sig selv, eller mod den, man vil udstøde.«

Disse navne kendes imidlertid også fra kunstens og fiduskunstens verden og er ofte selvvalgte. Storm Nielsen Fionador (se s. 15) udtrykker det i sin bog »Livet i Konflikt med Loven« således:

»I Kriminalverdenen bruges der jo Øgenavne og Omskrivninger for alt, hvorved kun de Indviede ved, hvem og hvad der menes.«

Mogens Body Pedersen nævner i sin bog »Smuglerne« – der rummer en række selvbiografiske passager – en person ved navn Henrik, der var kendt som *Divan Henrik*:

»Han havde først foreslået navne som *Capone*, eller *Dillinger* og andre navne fra den amerikanske gangsterverden, men efter lange diskussioner blev det *Divan Henrik*«.

Som et kuriosum kan der også henvises til Charles Cherly's gammeldags kriminalroman *Københavns Mysterier*.

Bogen er mere end melodramatisk, og flertallet af de kriminelle personer optræder hovedsagelig under deres øgenavne:

<i>Det bløde Løg</i>	<i>Katten</i>
<i>Den lange Væge</i>	<i>Lange Ferdinand</i>
<i>Hammerslaget</i>	<i>Sukkerstangen</i>
<i>Jernmaven</i>	<i>Muslingen</i>
<i>Smæklåsen</i>	<i>Bananen</i>
<i>Sorte Line</i>	og
<i>Røde Rikke</i>	<i>Den gamle Høne</i>

Deres borgerlige navne kendes, men anvendes kun sjældent.

I forlængelse af kunstnernavnene kan det for øvrigt nævnes, at man f.eks. i USA har bureauer, der – mod et passende vederlag – forsyner pop- og filmstjerner med succes-skabende kunstnernavne. Ikke alle navne sælger nemlig lige godt. Utallige kunstnere har benyttet sig af denne chance for at skifte navn. Et par eksempler: sangerinden *Cilla Black* hed oprindeligt *Priscilla White*. Man må indrømme, at det førstnævnte unægtelig falder mere lige på tungen. Radiostationernes disc jockeys formelig brækkede tungen, hver gang de skulle udtale beatgruppen *Tyrannosaurus Rex*' navn. Det blev derfor kortet ned til *T. Rex* – et enkelt fif, der med kort varsel sikrede gruppen et betydeligt højere pladesalg. Og hvem husker i dag *Norma Jean Baker*? – Det går ligesom lettere, hvis man siger *Marilyn Monroe*!

Som eksempel på populære danske sangere, der i professionel sammenhæng faktisk udelukkende er kendt under (nogle af) deres oprindelige øgenavne, kan i flæng nævnes *Bamse*, *Pose Pedersen* og *Liller*.

Et kikk på en række porno-forfatterpseudonymer (pseudonym = latin: »falsk navn«) fra perioden 1965 til 1973 – hvor den skriftlige pornografi havde sin storhedstid – kan godt få en til at

spekulere på, i hvor høj grad disse pseudonymer i virkeligheden er autentiske øgenavne, eller om de snarere er forfatternes egne ironiske kommentarer til bøgernes indhold:

<i>Bøvs</i>	<i>Børge Knald</i>
<i>Vagina Gerringham</i>	<i>Eva Stilling</i>
<i>Richard Matterhorn</i>	<i>P. E. Nissen</i>
<i>Dorte Pep</i>	<i>P. Nissen</i>
<i>Ulla Pop</i>	(udtales ens!)
<i>Tortera Piskensen</i>	og
	<i>Fredo Con Amore</i>

– for blot at nævne nogle af de pseudonymer, der har tydeligst erotisk undertone.

Men skønt øgenavne nu og da givetvis kan virke salgsfremmende, som pseudonym for en forlegen forfatter, er det naturligvis langt fra altid tilfældet. Den salgsfremmende effekt har sikkert været begrænset, hvad angår pseudonymet:

Maria de las Angustia Isabel Dolores Castillejo Cruz Condeza de Mollerusa – Igualada y Bujaraloz!

Det er den danske litteraturs længste pseudonym og blev anvendt af Klaus Ribbjerg, men det er han nu næppe nogen sinde blevet kaldt! I forlængelse heraf bør det nok også nævnes, hvordan det gik til, at skuespilleren Ole Monty antog dæknævnet *Phieselbach*:

»Denne mand«, skriver revyforfatteren og -komponisten Arvid Müller, »blev standset i sin manddoms første pubertet, da krigens lykkelige afslutning førte vor engelske befrielsesgeneral, feltmarskallen hertil. Det er forståeligt, at navneligheden gav dem begge kompleks og nervøse ansigtstrækninger, når folk begejstret slog dem på skulderen og sagde:

– Nå, er det Dem fra El Alamein?

– Nej, Apolloteatret!

og omvendt. Man forstår, at den ene

af dem i sin nød antog det mere klang-skønne dæknavn *Phieselbach*.«

En anden type pseudonymer er de indenfor drengespejderbevægelsen anvendte »junglenavne«. De bruges især om bevægelsens yngste medlemmer, nemlig ulveungerne. Man bestemmer ikke selv sit navn her, men i praksis er det dog sådan, at sortimentet er beskedent. Man vil kunne finde lister over dem i flere spejderhåndbøger. Det er navne af typen

<i>Simba</i>	<i>Hathi</i>
<i>Darzee</i>	<i>Mowgli</i>
<i>Gråbro</i>	osv.

De kan karakteriseres som Kipling-agtige (jf. »Junglebogen« af samme forfatter). Flere af disse navne har fulgt de pågældende op gennem årene. Ellers er øgenavne blandt spejdere ikke voldsomt udbredt, så vidt det har kunnet konstateres.

Også hos pigespejderne siges der at være en ligefrem hævdevunden tradition for, at man forsynes med et eller andet kælenavn. Desværre synes reglerne for navngivningen at være uklare. En skønlitterær behandling findes i Annesofie

Hermanns tre pigespejder-bøger »Ake-la-patroljen«, »Glade spejderdage« og »Her kommer pigespejderne«. Pigerne bliver kaldt

<i>Hannibal</i>	<i>Vicentia</i>
<i>Ludvig</i>	<i>Patricia</i>
<i>Habakuk</i>	<i>Gladys</i>
<i>Emma Suleima</i>	og
<i>Eleonora</i>	<i>Otta Lydia</i>

I den sidstnævnte bog giver forfatterinden selv udtryk for sin tvivl på, at disse navne skulle kunne beskrives systematisk. Hun fortæller bl.a. om Gudrun – »kaldet *Hvalpen* af en eller mærkelig grund« – og tilføjer så følgende parentesiske bemærkning: »(ja, hvem kan egentlig give en grund eller huske oprindelsen til alle de mærkelige navne, som en patruljes medlemmer er udstyret med?).« – Og Annesofie Hermann må betegnes som en pålidelig kilde, idet hun var spejder fra barndom til død. De tre nævnte bøger bygger på oplevelser fra hendes egen barne- og tidligste ungdomsspejdertid – dog rimeligt garneret med fantasiskildringer. De omtalte navne er derfor sikkert lidt digt, lidt virkelighed.

Hvor langt tilbage kendes øgenavne?

Tilnavne eller øgenavne (man kan kalde det, hvad man kalde vil) er bestemt ikke nogen ny foreteelse.

Men *hvor* langt tilbage i historien kendes de egentlig? Sandsynligvis så langt tilbage, som Jorden har været beboet af mennesker – eller omtrent da. Givet er det, at øgenavne optræder i de fleste kulturer, hvorfra vi har skriftligt materiale overleveret. Når vi f.eks. i Det gamle Testamente får at vide, at der

intetsteds fandtes så smukke kvinder som Jobs døtre, og at den ene af dem bar navnet *Keren-Happuk* (»*Sminke*«), falder det vanskeligt at betragte dette som hendes oprindelige navn. Den spanske Bibel-oversættelse gengiver da også navnet som *Mascara*. (Jobs Bog, kapitel 42, vers 14).

Det nye Testamente giver os beretningen om Barnabas, der drager til Tarsus for at opsøge Saulus (den senere Pau-

lus): »... da han havde truffet ham, tog han ham med til Antiokia. Og det skete, at de et helt år igennem færdedes i menigheden og underviste en talrig skare. Og det var i Antiokia, at disciplene først fik navnet *kristne*« (Apostlenes Gerninger, kapitel 11, vers 26).

Pastor C. Bartholdy, en af Indre Missons store skikkelser, har skrevet en længere artikelrække om øgenavne i et sådant kirkehistorisk perspektiv, og her kommenterer han det sidst citerede skriftsted på følgende vis:

»Kristne, det er Guds børns første øgenavn. Sådant lyder det ikke i vore øren. Det er blevet et navn med en nogenlunde ligegyldig klang, vi taler om kristne lande, kristne folk og kristen verdensdel. Kristen er blevet noget geografisk. Men sådan var det sandelig ikke fra begyndelsen. Det var et spottenavn. Oprindelsen er klar nok, for når man var sammen med de mennesker, hørte man dem bestandig tale om en, de kaldte Kristus. Men som landet lå, var det livsfarligt at få det navn hæftet på sig. Det var sandelig ikke noget hædersnavn, det var et ondt stempel.«

Arkæologen Thorkild Ramskou har æren af at have fremdraget en række eksempler på vikingetidens humor, som den afspejler sig i øgenavnene. Her kan vi se, at det er de selvsamme ting, der til alle tider har gjort sig gældende ved øgenavngivning. Der er den neutrale, præciserende type, hvor f.eks. personens hjemsted angives: *Harald Vikverske* (dvs. »fra Viken«); der er den mere grovkornede slags à la *Kolbeinn Smørpik* og *Herjolf Skrumpenosse*, hvor sandheden siges uden omsvøb; og der er den venligt vittige type, hvor personen karakteriseres mildt satirisk, uden at vedkommende egentlig behøver at føle sig stødt på manchetterne. Tag blot pigen Gudrun, der fik tildelt *Natsol* som

tilnavn. Man fornemmer vel nok, at der her var tale om en pige af »ringe dyd«; men man mærker også, at selv om navnet muligvis antyder en diskret afstandtagen overfor verdens (og kvindens) efter sigende ældste erhverv, så var navngiveren dog ikke uden en lille stille glæde over, at hun alligevel var til disposition.

Af klassiske eksempler fra den tid må vi naturligvis heller ikke glemme

Harald Blåtand
Røde Erik
Gorm den Gamle og
Svend Tveskæg

Og var De klar over, at man i et dokument fra 1408 kan læse om en *Pæther Ederkoppe*, der boede på Nørlyng hede? Dette og andre eksempler på tilnavne fra middelalderen kan findes i anden del af storværket »Danmarks gamle Personnavne«.

Det er altså gammel skik at give folk uofficielle navne. Juristen Ib Lunøe, der har skrevet en bog om dansk personnavneret, udtrykker det således:

»Personnavne er opstaaede i uciviliserede Samfund, så snart Menneskene blev i stand til sprogligt Samkvem . . . Efterhaanden som Samkvemet og dermed Samfundene vokser yderligere, bliver Enkeltnavnet utilstrækkeligt, og Tilnavne begynder at dannes, oftest efter Faderens (hos visse Folk dog efter Moderens) Navn med en Afstamningen betegnende Tilføjelse, eller efter Hjemsted, Egenskab eller Haandtering.«

I nyere tid har det danske skuespils fader, Ludvig Holberg, leveret et meget righoldigt materiale. En fortrinlig indgang til dette kan findes i Jakob Stegelmans bog, »Hvem er hvem hos Holberg?«. Det er dog ikke sikkert, at alle navnene er autentiske – flere er utviv-

somt dannet af Holberg selv for at sætte personerne i relief. I stykket »Jean de France« (5. akt, 1. scene) findes der et morsomt eksempel på de valgmuligheder, man kan stå overfor i forbindelse med »øgenavnsdåb«:

»Somme [nogle] kalder Monsieur Hans Baissemains [fransk: håndkys], fordi han gaar og kysser alle Fruentimmer paa Hænderne. Somme er mere grove og kalder Monsieur Hans Wurst [tysk: pølse], Hans Nar, Hans Abekat, Hans Gjøgler, Hans Strympekiger, Hans Markskrier, Hans Rumpevrikker, Hans Stylteganger, Hans Capriolskjærer [badutspringer], Hans Petit Maitre [lillefar], Hans Dandser, Hans Fransk-Fordær-

ver, Hans Spillflugl, Hans Stratenjunker, Hans Harlequin.«

Det er naturligvis kun de færreste, der kan pynte sig med en så imponerende række øgenavne; men nogle bærer to – og enkelte endda tre eller flere.

En gennemgang af henvend 75% af det indsamlede materiale, der danner grundlaget for denne bog, giver følgende resultat:

90.93% bærer 1 øgenavn
7.67% bærer 2 øgenavne
1.19% bærer 3 øgenavne
0.17% bærer 4 øgenavne
0.04% bærer 5 øgenavne

Øgenavnets psykologi

Undertiden kan det naturligvis være en ret så penibel sag at leve med et måske ildeklingende øgenavn. Det samme gælder jo for vore almindelige fornavne: det hænder, at barnet ikke deler sine forældres begejstring over et meget specielt fornavn.

Her er et eksempel: i 1889 udkom i København en lille bog med titlen »Hvad skal Barnet hedde? En Fortale og ca. 400 smukke Navne«. I fortalen skriver forfatterinden bl.a.:

»Mit Navn er, som De vil have set af Titelbladet, Madsgine, og dette Navn har jeg nu båret i 37 Aar.

De vil formentlig tro mig, naar jeg siger, at det Navn har været »ej blot til Lyst« for mig paa min Vandring gennem Livet. Hvis mine Forældre havde anet, hvilken Synd de begik imod mig, da de gav mig navnet Madsgine efter min onkel Mads, da ville de vistnok have betænkt sig to Gange – og saa maaske

have fundet paa et mere menneskeligt.

Fra jeg begyndte at komme på Gaden er mit Navn blevet taget forfængeligt paa den mest ubarmhjertige Maade. Alle børnene i Nabolaget raabte efter mig: »Maskine, Maskine, kom og træk mig«, og saa tog de fat i mine Skørter og ville have mig til at agere Dampmaskine.

Naar nogen, som ikke kendte mig, spurgte mig, hvad jeg hed, blev jeg blussende rød, thi jeg vidste, at der altid ville følge saadan noget som en daarlig skjult Fnisen eller et eller andet Udbrud om »et sjældent Navn«, »et løjerligt Navn« eller lignende efter, naar jeg sagde dem det.

Da jeg gjorde min Debut i Skolen, blev mit Navn modtaget med en Lattersalve, som fik mig til at tudskraale og Læreren til at holde en spildt Forelæsning om, at man ikke skulle le ad nogen, fordi de havde et underligt Navn, og saa snart Frikvarteret kom, overgik Børnene hverandre i at opremse de forskellige

slags Maskiner, de kendte, og i at undre sig over den ny Maskine, som kunne græde, og saa endte det med, at jeg fik navnet »Grædemaskinen«.

At gennemgaa de Kvaler, jeg led i Skolen, ville føre for vidt, og hvem der kender Skolebørns Opfindsomhed, naar det gælder om at drille en Kammerat, kan let tænke sig, hvilken Tortur jeg gennemgik. Men da jeg saa var konfirmeret – paa Kirkegulvet stod jeg øverst, hvad der gav Anledning til en vittig Bemærkning om, at en Maskine kunne sagtens komme frem – fik jeg Tjeneste som Stuepige, og Grædemaskinen blev nu forandret til en Fejemaskine. Naar Gaardskarlen så mig, begyndte han paa den bekendte Melodi, »Sæt maskinen i gang« og spurgte mig, om jeg ikke kendte en Maskine, der kunne feje Gade for ham.

Det sørgeligste var dog, da jeg endelig blev forlovet. Min Kæreste var selvfølgelig ikke i Forvejen kendt med mit Fornavn. Som følge af tidligere dyrktøbt Erfaring holdt jeg det skjult saa længe som muligt, men uheldigvis havde jeg en Rival, som en dag fik lejlighed til at underrette ham derom, og hans Kærlighed kølnedes straks i en paafaldende Grad; – inden en Maaned var jeg igen »i Verden saa ene«, og det har jeg været siden.«

Se, det var jo en rigtig tåreperser, hvor et almindeligt fornavn af vittige hoveder blev omdannet til et øgenavn – og hvad deraf fulgte!

De fleste mennesker har desuagtet et afslappet forhold til deres øgenavn, uanset om det er positivt eller negativt; man er klar over, at man har sine særheder og ved i reglen godt, at man er blevet øgenavnsdøbt. Men som allerede nævnt i forbindelse med *Gravrøveren* (se s. 14), findes der en grænse for morskaben, som det ikke er god tone at overskride.

Den gyldne regel synes at være, at øge- og tilnavne kun anvendes *i omtale* af personen: »Der kommer *Snogen*«, mens man kun i *ganske* sjældne tilfælde ville drømme om at sige: »Davs, *Snog!*« når man hilste på vedkommende. Da ville man som en selvfølge anvende et af hans borgerlige navne.

At dette er den alment accepterede og »korrekte« fremgangsmåde, ses af betretningen om *Snoffelbak*: havde man blot én gang hørt ham tale, læspe, snøvle og ja, simpelt hen »snofle« sig vej igennem en meningstilkendegivelse, var der ingen, der længere kunne være i tvivl om, hvem i sjakket der hed *Snoffelbak*. På et tidspunkt var der kommet en ny sjakformand. Han var nordmand, ret lille og spinkel, men i grunden en flink fyr. Da han første gang skulle skrive ugesedler, spurgte han *Snoffelbak*: »Staver du dit navn med et eller to f'er?« Det skulle han aldrig have gjort. *Snoffelbak* var både stor og stærk og aldeles ikke vant til, at nogen tiltalte ham med hans øgenavn. *Fjeldaben*, som sjakformanden blev kaldt, havde optrådt ukorrekt, men reddede dog skindet ved et hurtigt tilbagetog.

På sin vis er øgenavnet altså omgærdet af visse tabu-forestillinger. Det fremgår f.eks. af nogle talemåder, der kendes fra det sønderjyske fjeldemål:

»Et binavn må man ikke sige (dvs. bruge), det er ikke rigtigt«, eller, som det også hedder:

»Det er jo et øgenavn, det må ej være (dvs. det er forkasteligt), man skal sige det rigtige navn.«

Men hvorfor siger man det så alligevel? Ja, en af forklaringerne skal vel søges i Jante-loven, hvis første bud går ud på, at man ikke skal tro, at man er noget. Dette kan eksempelvis markeres gennem den slags navne:

»Nu vil jeg fortælle dig noget, som siger en hel del om min far«, hedder det i

Aksel Sandmoses bog 'En flygtning krydser sit spor', »Mikkel Rævehale og Olaf Tvillingsprøjte hed vel ikke netop sådan i kirkebogen. Men i Jante har man ved siden af kirkebøgerne en navnefantasi, der er mindst lige så blomstrende som i vikingetiden. Hvad mener du for eksempel om *Den døde Snedker* eller *Hans med Gummirøven? Maren Nul og Søren 7000?* Nogle af navnene er temmelig dunkle, men *Fælles-Katrine* er jo meget udtryksfuldt. Mere uklare er *Sil-deskrædderen* og *Dejlige Kattogat* . . .«

Den, som pådattes et øgenavn, accepterer det, som tidligere nævnt, næsten altid; men det er alligevel ganske forbausende (eller er det?), hvor få af mine meddelere, der overhovedet kommer ind på oplevelsen af deres eget øgenavn. Her bliver man nødt til at fritte, og gør man det, er der mange (ellers meget meddelsomme folk), som pludselig går i baglås. En række eksempler kan dog læses i et senere afsnit i denne bog, hvor kendte folk fortæller om deres øgenavne (se s. 31).

Som det fremgik af Madsgines beretning (s. 26), kan et øgenavn undertiden have negativ indflydelse på et menneskes karakter- og personlighedsdannelse. Dette aspekt blev også berørt på et nordisk psykologmøde i 1947, hvor sognepræst Axel Hansen fremdrog nedenstående – sikkert lidt grelle – eksempel.

Det drejede sig om en 34-årig fraskilt kvinde fra et »kultiveret«, velhavende embedsmandshjem. Hun var depressiv og led af sporadiske anfald af livslede, da hun af sin læge blev henvist til præsten. Hvad kunne baggrunden for depressionen være? Hun var den næstældste af to børn, og dermed et såkaldt

»konkurrencebarn«. Hendes ældre søster havde gennemført skolen, var blevet student og havde bestået sin embedseksamen, hvorimod hun selv aldrig havde taget andet end almindelig pigeskoleeksamen.

Under de første samtaler med præsten gav hun ofte udtryk for, at hun ikke duede til noget, eller at der ikke var nogen grund til at tage det, hun sagde, højtideligt, »for jeg er ikke noget«.

»Da jeg går nærmere ind på, hvor hun har de tanker fra«, siger pastor Hansen, »fortæller hun, at det stammer fra hendes skoletid. Hun havde en lærerinde, som hun forøvrigt holdt meget af, der havde for vane at give alle sine elever i klassen øgenavne eller kælenavne. Ovennævnte frue havde kaldt hende *Ruskomsnusk* – dvs. et rodet sammensurium af muligheder, men mest umuligheder. – Netop fordi hun holdt af lærerinden, virkede det så meget desto stærkere. Barnet bøjede sig hurtigt for øgenavnet og opførte sig, som man åbenbart ventede sig af hende. Hver eneste gang, hun senere i livet mødte vanskeligheder og nederlag, konkluderede hun altid: »Ja, det er jo ikke så underligt, for jeg er jo kun ruskomsnusk«. Hun havde aldrig lyst til at sige noget virkeligt i selskab eller mellem veninder – følte sig altid dum og ubetydelig, skjulte sig bag banale klicheer og det til trods for, at hun havde en udmærket klar hjerne, hvad hun blot ikke troede selv. Jeg fik hende til at fortælle mig om sit liv og om dets forskellige problemer, og hun fik lyst til at fortælle . . . Skoleøgenavnet havde bremset hende i alle kriser og afgørende handlingsøjeblikke.«

Effekten af et meget negativt ladet øgenavn skal tilsyneladende ikke bagatelliseres.

Den kvindelige Herning-original An Wât er et godt eksempel på, hvorledes et fødestedsnavn (Vorret) kan blive et øgenavn (Wât). Kulturhistorikeren H. P. Hansen fortæller: »I førstningen, jeg lærte Ane at kende, kunne hun godt selv bruge betegnelsen »An Wât«, men senere blev hun rasende, når nogen kaldte hende sådan. En dag kom et par mænd gående på hovedgaden, og da de kom om ved Ane, spørger den ene: »Hvem var det?« »Hvad, kender du ikke hende – det er jo An Wât«, lød svaret. Ane, der dog var kommet dem lidt på afstand, havde lange ører, hun snurrede rundt, og lidt efter suste hendes paraply ned i nakken på manden. – Ved en anden lejlighed kom et byrådsmedlem for skade at kalde hende ved dette navn, hvortil hun rasende replicerede: »Ska' du gi' smo' folk ø'genaw'n?«

Mere om køn, øgenavne og samfundsforhold

Det, man kunne kalde de specielle kønspolitiske forhold omkring øgenavnene, er tidligere blevet berørt, og der er især gjort rede for, hvorledes nogle mænds opfattelse af kvinder giver sig udtryk i en række mere eller mindre uhøviske og kønsdiskriminerende kvinde-øgenavne.

Griber man sagen statistisk an for at fastslå, hvorledes øgenavnene rent tal-

mæssigt fordeler sig på kvinder og mænd, bliver resultatet:

13,7% af bærerne er kvinder
86,3% af bærerne er mænd.

Denne opgørelse bekræfter kun, hvad man anede i forvejen. Og dog; mange af de øgenavne, som det har været muligt at indsamle, er af ældre dato, og billedet

Det er som oftest i de små og nære samfund, at til- og øgenavnsdannelsen har de bedste vilkår. Men de dannes åbenbart også i storbyens mere anonyme kontorhøjhuse. Fra TV-serien »Een stor familie« – som beskrev de mange typer og situationer, der kan opstå på et kontor – ses her Morten (»Mortensen«, alias Marguerite Viby) og direktør Ras (»Rasmussen«, alias Bjørn Puggaard Müller). Fremtiden vil vise, om øgenavnstraditionen er levedygtig i sådanne miljøer.

er måske ved at vende. Ovenstående tal fortæller først og fremmest, at det tidligere var mændene, som var ude på arbejdsmarkedet – hvor de fleste øgenavne opfindes – mens kvinderne færdedes i hjemmets snævrere cirkler og kun havde relativt få sociale kontakter i hverdagen.

Sådan er det som bekendt ikke længere: i dag er de fleste kvinder ude på arbejdsmarkedet, tager del i foreningslivet osv.

En statistik over øgenavnenes udbredelse i de forskellige socialgrupper lader sig desværre ikke udarbejde på det foreliggende grundlag. Men noget kan der da siges: det er hovedsagelig folk fra lavere sociale lag (personer tilhørende »socialgruppe 4 og 5«), som har været mine flittigste meddelere. Som følge heraf fokuseres der først og fremmest på øgenavnstraditionen i disse grupper.

Det er således i nogen grad stadig et åbent spørgsmål, i hvor høj grad man giver hinanden øgenavne i overklassen samt i mellemlaget (»socialgrupperne 1, 2 og 3«). At det finder sted, kan der ikke herske tvivl om – indtil flere læge- og præstehistorier leverer vidnesbyrd herom! Men der går *meget* stille med

dørene, og man ønsker normalt ikke at fremkomme med konkrete eksempler. Forfatterens henvendelser til disse grupper, f.eks. via den akademiske fagpresse, har stort set været forgæves. Man er fintfølede, lukket og sart. Åbenheden er, på dette felt, langt større i arbejderklassen.

Farvel til øgenavnene?

Landsbysamfundet, almuekulturen og den specielle industriarbejderkultur er ved at uddø. Om man nu kan lide det eller ej, ja, så er det en kendsgerning, som det ikke står til at ændre! Det er også uomtvisteligt, at tildelingen samt brugen af øgenavne generelt er dalende, samt at mange af øgenavnene ikke er så originale og levedygtige længere. Men øgenavnene lever stadig i folkemunde (ikke mindst i de såkaldte »subkulturer«) – de har det *endnu* nogenlunde, skønt den almindelige ensretning er en alvorlig trussel mod denne urgamle og originale sproglige udfoldelse.

I løbet af de kommende årtier vil det vise sig, om øgenavnstraditionen er levedygtig i EDB-alderen. Forfatteren tvivler.

Kendte folk om deres øgenavne

Benny Andersen, forfatter

I efteråret og vinteren 1955 spillede jeg på en restaurant i Nordnorge. Nogle af de ansatte i restauranten hæftede sig ved min gangart, idet jeg tog adskilligt længere skridt end mine bens længde berettigede til, hvorved mit hoved hoppede op og ned som det, der i disse måneder blev mit tilnavn, nemlig en gummibold (på nordnorsk vistnok *Gummiball*).

T. Barsøe-Carnfeldt, MF

Refererende til Deres henvendelse (. . .) kan jeg oplyse, at jeg af øge-/tilnavne, som jeg selv har kendskab til, har følgende: *TBC*, *El Presidente Gigante* og *Præsidenten*.

Bernhard Baunsgaard, MF

Jeg mener nok, at jeg i min skoletid

havde et øgenavn, men kan ærlig talt ikke erindre nærmere derom. Derimod har jeg som politiker fået adskillige øgenavne. Det mest kendte er nok *Bernie the Bloodhound*, som vist nok blev opfundet af Panduro og brugt i radioudsendelserne »Søndagsjournalen«. Jeg har aldrig opfattet tilnavnet som udtryk for en ondskabsfuldhed, men derimod som en morsomhed i al venskabelighed. Dvs. jeg har ikke følt tilnavnet som en morsomhed på min bekostning.

Victor Borge, entertainer

My nickname in Denmark from the time I became involved professionally in theatrical circles and film particularly was *Bom* which was indeed more practical and time-saving than saying Rosenbaum. To this I can add that my much older half-brother, Ejnar Rosenbaum, actor at the Royal Theatre, had long before by his close friend Storm Petersen and colleagues been designated that particular salute.

Helge Dohrmann, MF

Under henvisning til Deres brev (. . .) angående øgenavne kan oplyses, at jeg først for nylig har fået et sådant, nemlig *Manden fra Rio Bravo*.

Mine oplevelser i den forbindelse har kun været sjove og positive. Evt. gener ved et øgenavn tror jeg først og fremmest rammer børn og unge, fordi man nok er mere nærtagende i den alder.

Preben Elkjær, fodboldspiller

. . . . Gadedreng og *Målkjær*. En »titel« og et øgenavn. Titlen har jeg skullet leve med siden mit 17. år – og den er jeg ked af. Øgenavnet har jeg til gengæld ikke noget imod . . .

Torsdag den 15. november blev jeg døbt – 22 år gammel. Det var hverken første eller anden gang, at mit oprindelige døbenavn Preben Elkjær Larsen blev ændret. Men da jeg denne torsdag kom hjem til København og så, at Ekstrabladet med avisens allerstørste bogstaver havde døbt mig *Målkjær* – da havde jeg fået et navn, som jeg ikke skulle skamme mig over. Det navn må gerne klistre sig til min fremtidige fodboldkarriere (fra bogen »Målkjær«, s. 3 og 7).

Uffe Ellemann-Jensen, udenrigsminister

Om jeg har eller har haft et øgenavn (evt. tilnavn)? Ja – *Uffemand* – først som en fortalelse fra Folketingets talerstol af Preben Wilhjelm (som jeg derefter kaldte hr. *Wilmand*), siden almindeligt anvendt i den lettere del af pressen. Hvordan det opleves? Hyggeligt – for det kaldte min mor mig, da jeg var lille . . .

Bjørn Elmquist, journalist, MF

Mit første øgenavn fik jeg som ganske lille – *Bamse*, og det var vel ret ligetil, når man nu hed Bjørn. Det øgenavn havde jeg ikke noget imod.

I 10-års alderen flyttede jeg med min familie fra Svendborg til København. På Nyboder Skole fik jeg straks et andet øgenavn *Fynbo*. Det var jeg *ikke* glad for. Det skilte mig nemlig ud fra flokken, og jeg husker stadig, hvordan alle de andre hylede i kor: »*Fynbo, Fynbo* skam dig nå'ed, du har gjort dine bukser vå'ed«. Men heldigvis slap jeg da for det øgenavn efter blot et par måneder.

Noget analogt, men helt uden de samme generende mislyde, blev jeg i nogle år kaldt *Le danois*. Det var, medens jeg fra 1967–1970 spillede fodbold i Lustin FC i Belgien, hvor også aviserne i deres

småreferater havde besvær med mit for dem så fremmedartede navn.

I 1978 fik jeg et officielt tilnavn, *Kværkeby* af Dansk Luftballonforening efter min første (og hidtil eneste) tur i en varmluftballon. Navnet stammer fra den lokalitet, hvor vi landede.

Det øgenavn, som har fulgt mig længst – og stadig gør det på nu 25. år – er *Elmer*. Det er især i min fodboldklub gennem 33 år, AB, at jeg lyder det navn.

Alt i alt har jeg således i langt de fleste tilfælde opfattet det som et positivt og venligt signal at få tillagt et øgenavn. Tilsvarende har det også oftest været kammeratligt ment, når jeg selv har været med til at kalde andre ved øgenavne.

Mogens Glistrup, tidligere MF

Jeg skal oplyse, at jeg i 1935 fandt på øgenavnet *Mokke* til mig selv, og at jeg altid har glædet mig over dem, der har anvendt dette navn til og om mig.

Gunnar Hansen, redaktør

Jeg fik tilnavnet *Nu* under de olympiske lege i Berlin 1936. Dette lille indholdsrigtige ord kan bruges i svømning og atletik: »Nu – Ragnhild, Nu – Inge, Nu – Niels Holst.«

Jeg brugte det flere gange – og jeg mener, det var »Det ny Radioblad«, der fandt på det. Det har fulgt mig siden.

Keld Heick, sanger

Jeg har gransket min hjerne ganske nøje for at kunne være Dem behjælpelig med et bidrag til Deres værk. Det eneste øgenavn, jeg kunne erindre, opstod således:

I en alder af 6-7 år var jeg som »ulveunge« på en uges spejderlejr i nærhe-

den af Nykøbing Falster. Jeg havde aldrig før været så længe væk fra mine forældre og vidste ikke rigtigt, hvad det indebar. Efter 3-4 dage kunne jeg simpelt hen ikke holde det ud mere, og spejderlederen måtte derfor telefonere hjem til mine forældre og bede dem hente mig hurtigst muligt. En af de kammerater, som jeg i forvejen ikke kunne særlig godt sammen med, udnyttede den kærkomne situation til at give mig øgenavnet *Hjemve*. Dette fulgte mig, indtil jeg havde nået en alder og fysik, der satte mig i stand til at udrydde det for altid. Naturligvis var dette lidet flatterende øgenavn meget sårende for en dreng på den alder, og jeg kan huske, at jeg nærede et helt ubændigt had til »kammeraten«, der fandt på det – så lykkelig og lettet var jeg, da jeg omsider slap af med øgenavnet.

Flemming Jørgensen, sanger

»Folk de kalder mig *Bamse*, – for jeg er så stor og tyk . . .« (fra sangen »Bamse's Blues«).

Tage Kaarsted, historiker, dr.phil.:

Jeg har aldrig hørt mig omtalt som vksen med øgenavn, men er nok i pressen blevet kaldt *Dansk Politiks Sherlock Holmes* og andre lige så fantasifulde tilnavne. Men øgenavne? Min oplevelse har været en iskold konstatering; jeg har på den ene side udmærket forstået, hvad meningen var, nemlig at jeg ved min forskning søgte/søger at klarlægge politiske handlingsmønstre, som aktørerne af velforståede grunde prøver at sløre, på den anden side har jeg været lidt ked af at blive gjort til detektiv, idet dette implicerer en antagelse af forbrydelser – og dem mener jeg ikke, vore politikere gør sig skyldig i.

Jørgen Mylius, TV-producer

I skolen hed jeg *Jønne*: – jeg opfattede det hverken negativt eller positivt, blot som en konstatering af, at det var lettere at udtale end Jørgen, og måske fordi der var andre Jørg'ner i klassen.

Som voksen er jeg i almindelig offentlig omtale blev døbt *Mylle* – måske igen fordi det er lettere end Mylius, og mere kendetegnende end Jørgen.

Jeg lever godt med det, fordi der ikke ligger noget ondt eller nedsættende i det. Det er et rart øgenavn, der er fremelsket af daglig og offentlig omtale og tiltale.

Jørgen Nash, forfatter, multikunstner

Jeg har haft mange øgenavne op gennem årene, men flest i min barndom og tidligste ungdom i Silkeborg – og på Sjællands nordkyst Tibirkelunde, Tisvildeleje, hvor jeg blev kaldt *Gedehyrden* ... Særlig i havfrueåret 1966, hvor jeg kørte min mediehappening i to måneder, fik jeg mange øgenavne. Det mest kendte er vel *Den formodede Havfruemorder*.

Kristen Poulsgaard, MF

Under min tid som sømand, der varede i 10 år, hvor jeg sejlede på norske og svenske både, gik jeg under navnet *Danskeren*. Det var da i og for sig et behageligt øgenavn. Under min tid som folketingsmand er jeg blevet kaldt *Fodermesteren*, hvad jeg også selv kalder mig. Det er også et dejligt navn, så hvis De spørger, så synes jeg, at det for mit vedkommende har været positivt.

Thorkild Ramskou, museumsinspektør, mag.art.

Allerede i min gymnasietid i Aalborg

Katedralskole begyndte man at kalde mig *Ramses*, vel en forkortelse af Ramskou, da det var længe før, jeg bare tænkte på at læse arkæologi, og det har fulgt mig siden og følger stadig. Om jeg har haft virkelige øgenavne, ved jeg ikke.

I sin tid på Musikkonservatoriet blev min søster kaldt *Ram*, slet og ret, og min kone går ofte under navnet *Ramsine*.

At blive kaldt *Ramses*, har jeg altid oplevet som en venlighed.

Klaus Rifbjerg, forfatter, forlagsdirektør

Noget egentligt øgenavn har jeg aldrig haft, men da jeg fik navnet Klaus, var det ikke almindeligt, at man kaldte drenge det, så jeg hørte tit, at det var et hestnavn, og derefter fulgte hurtigt remsen om »Klaus, Klaus, Klumpe – med den bare (røde) rumpe!« Det var faktisk lige så anstrengende at hedde Klaus og have skæv næse som at være rødhåret.

Simon Rosenbaum, entertainer

I besvarelse af Deres brev ang. øgenavne i forbindelse med min person, kan jeg fortælle, at disse underligt nok aldrig har forekommet i forbindelse med min størrelse (jeg har jo ikke just gardhøjde). Derimod er jeg blevet betænkt med øgenavne i forbindelse med, skal vi kalde det, mine præstationer.

Som fire-årig lærte jeg mig selv at læse, hvilket bl.a. resulterede i, at jeg »kom i avisen«, Berlingske Tidende, med billede etc. og fik titlen *Vidunderbarnet*. Da jeg som ca. seks-årig kom i første klasse, kunne jeg derfor læse mine klasse-kammerater sønder og sammen, og da de havde hørt rygter om *Vidunderbarnet*, blev dette navn selvfølgelig brugt på mig, især i forbindelse med fænomenet, man i dag kalder mobning. Også fra enkelte læreres side. Øgenavn-

net slap jeg først for, da jeg fandt ud af, at jeg, ved at lempe lidt på lektielæsning, fik lidt dårligere karakterer, blev »normal« skoleelev, alt andet end duks, og således ikke mere *Vidunderbarnet*.

I min senere skolegang, hvor jeg bl.a. var »lidt anderledes« ved at kunne synge og spille klaver, var min kendingsmelodi ved klasse-sammenkomsterne den kendte amerikanske filmmelodi »Sonny Boy« ... Så blev øgenavnet

Sonny Boy. Det holdt op, da jeg forlod skolen. Men jeg kunne egentlig godt lide det.

Egon Weidekamp, overborgmester

Jeg kan oplyse, at jeg i den almindelige daglige omgang med skolekammerater, kammerater og venner altid er blevet kaldt *Weide*, men det kan næppe kaldes et øgenavn.

Øgenavne og lovgivning

»Ingen maae angribe nogen med Uqvems Ord, Skjelds Ord, eller tillægge nogen noget Øgenavn«.

Således står der i »Friderich V.s Søe-Krigs-Artikels-Brev«, der blev udsendt i 1752.

I dag omtales øgenavne ikke som sådan i lovgivningen. De falder derfor, i det omfang de overhovedet lader sig forfølge ad rettens vej, direkte (og ikke indirekte, som den ikke-jurakyndige måske kunne formode) ind under injurielovgivningen, dvs. henhører under Den borgerlige Straffelovs §§ 267–275A, der omhandler »Freds- og æreskrænkelser«. Dette straffelovskapitel findes aftrykt sidst i dette afsnit, idet sondringen mellem sigtelser og ringeagtsytringer må fremhæves.

Forinden skal vi dog se, hvorledes det kan gå, når loven bringes i anvendelse på dette felt. Skildringen stammer fra en gammel samling af bornholmske folkeminder:

»Som oftest foregik slig Navngiven uden Politiets Indblanding; men det kunde ogsaa ske, at de mundkaade Skvadderhoveder fik en Omgang Klaa (Klø, Straf), hvad følgende Sagnsaga vil vise:

Paa Strandmarken boede en Udbygger, som blev kaldt *Tokkajnj* (*Taaben*), fordi han som Haldrænj (halvvoksen Tjenestekarl) havde udrettet et Ærinde lidt forkert. Hans Madmoder havde sendt ham ud at laane et Sæt »Spidder« (Strikkepinde); og han var kommen hjem med et stort Spiger, hvad man havde moret sig meget over. En anden Gang, da han hjalp Høstfolkene at ravsa (rive) Rugstub i Rader, som kaldes Romper, lod de ham gaa til en Nabo at laane et Rompedrå. Saadan et Redskab kendes ikke; og han fik da til Laan en tom Æske af den Slags, som Damer gemmer deres Skindkraver med Rævehaler i. Den Bedrift blev ogsaa lønnet med Glozer (Spotteord) og Grin.

Som ældre kunde *Tokkajnj* imellem finde paa at fnyse lidt med Næsen ligesom en Hund. For den Adfærd blev han kaldt *Tokkavystijnj* (*Tossehunden*). Man sagde det sjældent helt ud til ham, men efterabede hans Hundemanerer i Forbindelse med at nævne Binavnet – baade, naar han var til Stede, og ellers ogsaa, særlig paa Kroen.

Tokkajnj var dog ikke saa tosset, som nogle vilde gøre ham til. En Nat fandt nogle Horragavara (unge Krogaster) paa at kaste Smaasten ind ad hans øvre

Gavlvindue, for at faa ham til at tro, at der var Nisser og Trolldøj paa Loftet, saa han skulde flygte ud i bar Skjorte; men Udbyggeren blev roligt liggende og stolede paa Guds Beskærmelse. Da en af Skarnsknægtene saa næste Dag spurgte ham, om han ikke havde hørt nogle Ujnnejorsegsta (Underjordshunde) løbe paa Loftet om Natten, skal han have svaret: »Nej, jå hørte båra nonna Kråuåbekatta løvva aa ulka åuer mit Hauagjåre« (Nej, jeg hørte bare nogle Kroabekatte løbe og kaste op over mit Havegærde).

Engang kom samme Udbygger paa Hjemvejen fra Kirke til at følges med en Kromand og nogle Bønder, der gik og snakkede om, hvorledes den enes Køer var bleven forgjort af *Krakkan*, som havde været der for at tigge og ikke faaet noget. Køernes Mælk var med engang bleven lang, og de kunde ikke faa Smør af Mælken. Da de snakkende omsider skulde skilles, fandt den ene paa at sige i Spøg til Udbyggeren: »Kan vi ikke faa dig til at melde den Troldkælling til Herredsfogden?« »Jo, men hvem skal jeg hilse fra?« sagde den ringe Mand i al Troskyldighed. »Aah, du kan bare hilse fra *Tokkavystijnj!*« svarede Kromanden for at have ham til Bedste; og de selv-gode Kirkefolk skiltes med et smørret Grin.

Den enfoldige Udbygger tog imidlertid Opfordringen i fuldt Alvor og gik til Herredsfogden, hos hvem han udrettede det betroede Ærinde. Da han saa var færdig, spurgte Herredsfogden: »Hvem er saa den Tokkavysten, som du hilser fra?« »Det maa vel være Kromanden, for det var ham, der sagde det!« svarede Udbyggeren.

Nogle Dage efter blev Kromanden hentet for at afgive Forklaring for Retten, hvor han maatte vedkende sig den faldne Udtalelse – der var jo flere Vidner paa det – og han maatte ogsaa – for at skaane sig selv – vedgaa, at han med Bi-

navnet *Tokkavystijnj* havde sigtet til Udbyggeren. »Det kommer De til at betale en større Bøde for!« sagde Herredsfogden, »hvis De da ikke foretrækker at sidde den af!« føjede han til. Han oplæste Straffelovens Paragraf om Ærefornærmelser. »Men der er jo saa mange andre, der har kaldt den tossede Udbygger med det Navn!« indvendte Kromanden nu. »Kan De angive nogen?« spurgte Herredsfogden. Nej, det kunde Kromanden jo ikke af Hensyn til sine Kunder, som han gerne vilde beholde. »Ja, saa faar De trøste Dem med Ordspøget: 'Naar man slaar blandt en Flok Hunde, saa piber den, man rammer!'« svarede Herredsfogden. Og med den Trøst maatte Kromanden lade sig nøje og betale sin Bøde«.

Uddrag af borgerlig straffelov, §§ 267–275A

§ 267. Den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse, straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. Er fornærmelsen fremsat mod nogen af de i § 119, stk. 2, nævnte personer i anledning af udførelsen af deres tjeneste eller hverv, uden at bestemmelserne i straffelovens § 121 kommer til anvendelse, bliver dette ved straffens udmåling at betragte som en skærpende omstændighed, og straffen kan da stige til fængsel indtil 6 måneder.

Stk. 3. Ved straffens udmåling bliver det at betragte som en skærpende omstændighed, at fornærmelsen er fremsat i trykt skrift eller på anden måde, hvorved den får en større udbredelse, eller på sådanne steder eller til sådanne tider, at det i høj grad forøger det krænkende i ytringen.

§ 267 A. Har nogen på den i § 267, stk. 3, angivne måde fremsat en udtalelse, der indeholder en usandfærdig sigtelse mod en anden for forhold, der, hvis den var sand, ville gøre denne uværdig til at beklæde offentlige hverv, skal der, når den, der har fremsat sigtelsen, påstås idømt straf for ærekrænkelse, hverken ved afgørelsen af skyldspørgsmålet eller ved straffens fastsættelse kunne tages hensyn til påstand om, at den i samfundet i almindelighed gældende vurdering af sigtelsens utilbørlighed ikke skal finde anvendelse.

§ 268. Er en sigtelse fremsat eller udbredt mod bedre vidende, eller har gerningsmanden savnet rimelig grund til at anse den for sand, straffes gerningsmanden for bagvaskelse med hæfte eller med fængsel indtil 2 år. Er sigtelsen ikke fremsat eller udbredt offentligt, kan straffen under formildende omstændigheder gå ned til bøde.

§ 269. En sigtelse er straffri, når dens sandhed bevises, såvel som når den, der i god tro fremsætter sigtelsen, har været forpligtet til at udtale sig eller har handlet til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

Stk. 2. Straf kan bortfalde, når der oplyses omstændigheder, som gav føje til at anse sigtelsen for sand.

§ 270. Er sigtelsens fremsættelse ved sin form utilbørlig fornærmende, kan straf efter § 267, stk. 1, anvendes, selv om sandhedsbevis føres; det samme gælder, såfremt gerningsmanden ikke har haft rimelig anledning til at fremsætte fornærmelsen.

Stk. 2. Dersom den fornærmede alene nedlægger påstand om straf efter denne paragraf, tilstedes bevis for sigtelsens sandhed ikke ført, medmindre almene hensyn afgørende taler derfor.

§ 271. Bevis tilstedes ikke ført for en strafbar handling, for hvilken den, som sigtes, ved endelig dom i ind- eller udland er frikendt.

Stk. 2. Sandhedsbevis for en pådømt strafbar handling fritager ikke for straf, når den fornærmede henset til handlingens karakter, tidspunktet, da den blev begået, og hans forhold i øvrigt havde rimeligt krav på, at det pågældende forhold ikke nu blev fremdraget.

§ 272. Straf efter § 267 kan bortfalde, når handlingen er fremkaldt ved utilbørlig adfærd af den forurettede, eller denne har øvet gengæld mod fornærmeren.

§ 273. Er en ærefornærmende sigtelse ubeføjet, bliver der efter den fornærmedes påstand i domsslutningen at optage en bemærkning herom.

Stk. 2. Den, der dømmes for en ærefornærmende sigtelse, kan efter den fornærmedes påstand tilpligtes til ham at udrede en af retten fastsat sum til bestridelse af omkostningerne ved kundgørelse i en eller flere offentlige tidender enten af domsslutningen alene eller tillige af domsgrundene. Dette gælder, selv om dommen alene lyder på mortifikation efter bestemmelsen i stk. 1.

§ 274. Den, som fremsætter eller udbreder ærefornærmende udtalelser mod en afdød, straffes med bøde eller, hvis bagvaskelse foreligger, med hæfte.

Stk. 2. Ærefornærmende udtalelser, der fremsættes mod nogen 20 år efter hans død, kan kun påtales, når den i § 268 nævnte betingelse foreligger.

§ 275. Forbrydelserne i dette kapitel er undergivet privat påtale. Dette gælder dog ikke dem, der er nævnt i §§ 266, 266 a og 266 b. [Se § 266 b på side 38*].

Stk. 2. I de i §§ 263-265 nævnte tilfælde kan offentlig påtale ske, når den

forettede anmoder herom. Det samme gælder, når nogen, der virker eller på den tid, hvorom talen er, virkede i offentlig tjeneste eller hverv, sigtes for et forhold, der kan medføre eller kunne have medført stillingens eller hvervets fortabelse, samt når en sigtelse fremsættes i navnløs eller med urigtigt eller opdigtet navn forsynet skrivelse.

§ 275A. Sager, hvorunder der gøres ansvar gældende efter bestemmelserne

i §§ 267 og 268, bør fremmes med størst mulig hurtighed.

* § 266B. Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.

Amerikauer Viggo

Navne-leksikon

Sammensatte øgenavne begyndende med **Den, De** o.l. søges under første betydende ord. **Den flyvende Mursten** skal således søges under **flyvende Mursten, Den**.

A

ABC Generalen – afdøde ABC-teaterdirektør (»general«) Stig Lommer.

Aben – a) havde for vane altid at klø sig på brystet, når han talte med en arbejdskammerat. Hvis hans kolleger ville i kontakt med ham, kradse de sig blot på samme måde; b) kolerisk lærer i Hans Scherfigs roman »Det forsømte Forår«.

Abernes Dronning – kvinde med forkærlighed for bananer.

Adelgunde Hünerschwanz – sønderjysk dame, der altid gik med fjer i hatten. (Hünerschwanz = »hønehale«).

Admiralen – hed egentlig Vedel til efternavn. Der hentydes muligvis til viceadmiral Aage Helgesen Vedel (f. 1894).

Afsted, afsted – bevægede sig altid med lange skridt og store armbevægelser, derfor også kendt som *Arme og Ben* (s.d.).

Ahlgades Forlængelse – temmelig høj/»lang«.

Aksel Spidsrøv – det noget uhøviske øgenavn hørtes sjældnere og sjældnere, efterhånden som han blev ældre og bredere. Også kendt som *Fedtklovnen* (s.d.).

Akvarie Olga – prøvede at bevise at »kvinder er stærke« ved at løfte et akvarie med ca. 400 l vand.

Akvavit Sørensen – hvis forbogstaver var A. K. V. Navnet hentyder ikke til pågældendes forhold til spiritus.

Alfabet Hansen – havde mange fornavne (og dermed forbogstaver).

Alma i Bækken – boede ved en bæk.

Amarius Kasparius Olivarius Dingeldarius Klinkenberg Klokker – hans borgerlige navn var rent faktisk Amarius Kasparius Olivarius Klokker, men – som om dette ikke i sig selv skulle være nok – lagde folkeviddet et par ekstra navne til. Navnet burde formentlig optages i Guinness' Rekordhåndbog som længste og mest finurlige danske for- og øgenavnserække.

Amerikaner Viggo – havde været i USA og talte evig og altid om det store land.

Anders And – finansminister Anders Andersen.

Anders Forskallingsbræt – tømrer.

Anders Styremaskine – hentyder til mandens arbejde som kranfører på skibsværftet.

Anders Æg – indsamlede æg til ægsalgsforretning.

2. Gear – se *Claus 2. Gear*.

Anholt – var uddannet marineingeniør og kaldtes derfor oprindeligt *Sømanden*. Dette øgenavn var dog åbenbart for banalt, så da han engang fangede en formodet frakketyv, der senere blot viste sig at være en skrivemaskinemekaniker i fuldt lovligt ærinde på et kontor, fik han navneforandring til *Anholt*.

Anker Flovmand

Anker Flovmand – fhv. statsminister Anker Jørgensen (navnet vistnok – som en række andre øgenavne på politikere og kendte personer – lanceret af journalister ved Ekstra Bladet).

Anker Gedeskæg – identisk med ovenstående.

Anker Jørgensen – ham ligner han.

An-li-pi – kælenavn for Annelise.

Anlæg – se *Børge Anlæg*.

Anna på Loftet – beboer af taglejlighed.

Anna Terrasse – bredbarmet kvinde.

Anni Øl – smuk (og populær) serveringsdame.

Anton køber alt – er vel selvindlysende.

Anton Prop – lille, tyk mand. Kaldes også bare for *Proppen*.

Apache – navnets fremkomst falder nøje sammen med de parisiske »apache«-dances fremkomst på biografslæredet og i teatrene omkring 1920.

Appellen – talte altid meget indtrængende (appellerende) til folk.

Appendikset – en yngre ingeniør, der altid fulgte i hælene på en ældre kollega. Da sidstnævnte afgik, omtalte man atter *Appendikset* ved hans »rigtige« navn.

Arkitektens Søn – levede i et vist omfang højt på at være sin kendte velhavende fars søn.

Arme og Ben

Arme og Ben – udbredt vandrenavn, der oftest anvendes uden tilknytning til personens egentlige navn. Det kan finde anvendelse i forskellige sammenhæng: a) meget tynd og ranglet person; b) ivrigt gestikulerende med – nå ja, arme og ben!; c) cykelrytter. Se også *Afsted, afsted*.

Armsved og Fodhørm – to brødre, der egentlig blot hed Arnved og Torbjørn.

Arne Fyrbøder – bryggeriarbejder.

Arne Gråbuks – var altid iført grå bukser.

Arne Køllefyr – (malt-)køllefyrbøder på bryggeri.

Arthur, der drikker med Øret – meget skævmundet herre.

Asani – skulle tage en ren undertrøje på om morgenen, inden han tog på arbejde, men undlod at tænde lyset for ikke at vække sit hjertes udkårne. Først da han stod i omklædningsrummet på sin arbejdsplads, opdagede han og alle de andre, at hans undertrøje var af dametilsnit med blondkant.

Assessoren – betleroriginal.

Atom Niels – temmelig voldsom og urolig.

Av min nye bil – efter pågældendes ynglingsudtryk.

Avedøres Skræk – et øgenavn, der stammer fra Rigspolitichefens øgenavsregistratur. Vedkommendes »arbejdsdistrikt« var naturligvis Avedøre.

Avnblæseren – havde underbid.

Axel Kummeklinker – fhv. minister Axel Kristensen, »Venstreviking«.

Axel Togang(e) – vedkommendes borgerlige navn er Axel Axelsen. Denne slags »omdåb« finder hyppigt sted i forbindelse med andre navne af samme type, f.eks. bliver Kristian Kristiansen til *Kristian Togang(e)*.

B

Bager Byttesko – navnet fremkommer ved at bakke slægtsnavnet Skyttebo snagvendt.

Bager Nat – var bager og bagte om natten. Det gør bagere jo nok altid!

Baglæns – handlende, der, når han skulle give penge tilbage, f.eks. hyppigt sagde: »Værsgo' frue, 5 øre baglæns!«

Bagsmeden – boede bag smedien.

Bajerslagteren – kunne tømme tre ølflasker på samme tid.

Balalajka Jensen – Frikorps Danmark mand.

Balletten – her er det personens adfærd, c'er spiller ind: graciøse armbevægelser og en let gang hen over jorden.

Ballonas – var så tyk, at han næsten lignede en oppustet ballon. En mere dansk-klingende udgave af navnet har vi i *Ballonen*.

Bamse – selvindlysende. Samtidig et selvironisk kunstnernavn for sangeren Flemming Jørgensen.

Bananen – a) cigarhandler (»banan« er slang for cigar); b) vegetar; c) frugtgrosserer, se *Banankongen*.

Banankongen – frugtgrosserer. Også kendt som slet og ret *Bananen*.

Banditten – upålidelig værtshusholder.

Balletten

Barberen fra Sevilla – oprindelig titlen på en opera af Rossini. Her anvendt om en provinsoriginal, der vandrede rundt nede på havnen med en lille attaché-taske, der rummede frisør- og barbergrej. Kunde kredsen bestod hovedsagelig af sømænd.

Barkekongen – var det øgenavn, som Christoffer III (dansk konge 1440–1448) fik tildelt af sine svenske og norske undersåtter på grund af flere misvækstår i disse lande i hans regeringstid. (I misvækstår blandede man pulveriseret bark i brødet for at drøje på det).

Barken Margrethe – prostitueret. Man tænker sig selv, hvorledes navnet er opstået.

Baronen – a) fik navnet på grund af sit fornemme udseende (whiskers og høj cylinder); b) en lidt hoven og blasert type, der altid pralede med, at han var gårdmand; c) fattig mand, der fik sin habit foræret.

Bartholdy – den gl. iltre Indre Missions konge, Chr. Bartholdy.

Bas Hansen – dyb stemme.

Bas Viola – syngepige på Bakken.

Basis – et ord, som pågældende brugte i tide og utide – mest i utide!

Basse Ane – bagerjomfru, solgte basser til børnene, når de kom fra skole.

Basse Poul – havde været brødkusk i sine yngre dage.

Bastarden – havde stået i lære hos ikke mindre end to forskellige mestre.

Basunblæseren – havde store kinder.

Batseba – fristende køn og velklædt som den

bibelske Batseba.

Bedstefar – dæknavn for modstandsmanden V. Buhl.

Beg – se *Claus Beg*.

Belgierne – to store, kraftige murersvende, jf. belgierheste.

Benjamin – den yngste i flokken. Se også *Gamle*.

Bent Mangepenge – var ikke så glad for at give en omgang, og derfor sagde man, at nu måtte han da snart have mange penge (underforstået: så mange penge, at der efterhånden skulle være råd til at give en omgang).

Benægter – se *Karl Benægter*.

Beostæren – hans forbogstaver var B og O.

Beton Erling – havde intet med byggeri under nogen form at gøre. Navnet skyldtes, at han var stor og stærk.

Bette Jens – dværg.

Bette Kirstine – meget lille, spinkel og pukkelrygget kvinde.

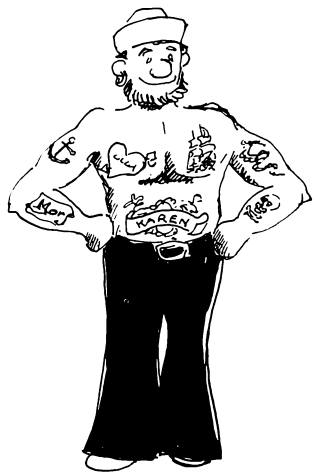
bette Komfur, Det – en af personerne i Knud Poulsens humoristiske roman, »Dyden går amok«. Iver, som han egentlig hedder, kommer en aften beruset hjem og iler sporenstregs mod toilettet for at aflette presset. I mørket ramler han en hel masse ned, med det resultat, at konen vågner og vil smide ham ud. Men Iver viser sig resolut som situationens herre, springer op på det lille brændekomfur og lader sit vand på samme. »Komfurets historie«, skriver Knud Poulsen refererende, »er længst blegnet, som aarene er gaaet, og der er i dag mange, der ikke véd, hvorfra han har sit tilnavn, selv om de gamle selvfølgelig kan fortælle derom og ogsaa nu og da gør det«.

Bette Lort – *Lange Lorts* lillebror. Et karakteristisk, omend ikke ligefrem raffineret, eksempel på den øgenavns-afsmitning, der kan forekomme indenfor én og samme families rammer.

bette Maler, Den – »man plejede at sige om ham, at han kun var blevet antaget, fordi han var i stand til som den eneste at male den øverste kant af et fodpanel uden at skulle bruge stige.«

Bette Mave – ironisk betegnelse for storvomet mand.

Bettefanden – a) muligvis fordi han havde udtalt: »Det er et nøed for en bette fanden som mæ«; b) person i Johannes V. Jensens »Himmerlands-historier«.

Billed Bladet

Billed Bladet – stærkt tatoveret herre.

Billet Jørgen – nidkær togkonduktør.

Billigheden – blikkenslager, der averterede med, at han var noget så billig.

Bintje – også kendt som *Kartoffel Åge*. Drømte aldrig om at sælge så meget som en eneste kartoffel. »Han kunne blive ubændigt rasende, når en nykommer blev lokket hen til ham for at forhøre om dagsprisen«. Den virkelige årsag til navnet: når han sagde noget, lød det som om han talte med en kartoffel i munden.

Biskoppen – absolut uden tilhørsforhold til kirken, men gik altid rundt med en meget fornem mine.

Bitten – lille mand, der gennem mere end 25 år var forlovet med en stor og kraftig pige. De blev forlovet under 1. og gift under 2. Verdenskrig.

Bivognen – udbredt øgenavn, der især gives til små tætte personer. Jf. komikerparret Fyr-tårnet og Bivognen.

Bjørneskindshuen – mand med højt, sortkrøllet hår.

Bla-bla-Fehår – lyshåret, meget talende pige.

blege Murer, Den – a) bleg i ansigtet efter et lang livs drikkeri; b) *blege* med efterstillet for- eller slægtsnavn er en meget almindelig betegnelse på folk, der ikke kan blive solbrune.

Blegmanden – ejede engen, hvor konerne tidligere lagde tøj »på bleg« (til blegning).

Blikbukserne – hendes undertøj knirkede »som sandet på Dueodde«.

Bliktuden – blikkenslager; ses også anvendt med sigte på personens næse.

Blod Egil – a) berømt sørøver fra Knud den Helliges tid (1080–86); b) slagtermester.

Blomse – kælenavn for en person ved navn Blomberg.

Blomster Niels – solgte blomster.

blå Neger, Den – mørklødet og gik altid med blå skjorte.

Blåtud – se *Carl Blåtud*.

Bobbarækus – tidligere kontorchef og lokalhistoriker, L. Makler Jørgensen, som i '40erne opfandt de bornholmske eventyrfigurer Bobbarækus Filikæus, Bobbasine og Krølle Bølle, der nu fremstilles i keramik og har givet navn til iscreme samt meget andet.

Bodil Altan – bredbarmet prostitueret, jf. *Arna Terrasse*.

Body Mogens – pornoforfatter, der både blev kaldt således og anvendte øgenavnet som pseudonym.

Bogfinken – ledede en boghandel.

Boghandler Mynde – hed i grunden slet ikke Mynde, men var dog boghandler. Han ejede imidlertid to myndehunde – flotte aristokratiske dyr – som han jævnligt promenerede med i byen. Pågældende herre var i øvrigt selv en høj, mager, ranglet type, dvs. af samme statur som en mynde.

Bogholderen – lille, sirlig og omhyggelig – kort sagt: indbegrebet af en bogholder – hvad han slet ikke var.

Bolche Viola – prostitueret. – Altid et bolche i munden.

Bolchemanden – havde altid en pose bolcher på sig til ejendommens børn. Ikke børneløkker.

Bolero – det er uvist, om navnet skyldtes hans trippende (dansende) gang, eller om det berøede på, at han – også længe efter at det var gået af mode – gik klædt i de korte jakker, der vandt indpas i '30erne og holdt sig til i hvert fald slutningen af '40erne.

Bolle Jean – betegnelsen *Bolle* indgår hyppigt alene som øgenavn til fedladen person, eller i sammensætninger som bager-øgenavn.

Bollesmeden – bager.

Bolværksmatrosen – havde måske sejlet én enkelt tur engang.

Bomkarl – stor og kraftig dreng.

Bondedyret – kraftig herre (uden tilknytning til bondestanden).

borende X, Det – berømt / berygtet indbrudstyv, hvis storhedstid lå i '20'erne. Navnet fik han på grund af den måde, hvorpå han åbnede pengeskabe.

Borer Niels (også kendt som **Niels Bor**) – arbejdede ved fabrikkens boremaskine. Et navn, der bør henregnes under gruppen af såkaldt *kulturelle stereotyper*, da det bærer mindelser i sig om atomfysikeren Niels Bohr.

Bras – se *Jørgen Bras* og *Kaj Bras*.

Bredbenede, Den – havde en skrævende gang.

Brede Mette – meget kraftig dame.

Brilleabe(n) – især tidligere meget udbredt øgenavn på brillebærende børn.

Brilleslangen – bar stærke briller.

Bro Brille – Sven Sabroe. Øgenavnet stammer fra tegneserien »Hanne Hansen«, hvor Sven Sabroe blev karikeret.

Broderisaksen – sammentrækning af navnet Broder Isaksen.

Bror – fik sit navn, fordi han altid sluttede sine bemærkninger med et »Bror« (»Nu ska' du se, Bror«; »Nej, den går ikke, Bror«, osv.).

Bror Bæ – se *Bror Lort*.

Bror Lort – var ved en enkelt lejlighed mødt på arbejde med lidt komøg på skoene. Måske en lidt barsk betegnelse, men en for mildende omstændighed var det vel, at han om søndagen blev kaldt *Bror Bæ*.

Bror Løjs – forvanskning af navnet Louis.

Bror Mika – seminarieelev ved navn Michael Larsen, hvis yngre bror blev optaget året efter. Det var på den tid, spiritisten Einer Nielsen optrådte forskellige steder. Sidstnævnte modtog ofte budskaber gennem sin såkaldte skytsånd »Bror Mika«. Ret hurtigt fik også Michael Larsens bror dette navn påhæftet som øgenavn.

Bror Snus – tygger snus. På mange arbejdspladser har man tidligere betegnet – og gør det til en vis grad stadig – personer med hang til dette nydelsesmiddel som hørende ind under »111 gruppen«, grundet tre karakteristiske striber tobakssovs på hagen. Se også *Hundredeogelleve*.

Brus – havde arbejdet på en sodavandsfabrik og var i øvrigt kendt for altid at komme brusende ind i lokalet.

Bryggerhesten – kraftig herre.

Bryghus – se *Carl Bryghus*.

Brøndmager Urberg – omskrivning af Urmaer Brøndberg.

Bukken – opræder i Niels Meyns roman, »Haanden i Mørket«, hvor hans borgerlige navn er Bock-Petersen: »*Bukken*, som hans Kælenavn var blevet, baade fordi man ikke havde Vid nok til at hitte paa andet end en Forerjening af hans Døbenavn, og fordi han kritikløst gjorde Kur til ethvert blot nogenlunde yngre, kvindeligt Væsen, han kom i Nærheden af.« Sammensætninger med *Buk* eller *Bukken* anvendes ofte som øgenavn på lidt for erotisk aktive mandspersoner.

Bukse-Marius – person i Hans Scherfigs roman, »Frydenholm« (1945). Det oplyses om ham, at han »havde fået sit øgenavn, fordi han ikke kunne lade damernes underbukser i fred, når de var hængt ud til tørre«. Sammensætninger med *Bukse* anvendes ofte som øgenavn på mænd, som mistænkes for at have »specielle interesser« på det seksuelle område.

Bukse Hans – en person, der kunne mistænkes for kun at eje ét par bukser.

Bundaparte – anvendes hyppigt som beskrivende adjektiv: »Han er bund-aparte«, dvs. meget speciel, se også *Napoleon*.

Bundløs – se *Kirsten Bundløs*.

Bussemanden – havde et temmelig skummelt udseende.

By Hans – byarkivar og lokalhistoriker Hans Hviid, Kerteminde, som desuden selv er en ivrig indsamler af øgenavne.

Byens Laura – en pige for såvel alle som enhver i den lille provinsby.

Bøf Henrik – lille og fedladen person med stor svampet næse.

Bøndernes Bonde – landsbyskolens temmelig hovne lærer.

Børge Anlæg – havde været anlægsgartner.

Børge Banan – krumrygget som en banan.

Børge 39 – boede i et banehus, der havde nr. 39.

Børge Ordflom – ikke til at standse, når han én gang havde åbnet munden.

Børge Sy pige – altid iklædt net og nypresset arbejdsjakke.

Børge Tulipan – også kendt som slet og ret *Tulipanen*. Gartner.

Bøssekarl – homoseksuel, der til fornavn hed Karl. I øvrigt meget almindeligt øgenavn på homoseksuelle mænd – hvad enten disse hedder Karl til fornavn eller ej.

Bøvleballe – et navn, der måske ligesom f.eks. *Bælum* kunne tolkes som en hjemstedsangivelse. I virkeligheden er der tale om et ironisk-karakteriserende navn. Jf. de tankeforbindelser, der knytter sig til det ikke-eksisterende »Pærekøbing«.

Bøvs – elskede at forarge sine omgivelser ved at udstøde ræb, der kunne høres viden om.

C

C-5 – kraftig herre, jf. jumboflyet med samme benævnelse.

Canadieren – snakkede altid om »sin tid i Canada«, skønt han aldrig havde været der.

Canera – stor og kraftig, som den fra '20erne kendte italienske sværvægtsbokser af samme navn.

Carl Blåtud – havde en deform blå næse.

Carl Bryghus – bryggeriarbejder.

Carl Klap – skytte på gods – også kendt som *Carl Krybskytte*.

Carl Ligemange – i stedet for at sige: »Det er ligemeget« brugte han altid vendingen: »Det er ligemange.«

Carl Murer – var ikke murer, men havde haft en hvid jakke på den første arbejdsdag.

Carl Skomager – den berømte fodboldspiller Carl Hansen fra B 1903, som blev professionel i Glasgow Rangers.

Carl Udenom – var aldrig til at finde, hvis en eller anden upopulær opgave skulle løses på arbejdspladsen.

Carlo og Lulu – klovnagtigt ægtepar, opkaldt efter et i sin tid berømt klovnepar.

Carlo II – hedder Carl Otto.

Carlo Rundben – havde et krumt højreben.

Carlsberg Hansen – indehaver af øldepot.

Carlsvognen – én af de første på stedet, der erhvervede sig en bil. Hed i øvrigt Carl og var identisk med *Funkis Carl* (s.d.).

Celleforskeren – småkriminell person, som ofte fik lejlighed til ufrivilligt at »udforske« fængselsceller.

Cementbageren – bager, hvis brød var kendt for at være både hårdt og massivt.

Cerutten – søn af *Peter Cigar*, der altid gik rundt med en cigar i munden.

Chabesomanden – udbredt øgenavn, anvendt dels om en person med meget skrå skuldre, dels ditto langhalset. Jf. en chabesoflaskes udseende.

Chabesomanden

Chaket Niels – husmand, som også kørte en mælkerute for mejeriet. Når han udførte sidstnævnte job, var han altid iført chaket. – »Det havde jo været synd, om den ikke var blevet slidt helt op!«

Champagneproppen – lille, rask og adræt.

Champy – se *Henry Champy*.

Chap – lignede Chaplin (overskægget). *Chap* er samtidig den ene halvdel af duoen *Chip og Chap* (kendt fra Walt Disneys tegnefilm); søn *Chaplin* også to små snurrige størrelser.

Chaplin – gik, som filmstjernen af samme navn, udad på fødderne. Han var også kendt som *TG* (efter sine forbogstaver).

Charmøren – lapset, charmerende fyr.

Chassis – lagde altid trykket forkert på dette ord, når han udtalte det.

Chicago Niels – havde i sine unge dage været i Chicago.

Chicken (eng.) – dvs. »kylling«. Ret lille af vækst.

Chip og Chap – to små vimse damer. Jf. *Chap*.

Chokoladedamen – indehaver af konfektureforretning.

Christer Arbejdssky – skubbede altid arbejdet over på kollegerne.

Christian Gas – narkoselæge. Navnet kommer af, at han jo i en vis forstand kan siges at tage gas på folk.

Christian Guld tand – havde en for tand af guld.

Christian Lodret – svejser med speciale i lodret svejsning.

Christian Nifinger – skovarbejder, hvis ene finger var »smuttet« i rundsaven. Meget udbredt øgenavn (med foranstillet fornavn) på personer, som har været ude for lignende uheld.

Christian Pandehår – tynd i toppen.

Christian Rødtud – »spirituøs farve« på næsen.

Christian Snak – kunne sludre fanden et øre af, når han havde fået for meget »under vesten«.

Christian Tyran – Christian II (dansk konge, 1513–1523), bl.a. med henvisning til det beryggede blodbad i Stockholm.

Christoffer ba-bu – riggerbejds på skibsværft. Stor energi.

Christoffer med Klappen – havde klap for det ene øje.

Christoffer Spejlæg – spiste helst et spejlæg til al varm mad.

Christoffer Stikbom – havde efter sigende engang slået en arbejdsmand ned med en stikbom.

Christoffer Sutsko – dem gik han altid i.

Christoffer Tapper – bryggeriarbejder.

Christoffer Vindueskigger – havde voyeuristiske tilbøjeligheder.

Cigar Søren – dem røg han mange af.

Cigarbageren – bagermester, som skiftede erhverv og blev tobakshandler.

Cigaretstumpen – prostitueret som, foruden penge, altid forlangte en cigaret for sine ydelser. (Af samme årsag også kendt som *Cigaretretten*).

Civilmureren – tidligere murer, der blev civilingeniør og underviste i dansk på teknisk skole. Navnet skyldes, at civilingeniøren følte sig i det mindste *noget* hævet over de kolleger, som kun var teknikumingeniører.

Claus 2. Gear – lokal fragtmand, der altid kørte folkevoognsbussen i andet gear.

Claus Beg – kun jordemoderen havde set ham renvasket. Han boede betegnende nok i Begstræde.

Claus Enøre – købmand på den tid, da der stadig var en-ører i cirkulation. Han var meget nøjeregnende.

Claus Gesvindt (dvs. »hurtig«) – kendt for at være utroligt langsom.

Claus Ilægger – lagde negene i tærskemaskinen.

Claus Kludder – rodemikkel og fjummerøg – som Fred Laswells tegneseriefigur af samme navn.

Claus Ydervæg – indehaver af hus med hele 12 ydervægge.

Cognac – plejede at prale med de mængder, han var i stand til at nedsvælge af denne væske.

Colgate Käthe

Colgate Käthe – altid stort tandpastasmi.

Columbus – man kunne henfalde til den betragtning, at bæreren af et sådan navn hele tiden fartede rundt for at gøre nye opdagelser; det er dog ikke tilfældet. – Det rare menneske ville allerhelst leve i fred med sig selv og andre. Han fik navnet, da han gik i lære, og der blandt lærlingene var tre, som hed Kurt. En sådan ensartethed er selvsagt af det onde, for selv om man kunne se forskel, kunne der i omtale nemt opstå problemer. De tre Kurt'er måtte altså »døbes om«. Det skete således: en dag havde han et hårdkogt æg med til frokost. Da et sådant som bekendt kan trille, var problemet, hvor han skulle gøre af det, medens han hentedede sin mælk. Han gjorde, som den »rigtige« Columbus siges at have gjort – stillede det med et let slag på højkant på bordet. *Columbus* var døbt.

Conny Petter – efter navnet på hans båd, »Conny«.

Cowboyn – stor hjulbenet mand.

Cykelrytteren – seksuelt afvigende person med speciel interesse i damecykler.

Cykelskrædderen – uddannet skrædder, men slog sig op på salg af cykler, biler og – symaskiner.

Cykle Oskar – cykeltyv.

Cylinderen – havde en temmelig cylindrisk facon. Da han selv udtalte pågældende ord »sølenner«, blev hans øgenavn normalt udtalt på samme måde. Se også *Højtrykscylinderen*.

D

Dagmar under Dynen – lille, undselig og noget forgræmmet kvinde; gift med *Kaj over Jorden* (s.d.).

Dallas – hed Dalsgaard. Også kendt som *Dalle*.

Dame Frants – se *Damemaleren*.

Damemaleren – feminin malersvend, også kendt som *Dame Frants*.

Daniel Hundested – talte altid om sin barndom dér.

Danmarks Eva – øgenavn og pseudonym for forfatterinden til den lille øgenavns-roman, »Lidt spøg og skæmt«, der må indeholde en noget nær komplet samling af københavnske taxachaufførers øgenavne gennem de sidste 50 år. Hun var meget vellidt blandt kollegerne (jf. udtrykket »hele Danmarks . . .« om populære, kendte personer).

Danny Klemmekage – hans foretrukne spise. Opskriften (der hermed meddeles Husmoderforeningens medlemmer): et udhulet surbrød, som blev fyldt med puddersukker og klemt fladt i skruestikken. Sluttelig blev det nydt med ansjoser pålagt. Velbekomme!

Dask Jensen – hans arme nåede helt ned til knæene, og hans bevægelser kunne godt minde om en gorillaabes ditto.

Dav, dav – det siger han altid.

de Gaulle – en stor ung mand med tykke kinder.

Dejligbjerg – gav ofte udtryk for stor selvglæde og havde desuden endelsen -høj i sit efternavn.

Delfa – lille, rund og mørklødet som en Delfalakridspastil.

Delle – meget udbredt øgenavn til skolepædler.

Desért Jensen – havde under 2. Verdenskrig deltaget som frivillig i Montgomerys orkenfelttog i Nordafrika (de såkaldte »Desert Rats«, dvs. ørkenrotter).

Diamantsliberen – en af landevejens farende svende.

Dick Turpin – hed reelt Torben. Øgenavnet

givet efter den kendte romanhelt.

Digteren – navnet skyldtes en medfødt evne til at levere smårimerier, når lejlighed bød sig. Han havde engang i skolen skrevet en hel stil på vers, hvilket indbragte ham pågældende øgenavn, som han for øvrigt var meget stolt af.

Diplomaten – meget rank herre, altid i mørkt tøj; skilning helt ned i nakken.

Direktøren – adjunkt med fine fornemmelser.

Disser Hans – søn af byens marskandiser.

Djævelens Datter – en lidet flatterende betegnelse for Mechtilde, brodermorderen kong Abels (1250–1252) holstenske hustru.

Dollar Sørensen – vognmand, der ulovlig havde købt et »dollargrin« umiddelbart efter 2. Verdenskrigs afslutning.

Dora Bügelfresser – (Bügelfresser = bøjleæder) fordrunken servitricer, der havde den løjerlige vane at gnave i en tøjbjølle, når hun blev fuld. Øgenavnet stammer fra Sønderjylland.

Drapfarvede, Den – maler, der muligvis har været glad for den lyse gråbrune drapfarve, når der skulle marmoreres.

Drappe – hed egentlig Drachmann.

Dreyfus – a) blev kaldt således, fordi han hed Zola til fornavn. Emile Zola var en berømt fransk romanforfatter, som i 1894 leverede et kraftigt forsvar for kaptajn Alfred Dreyfus, som blev idømt livsvarig forvisning til Djævleøen. Der var tale om et justitsmord, og Dreyfus blev senere benådet; b) efter en betydelig ydre lighed med samme kaptajn.

Dronning Margrethe – Margrethe hed hun; kom i sognerådet og fik »nøkker«.

Dronning Spinat – gift med *Kong Gulerød* (s.d.).

Drypsteen – hed Steen og pådrog sig en »dryppert«, dvs. gonorrhé.

Du har vel ikke lige – stod ofte og manglede småmønt.

Dubleterne – enæggede tvillinger.

Duen – a) ordspil på slægtsnavnet Due; b) gik altid med hovedet rettet mod jorden for om muligt at finde småpenge.

Duesnedkeren – var snedker og havde engang opdrættet duer.

Dukke Lise – se *Dukken*.

Dukkemanden – legetøjsforhandler.

Dukken – også kendt som *Dukke Lise*. Lille og gammel »klog« kone.

Dullemer – talte meget utydeligt som barn og

Dublet- terne

var endvidere en forsigtig type. Sagde ofte: »Skulle mig eller skulle mig ikke?«, og herfra var vejen ikke lang til hans øgenavn: *Dullemer*.

Dunder – se *Poul Dunder*.

Duppe – hed Dupont.

Dutlev – hed egentlig Ditlev og ville være dus med alle; men der var ikke rigtig nogen på kontoret, der brød sig om at være dus med ham.

Dygtige Børge – hvad andet kan man vel kalde en mand, som altid selv understreger, at han er dygtigere end alle de andre »dovenkroppe« på jobbet?

Dykkeren – rangerarbejder; ved et uheld havnede to lokomotiver og en lokomotivfører i et færgeleje uden færge. Den uheldige mand gik herefter under navnet *Dykkeren*.

Dyne – prostitueret.

Dyrepasseren – havde engang passet *vilde* dyr, pointerede han, i Zoo.

Dyt båt – vittig forvanskning af slægtsnavnet Mott.

døde Mand, Den (også kendt som **Dø'emanden**) – korte selvdøde dyr til destruktionsanstalten.

Dødens Broder – var mager og havde meget dybtliggende øjne.

Døgnbrænder – se *Jens Peter Døgnbrænder*.

Dølleren – forvanskning af slægtsnavnet Deleuran.

Dåse Åse – prostitueret. (»Dåse« = slangudtryk for vagina / de kvindelige kønsorganer). Jf. *Kagedåsen*.

E

Ebbe Posthus – søn af postbestyrer.

Ejnar Ferskvand – gjorde en stor indsats for at få drikkevandsfontæner opstillet på arbejdspladsen.

Ejnar Rumænier – havde boet i Rumænien i '30'erne.

Ejnar Tyndskid – spiste gær – og hvad der så skete . . .

Eksmølleren – forhenværende møller.

Ekspres Hansen

Ekspres Hansen – langsom til arbejdet.

El Gato – tidligere fremmedlegionær.

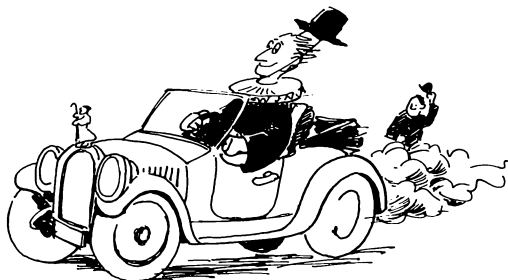
Elefanten – stor klodset mand.

Elefanten der står Rør – havde ikke alene lagt krop, men også ben til sit (militære) øgenavn.

Elefantslugteren – slagter, som i sine unge år havde arbejdet rundt omkring i USA. De store forhold havde gjort et vældigt indtryk på ham, og han fortalte ofte uopfordret om, *hvor* **STORT** alt var i dette **STORE** land.

Elegante, Den – holdt meget af at bære løse flipper og var altid iført fjerdestøvler.

Elgkoen – havde ikke just fået navnet på grund af sit smukke ydre.

Elias med Ildvognen

Elias med Ildvognen – egnens præst, der var en af de første på stedet, som fik bil. Jf. den bibelske beretning.

Ellen og mig – øgenavn på handlende, der benyttede denne vending i sine annoncer. Ellen var hans kone.

Ellen Ræv – hendes mand havde specialiseret sig i avl af sølvræve.

Else Mælkemand – ikke hun, men hendes mand beklædte denne stilling.

Elskebeth – forvanskning af navnet Elsebeth.

Emil Flæsk – slagter.

Emil Landsting – dér havde faderen siddet.

Emil Stød – tog stød (dvs. træstubbe) op under krigen.

En og en – en kone, der var lidt til en side. Det samme var hendes mand. Når de gik tur sammen, spadserede de altid efter hinanden.

enarmede Maler, Den – havde altid sin transistorradio med på jobbet og holdt »spillen« i den frie hånd, mens han arbejdede.

Engle Peder – engelsklærer ved navn Peder-sen.

Ensko – se *Peter Ensko*.

Enøre – se *Claus Enøre*.

Erik Ejegod (dansk konge, ca. 1095–1103) – fik sit tilnavn, fordi han var et ejegodt, dvs., venneskælt gemyt.

Erik Emune (dansk konge, ca. 1134–1137) – Emune = »den mindeværdige«. Fik sikkert dette tilnavn som følge af et heldigt gennemført angreb mod venderne i 1136.

Erik fra Ringe – Venstre-politikeren Erik Eriksen, der beklædte statsministerposten 1950–53. Af samme grund også kaldet *Høvdingen fra Ringe* i »Venstrevikingernes Saga«.

Erik Klipping (dansk konge, ca. 1259–1286) – tilnavnet skyldes sandsynligvis hans »klipping« (dvs. forringelse) af landets mønt.

Erik Lam (dansk konge, ca. 1137–1146) – også kaldet *Erik Spage*, dvs. Erik den Svagelige.

Erik Menved (dansk konge 1286–1319) – navnet henviser formentlig til en almindelig benyttet middelalderlig ed, som kongen måske har brugt med forkærlighed: »Mændved!« (dvs.: »Ved alle hellige mænd!«).

Erik Plovpenning (dansk konge 1241–1250) – fik sit øgenavn, da han indførte en højst upopulær skat på bøndernes plove.

Erik Ål – indehaver af restaurant »Den gyldne Ål«.

Esau – Knagsteds øgenavn i Gustav Wieders roman af samme navn. Navnet skyldes, at han er meget behåret – som Esau i Bibelen.

evige Dreng, Den – kørte i fremskreden alder

rundt på en cykel med et meget stort »tandemhjul« og var normalt iført korte bukser samt matroshue.

Evighedssoldaten – havde under hele 1. Verdenskrig ligget ved sikringsstyrken til »fortsat frivillig tjeneste«.

Excentrikeren – havde på grund af en kunstig fod en lidt usædvanlig gangart. Hvis man ser en roterende aksel med excentriske skiver, vil man forstå navnets oprindelse. »Måske nok«, skriver min meddelelser, »et af de mindre pæne navne«.

F

FF Madsen – maler med Tuborgs FF-øl som speciale.

Fabbe – farbrors kælenavn.

Fanden ta' mig Jensen – efter hans sædvanlige ed.

Far til fire – havde, som navnet antyder, ganske rigtigt fire børn. Jf. film- og tegneserien af samme navn.

Farvelademann – denne bogs forlægger, Jørgen Lademann. Øgenavnet skyldes forlagets utallige, overdådigt illustrerede fagbogsudgivelser.

Fast Mand – fik sit navn efter følgende hændelse: han sad på toilettet, og en af arbejdskammeraterne, der ventede udenfor, spurgte ham så, om han nu kunne lide at arbejde på virksomheden (han havde på det tidspunkt været ansat en to ugers tid). »Joh«, lød det inde fra det lille rum, »æh-æh« (lyd af bugpressen), »det er såmænd godt nok, æh-æh, jeg regner da så småt med snart at blive, æh-æh, fast mand«.

Fasan Christian – havde engang stjålet en fasan.

Faster Buk – uvenlig omskrivning af »pastor Buck«.

Fatter – seminarieforsøger.

Fatterbatteriet – barmfager pige, datter af *Fatter* (s.d.).

Fede – den korpulente skuespiller Benny Hansen, kendt fra bl.a. TV-serien »Matador«, hvor han fremstillede en figur, som bar dette øgenavn.

Fedt Anders – daglejer, der »fedtede« for herremanden. Øgenavne, hvori »fedt« eller »fede« indgår, anvendes ofte på sleske personer.

Fedt Frederik – stod for smeltningen af fedt på slagteriet.

Fedt Hans – tyk dreng.

Fedtebuks – sled sine bukser til det yderste; var også meget påpasselig med sine penge («fedtet»).

Fedtkloven – blev han kaldt på grund af sin noget malabariske anvendelse af ordsprogsagtige vendinger med tilsat slutning, f.eks.: »Du skal nok få din mølle malet, din fedtklovn«. Også kendt som *Aksel Spidsrøv*, s.d.

Fedtpilen – en påholdende gartner.

Fedtpungen – velhavende, men ikke videre spændbare.

Femhundredekroneseddelen – en vittig association med baggrund i pågældendes slægtsnavn, Plougmann.

Femmerten – brandmand med korpsnummeret 5.

Femogfirs – lille original, hvis soldaternummer hang ved også efter endt tjeneste.

25 Øren – *pigen* forlangte 1 kr., *han* tilbød 25 øre – for længe siden!

Femogtyværes Inga – prostitueret fra – som det kan tænkes – da farfar var ung.

Fen Et – hed Sven Erik, men lærte aldrig at udtale det korrekt.

Ferskvand – se *Ejnar Ferskvand*.

Fessor – meget anvendt øgenavn for person med briller, evt. én, »der altid skal gøre sig klog«. Også formen *Fesser* anvendes.

Fidus Hansen – gartneriejer, der om en bestemt afgrøde sagde: »Der har vi fidusen.«

Fidusen – specialist i plattenslageri. Se også: *Mini Fidusen*.

Fili-ong-gong-gong – original.

Filister Inger – betegnede alle, som hun ikke brød sig om, som »filistre«.

Filosoffen – ansat ved postvæsenet som overpakmester. Han filosoferede meget over og under krigen, og hver dag sagde han – når et eller andet vigtigt var sket – at »det havde han skrevet ned for længe siden i sin lommebog.« Han ville kun sortere store maskinbreve (de fyldte ikke så meget i reolen). Disse breve blev følgelig kaldt »filosof-breve«, endog i skrivelser fra Overpostmesterembedet.

Fine Agnes – efter påklædningen.

Fine Hansen – en mester i at bruge »fine« udtryk; et slags dansk sidestykke til Leonard Sachs fra det populære engelske TV-program »De gode gamle dage«.

fine Murer, Den – altid iført nystroget murer-

tøj og brugte f.eks. manchetter, når han skulle sætte kakkelovne op.

Fine Sørine – vartede op i byens pænere hjem.

Fine Thorvald – en særling, der desværre ikke var så fin endda. Myrdede i '82 en femårs pige og er nu anbragt på et statshospital.

Finke Morten – fra et hjem, hvor man tit fik finker.

Finn Ruhår – forvanskning af slægtsnavnet Rugård. Hans hår havde det i øvrigt også med at stritte til alle sider.

Fip – havde fipskæg.

firkantede Hul, Det – et af uvisse årsager totalt miskendt geni. Mente, at han havde opfundet et bor, der kunne bore firkantede huller.

Firkanten – meget lille og firskåren mand.

Fise Sofie – gift med *Fise Hans*, der kørte rundt med ost. Der kan naturligvis også være en anden – men ligeså ildelugtende – baggrund for navnet.

Fiselbak – lugter som et større gasværk. Al produktion på fabriksarealet går i stå, når han udøver sine »talenter«.

Fisk – fiskehandlerens søn.

Fiske Frederik – far til ovenstående.

Fissebrænderen – tabte en tændstik på et strategisk sted under besøg hos en prostitueret.

Fisseploven – inseminerede køer og søer.

Fitte – det kan man komme til at hedde, når man er døbt Corfitz.

Fjeldgeden – boede på en højtliggende gård (jf. bjerggeder) og gik sine egne veje bl.a. som meget aktiv nazist.

Fjumse – ikke ligefrem nogen lysende begavelse.

Flad Hest og Vogn – boede et sted, hvor der var både stald og vognskur. Han havde en lille flad vogn og ditto lille hest.

Fladbenede, Den – var platfodet.

Flade Karl – var altid iført flade træsko.

Flammehøj – rødhåret og høj.

Flaske Anna – gjorde flasker rene på mejeriet.

Flaskeposten – pensioneret postbud, der på sine gamle dage blev stamgæst på den lokale bæverding.

Flasketømreren (udtales »Flasketømmeren«) – meget tørstig tømrersvend.

Flense – forvanskning af slægtsnavnet Flensborg.

Flintre Niels – en hurtig-til-bens mand.
Flip Hansen – arbejdsmand, der altid gik med slips.
Flipper – i en periode flippede han helt ud.
Fliptyren – velklædt inseminør.
Fluesnapperen – havde for vane at kaste hovedet tilbage, samtidig med at han åbnede munden, som om han ville fange fluer. Det så efter sigende helt vanvittigt ud. Navnet har også fundet anvendelse på personer med underbid.
Flyveren – havde i realiteten *aldrig* været oppe at flyve. Som ung mand havde han imidlertid meldt sig til militæret som flymekaniker aspirant, men overgik til menig efter nogle få uger. I de fleste tilfælde skal dette og andre erhvervstilnavne dog tages efter pålydende.
flyvende Mursten, Den – en murer, der gik fra faget og blev chauffør.
Flæskehovedet – »tykhovedet«, dvs. smådum.
Flæsketarzan – meget tyk dreng.
Flødeskum – se *Børge Flødeskum*.
Fløjmøtrikken – efter sigende en henvisning til hans alt for store ører.
Fløjte Karl (også kendt som **Fløjten**) – fløjtede altid.
Fløjte Stine – »løb efter os, så hendes imponerende hat vippede op og ned, når vi stod bag hjørnet og piftede«.
Fløjte Tove – syngepige på Bakken.
Fløjte Åge – fløjtede fra morgen til aften.
fløjtede Franskbrød, Det – bagersvend, som altid fløjtede.
Fløs Niels – havde en lidt hængende mund.
Flådens Leje – prostitueret, hvis kundekreds fremgår af øgenavnet.

flåede Abekat, Den – en eksemagtig hudsygdom gav ham visse abelignende træk.
Fngget – stor korpulent dame.
Fodermesteren – meget høj og knoklet herre med et par store røde hænder.
Food late (også kendt som *Futte*) – yndede at sige en hel masse på engelsk, selv om han sandt for dyden var alt andet end skrap til det sprog.
For fa'en du – heppede altid sine fodboldspillende sønner med dette udtryk.
Foraksel og Bagaksel – maler ved navn Aksel, som var i lære hos en mester med samme fornavn. Mesteren blev så kaldt *For-* og svend *den Bagaksel*.
fordrukne Tjener, Den – en af landevejens farende svende.
Forloren Hare – se *Kaninen*.
Formanden – Simon Spies, nu afdød rejsebureau direktør. »Titlen« inspireret af den kinesiske titulatur: Formand (Mao Tse-Tung).
Forplantningsapparatet – far til adskillige børn – og flere kom hele tiden til!
Forskallingsbræt – se *Anders Forskallingsbræt*.
Foxterrieren – talte ligesom i små bjæf.
Frands Slagter – hjemmeslagter.
Franskbrødet – spiste altid franskbrød.
Franske Hansen – havde som urmagersvend opholdt sig i Paris og dér tillagt sig en speciel elegant fremtræden efter fransk forbillede.
Franskmanden – bar altid alpehue.
Frede Fidus – banearbejder ved DSB. Talte altid om »rangerfidus«.
Frede Stivnakke – har for vane at dreje hele kroppen, når han skal dreje hovedet.

Forplantningsapparatet

Frederik Folkekær – samtidigt tilnavn for Frederik VII (dansk konge, 1848–63).

Frederik Fuldmåne – havde ikke ét hår på hovedet.

Frederik Hvalros – indehaver af stort flot overskæg.

Frederik med det kolde Ben – havde stift, muligvis kunstigt, ben.

Frikadellesmeden – arbejdsmand på fabrikk indenfor jernindustrien. Han var tidligere kok.

Frits Kok – fjerkræinteresseret. »Kok« er en jysk betegnelse for hane.

Frontkæmperen – havde været med Frikorps Danmark på østfronten.

Fru Benzin – vist en fordrejning af hendes slægtsnavn Benzøn. »Hun blev gal, hvis man nævnede, at brug af åben ild ikke var tilladt.«

Fru Bittermandel – leder af pigeskolen i Johan Ludvig Heibergs vaudeville, »Aprilsnarrene«.

Fru Høne – hendes mand var fjerkræavlør.

Fru Morgenkjole – gik altid i morgenkjole til langt op på dagen.

Fru Pip – alle duers ven. Hun fodrer dem – hver og en!

Fru Takketak – en meget velopdragen dame, som trak sig både bukkende, nejende og takkende ud ad døren, hvis man f.eks. havde passet hendes børn forleden aften eller lånt hende noget.

Fruen fra Ringsted – smuk midaldrende frue med en holdning, der er *stil* over.

Frøken Fotomodel – Vivi Bak, hovedrolleindehaver i filmen »Miss Fotomodel«.

Frøken Jensen – lille og væver, lidt jomfrunalsk mand.

Frøken Opal – kontorassistent, som foretog et uheldigt forsøg med hjemmehårfarvning ved hjælp af Opal farvepulver.

Fuglekongen – ornitologiinteresseret ung mand.

Fugleungen – forpjusket udseende.

fugtige, Den – meget glad for øl.

Funkis Carl – som han sagde: »Det er noget så funkis!« Om han var bekendt med – og sagde det samme om – sit øgenavn, er uvist. Se også *Carlsvognen*.

Fuppen – fuld af fup og fiduser.

Fut fut Jensen – en mand med fut i. Også kaldet *Futti*.

Fut Hans – arbejdede med »fut-tog« ved DSB.

Fyrré Års Erfaring – talte altid om sine 40 års erfaring i jobbet.

Fyrtårnet – udbredt øgenavn, der især gives til lange personer – jf. komikerparret Fyrtårnet og Bivognen.

Fælles Karen – prostitueret.

Fælles Werner – havde været fællestillidsmand på byens største arbejdsplads. Man fornemmer en rar respekt for og solidaritet med manden i dette navn.

Færge Peter – var færgemand.

første, der fandt Egtveddrengen, Den – en uheldig student, der af vanvare var kommet til at omtale Egtvedpiggen som en dreng.

G

Gaften – humørfyldt bankbud der, helt uagtet tidspunktet på dagen, hilste sine medborgere med et friskt og frejdigt: »Gaften« (dvs. »God aften«).

Gajol Egon – var sjakkets ihærdigste Gajol-spiser.

Galionsfiguren – fremmelig pige, der optræder i en af Bertel Budtz-Müllers Thybo-fortællinger.

Galocheræven – navnet stammer fra '20rne, da galocher ikke var slet så udbredt som senere. Galocheræven var tilknyttet et pengeinstitut. – En anden med samme øgenavn fik det, fordi han yndede at liste sig ind på kollegerne i sine lydløse gummisko.

Galopmaleren – var hurtig til sit arbejde.

Galopkrædderen – havde af én fået tilbudt at køre med til byen, men betakkede sig. Han havde nemlig travlt. Inden pågældende, som havde tilbudt kørelejlighed, var på vej *ind* til byen, var den anden allerede på tilbagevejen.

Gamle – a) klassens ældste (også kendt som *Bedstefar*); b) eksempel på omvendt øgenavn, der altid anvendes ironisk på en af de yngste i en gruppe.

Gamle, Den – blev på et tidspunkt øgenavnet på N. F. S. Grundtvig i den nærmeste familie- og vennekreds.

Gamle Nielsen – ung lærer, der underviste i oldtidskundskab.

Gamle Stub – hævdede med stolthed og sikkerhed at være efterkommer af digteren Ambrosius Stub.

Gammel Rosa – var en ikke længere helt ung dame, der hed Rosa.

Gammelfar – blev far for første gang i en alder af 55 år.

Gandhi – meget mager mand.

Garbage (engelsk: affald) – ikke umiddelbart indlysende forvanskning af slægtsnavnet Gaardboe.

Gas – se *Christian Gas*.

Gebis – havde så pæne og regelmæssige (naturlige) tænder, at man skulle tro, det var et gebis.

Gede Eske – eneboer med stort gedehold. Også kendt som *Bukken*.

Gede Ole – hans mor opdrættede geder.

Geden – lille undersætsig mand med gedebukkeskæg.

Gelænderdroslen – kirkens »kordame«.

Gendarmen – havde arbejdet på De vestindiske Øer som »gendarm« (= politibetjent).

General Bryn – fhv. militærmand med meget kraftige øjenbryn. Se også *Øjenbryn*.

General Langsom – dræver afsted, når han skal sige noget: »Vil mester ikke li-i-ge komm-m' og se-e he-e-er?«

General Slow Motion – bror til ovennævnte. Han er ikke meget hurtigere end *General Langsom*.

Generalen – frihedskæmper under 2. Verdenskrig. Havde været delingsfører.

Generator Lone – pige med traktorkørekort (under krigen).

Geniet – tungnem person.

Georg Fjervinge – manufakturhandler med speciale i sengeudstyr.

Gerda Tusindpik – prostitueret.

Gert Djævlefjæs – Gert Petersen, partiformand for SF fra 1974.

Gesvindt – se *Claus Gesvindt*.

Giftblanderen – blandede sodavandseks-trakter på mineralvandsfabrik.

Gimperøv – se *Jørgen Gimperøv*.

Gissemand – a) muligvis kæleform af Gunnar; b) kendt revysanger fra århundredets første tredjedel.

Giv Bajer – forvanskning af slægtsnavnet Gebaur.

Glade Christian – glad og venlig mand.

glade Enke, Den – fraskilt dame, der gik meget på værtshus.

Glansbilledet – hans udkårne havde i et let-sindigt øjeblik henrevet betroet en veninde: »Hvor er han køn; han ligner ligefrem et glansbillede.«

gloende Smed, Den – navnet henviser både

til hans arbejde og hans udstående øjne.

Glug Else – skeløjet.

Gnaver – hans tænder var så fremadrettede, at han efter sigende umuligt kunne drikkes under bordet, da han blot ville bide sig fast i kanten.

Gnisten – telegrafist.

Gnævren – kvinde med mundtøjet (knævren) i altid velsmurt stand. Omtalte snakketøj stod i øvrigt i omvendt proportionalt forhold til hendes størrelse (hun var også kendt som *Den lille Stine*).

Godaw Kaj – siger: »Godaw« til alle, han møder. Det hævdes, at en person som han ikke vil hilse på, heller ikke er værd at hilse på.

Gok-py – mindre begavet gårdskarl.

Gokke – 1) kælenavn for Georg; 2) udbredt øgenavn på korpulente mænd.

Gokken – politimand, der måske benyttede staven lidt vel ofte.

Goliath – dværg.

Gonoralen – dameglad general, der var lidt uheldig, hvad angik amourøse »souvenirs« (gonorré).

Gonzales – man kunne af navnet forledes til at tro, at han var spanier, men skudt forbi! Han var ungarer, men lige så sydlandsk af udseende og lige så temperamentsfuld som en spanier (efter sigende). Trods sin udenlandske herkomst følte han sig dog mere dansk end selv den mest fædrelandsdanske landsmand. Det blev rigtig klart for alle, da han fremsatte følgende erklæring: »Da jeg ha'de været her et stykke tid, blev jeg dansk, med én undtagelse. Jeg mente, at det ungar-ske landshold var bedre i fodbold; det tror jeg ikke mere, for nu har jeg set, at de satans AGF'er er bedre.«

Gorm den Gamle (dansk konge, død ca. 950) – bar også udover nævnte tilnavn, som han er bedst kendt under, øgenavnet *Løge*, dvs. »Den dvaske«.

Granaten – ØB's frygtede centerforward, Harry Petersen.

Granitten – en »hård banan« af en håndværker.

Gravkællingen – ejer af en gravhund.

Grethe Tærskøværkschauffør – ung pige, der kørte på en gammel cykel, hvor kæden hele tiden klaskede mod kædeskærmen.

Grev Horn – meget stor og krum næse. Vandrenavn.

Greven – flot og fin kavaller med snehvide

flipper og velsiddende tøj. En helt igennem fin og nobel personlighed.

Greven af Middelfartvej – var »stor på den«. I daglig tale dog normalt blot omtalt som *Greven* (og hans kone – naturligt nok – som *Grevinden*).

Greven af Storegade – passede ved siden af sit håndværk en lille forretning. Han følte sig egentlig ikke som »mere« end sine kolleger, der måtte ernære sig ved deres håndværk alene, men navnet er måske udtryk for en diskret misundelse?

Grevinde Danner – pige, der kunne lide at optræde i beskytterrollen overfor andre. (Jf. Frederik VII's socialt indstillede og gavmilde gemalinde »til venstre hånd«).

Grevinden – se *Greven*.

Grisehandleren – handlede *ikke* med grise, men kom fra landet og havde en nærmest lyserød ansigtsskulptur samt små øjne.

Grisen, Den halve gris og Pattegrisen

Grisen – tyk mand med en bred trynelignende næse, som hans to sønner havde arvet. De blev følgelig kaldt hhv. *Den halve gris* og *Pattegrisen*.

Grundtvigianeren – tog kraftigt afstand fra sine kollegers begejstring for den i '30'erne florerende Oxford-bevægelse.

Grus – bror til *Sten*. – Tre brødre med slægtsnavnet *Steen* blev kaldt henholdsvis *Sten*, *Småsten* og *Grus* (alt efter alder).

Gudrun Natsol

Grydeklar(e), Den – a) har ikke ét hår på hovedet; b) mere end velbarberet; c) alm. øgenavn til »villig« pige.

Grædøjede, Den – øjnene løb altid i vand.

Grækeren – havde foretaget en studietur til Grækenland.

Grævlingen – lille og hjulbenet.

Grønbarberer – forhenværende grønhandler, nu frisørmester.

Grønne, Den – bar altid en grøn hat.

grønne Djævel, Den – ung mand, der altid var iklædt grøn kedeldragt.

grønne Flaske, Den – kunne godt lide øl.

Grønne Jakob – havde som dreng haft en grøn lap på et par bukser.

Gråbuks – se *Anders Gråbuks*.

Gråpære(n) – navnet angiver hårets farve.

Gudrun Natsol – et øgenavn fra vikingetiden, der virker *helt* nutidigt; en dame af ringe dyd.

Guds blinde Øje – vedkommende var blind på det ene øje. Folk sagde altid, at de skulle snakke med ham under tre øjne. – Også titel på roman af J. Bech Nygaard.

Guds Engel fra Rørvig – hovedpersonen i M. A. Goldschmidts novelle af samme navn: »Navnet hidrørte fra, at hun først var gået omkring som et meget stille og svagt, men også meget smukt barn, der ikke antoges at kunne leve, men så, ligesom næret og styrket af den fælles kærlighed, der vistest hende, var blevet sund. Og det syntes da, at der både i hendes og de andres sind var blevet efterladt en bestandig erindring om, at hun var så at sige barn af alles kærlighed, at hun på særegen måde, ligesom ved alles forbøn, var blevet knyttet til livet og til dem.«

Guds Søn – havde som sit slagord: »Er du Guds Søn, hjælp dig selv!«

Guffe – Gustav Pedersen, tidligere MF.

Guld Harald – fhv. landsholdsspiller Harald Nielsen. Mange havde håbet, at Harald Nielsen ville skaffe Danmark guldmedaljen i fodbold ved de olympiske lege i Rom i 1960 – det blev kun til sølv. (Gift med Rudi *Mie* Hansen).

Guldbransen – langfingret herre.

Gulddåsen – dame, som havde fået medalje på Kunstakademiet. Se også *Dåse-Åse*.

Guldkornssprederen – fremkom kun sjældent med »guldkorn«.

Guldstrut – ytrede sig adskillige gange om sine slankeklure, der var »nødvendige«. Resultatet blev som oftest én (måske to) poser franske kartofler, en »Guldstrut«-is + »blandet for resten«. »Så kan jeg købe en kage, når jeg kommer hjem«, som hun sagde.

Guldtand – se *Christian Guldtand*.

Guleroden – pralede altid af sin urtehave.

Gulerods Hansen – gartner med speciale i grønsager.

Gummibren – se *Kasper Gummibren*.

Gummidrengen – hans bevægelser var nærmest leddeløse.

Gummikøbmanden – et øgenavn fra de »gode gamle dage«. Var den eneste handlende i byen, der solgte »gummi«, dvs. præservativer.

Gummimedden – smed, som blev vulkanisør og derefter atter vendte tilbage til smedehåndværket.

Gummistøvlen – en arbejdsmand kunne aldrig huske, hvad den pågældende hed, og sagde derfor altid: »Du der med gummistøvlerne« (det gik han nemlig altid med) – og navnet hang ved.

Gunnar Arbejdsmand – lyder meget ligetil og er det også, men det gik over manges forstand, hvorfor netop *han* skulle have det navn i en stab på flere hundrede kolleger. Men sådan kan det gå!

Gunnar Bydreng – forhenværende sådan.

Gunnar Nu Hansen – landskendt sportsredaktør. Det indskudte »Nu« stammer fra hans mere end medrivende sportsreportager og menes lanceret af »Det ny Radioblad« i 1936.

Gunnar Rør – har overhovedet intet med VVS virksomhed at gøre, men har blot fået den sidste del af sit efternavn kastet væk.

Gurlini – hed egentlig Gurli, men blev kaldt *Gurlini* af gode italienske venner.

Gyldenblonde, Den – pseudonym for forfatteren og journalisten Povl Sabroe. Han var gyldenblond!

Gyldenspjet – a) fin herre med en karakteristisk, urolig gangart. Jf. tegneseriefiguren af samme navn; b) redaktør Ib Boye, Billed Bladet.

Gyldne, Den – var skomager og kaldte sin butik »Den gyldne Støvle«.

Gylle Egon – virksomhedens kloakmester.

Gymann – god til gymnastik.

Gysse – kæle-øgenavn på Gustav Rasmussen, tidligere socialdemokratisk MF.

Gøjser – forvanskning af det franske slægtsnavn Guise.

Gåsemanden – én af Vildtbiologisk Stations ansatte, der studerede vildgæs.

H

H₂O – vittig forvanskning af navnet H. H. Ottosen. (H₂O) er som bekendt den kemiske formel for vand.

Hadstenløven – stammede fra denne by. »I skolegården fortalte han mange og lange historier om de utallige erobringer han dér havde gjort i de lyse sommernætter.«

Hagekors Disciplen – ivrig nazist.

Den
Hageløse

Hageløse, Den – landbrugsminister Niels Anker Kofoed.

Hai Peder – delvis sammentrækning af navnet H. A. I. Pedersen.

Haile Selassie – muligvis med baggrund i vedkommendes ydre lighed med den afdøde etiopiske kejser.

Halle – forvanskning af / kælenavn for Harald. Far til *Kvarte*.

Haltefanden – ingen kommentarer.

Halv (Rød) Ålborg – søn af (Rød) Ålborg (s.d.).

Halv Tons Emil – forsløbte sig hellere i stedet for at gå to gange.

halve Gris, Den – se *Grisen*.

Halvfemseren – foretrak sprit med denne alkoholprocent.

Hammer og Mejsel – smed, som ikke var særlig dygtig.

Han er vor – vedkommendes fædrene ophav gjorde altid opmærksom på, at han var »deres søn«.

Han Skar – slagter, hvis fornavn er Ansgar.

Handskemagerskiltet – havde usædvanlig store hænder.

Hanne Enøre – havde mistet det ene øre ved en ulykke.

Hanne nedén Bakken – for i daglig omtale at kunne skelne hende fra den lille bys andre Hanne'r.

Hans Baron – havde taget navneforandring fra et »-sen« navn. Det var – og er stadig – ikke usædvanligt, at snakken så begynder at gå i et lille samfund: »Er det nu ikke længere godt nok at have et navn, der ender på denne stavelse?« »Har manden mon fået fine fornemmelser?«.

Hans den Røde – Bo Bojesens øgenavn til Hans Hedtoft i »Venstrevikingernes Saga«.

Hans Herlighed – for i tiden var det omkring jul almindeligt, at man på skift lod karlene på gårdene hjælpe landpostbudet. Omtalte person havde da omdresseret et brev til biskoppen, og i stedet for at anvende titulaturen Hans Velærværdighed skrev han *Hans Herlighed*. Det blev så karlens øgenavn.

Hans Kurt – lignede skuespilleren af samme navn.

Hans Løgn – fordi han pralede.

Hans Majestæt – havde forbogstaverne H. M. Vandrenavn.

Hans Peter Muldjord – dyrkede grøntsager og pralede altid af sin jord.

Hans Wurst – forældrene stammede fra Tyskland. »Wurst« er jo det tyske ord for polse (jf. betegnelsen »polsetysker«).

Harald Blåtand (dansk konge, død ca. 985) – blålig tand?

Harald Hén (1074–80) – navnet betyder »Blød Slibesten«.

Harry Motor – Harry Jensen, kendt skikkelse fra bilbranchen.

Hasselgrisen – forvanskning af slægtsnavnet Hasselriis.

Hatter – forvanskning af navnet Johannes.

Heksen – blev mistænkt for hekseri.

Helene Magenschwer – (Magenschwer = mavesvær), sønderjysk øgenavn på 300 pounds dame.

Helge Bordvand – forvanskning af Helge Dohrmanns (MF) navn.

Helle Hjernerød – årsagen er muligvis, at hun gerne udtaler sig om hvad som helst, også om ting, som hun absolut ikke har forstand på.

Helvedeshunden – drukkenbolt; skulle være en h s karl, når fuldska-ben tog ham.

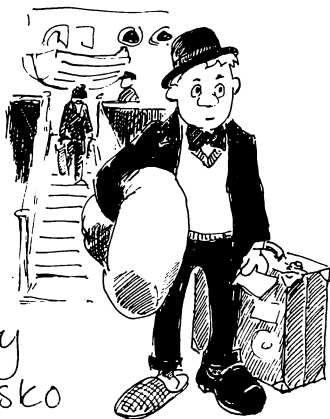
Hen og drik – drak alt op. Hed i øvrigt Henriksen, så øgenavnet spillede altså samtidig på hans slægtsnavn.

Hende med Kranken – havde klumpfod og gik derfor, som om hun cyklede (jf. krankleje).

Hende Morten – mandhaftig gårdejerske.

Henry Champy – glad for champagne.

Henry Røg – faderen var indehaver af et røgeri.

Henry
Sutsko

Henry Sutsko – tog på rejse iført en træsko og en sutsko.

Hep Madsen – sammentrækning af navnet H. E. P. Madsen. Også kendt som *Heppen*.

Herman Udstilling – maleren Herman Stilling, der en overgang var en meget flittig udstiller.

Hertugen – dæknavn for modstandsmanden Eigil Borch Johansen.

Hesten – a) lokal man-eater med et karakteristisk mundparti; b) mand, hvis hustru havde

det lovformelige slægtsnavn Hoppe; c) dame med langt ansigt.

Hestetyven – kendt stikker under besættelsen. Han blev kaldt *Hestetyven*, fordi rygter ville vide, at han engang havde pådraget sig en straf et eller andet sted i Mellemeuropa. Da man i hans omgangskreds ikke kunne komme i tanke om andre mellemeuropæiske stater end Ungarn, og datidens geografibøger fortalte, at »puztaens sønner« var helt vilde med heste, ja så lå forbrydelsens art lige for.

Hesteøl – se *Peder Hesteøl*.

High Explosive – har initialerne H.E. og arbejder med sprængstoffer.

Hildegard Nasenlaufer – (Nasenlaufer = løbenæse), sønderjysk øgenavn på gammel dame med en altid løbende næse.

Hilmar Træhage – fhv. statsminister Hilmar Baunsgaards øgenavn i Bo Bojesens »Vestrevikingernes Saga«.

Himmelvendte, Den – rettede altid øjnene opad, når han talte og var meget religiøs.

Hitler – arbejdsmand, der under krigen – som demonstration – havde skrevet »Hit Ler« på sit spadeskaf.

Hjerteknuseren – ægteskabssvindler.

Holger Barnak – fik sit navn, da han som bokser var, skal vi sige, meget kortklippet i nakken.

Holger Flap – store ører (»flapører«).

Holger for-tidlig-far – forklaring turde være overflødig!

Holger Krølle – havde et helt usædvanlig krøllet hår.

Holger Malmø – havde sejlet som tjener med Malmø-bådene.

Holger Sølvsmed – Indbrudstyv med speciale i sølvtoj.

Holger Trægas – kørte på gengas under 2. Verdenskrig.

Honolulu Frederik – fyldige negroide læber.

Hop-tik Drengen – lang opløben lærer, der altid legede hop-tik med børnene i frikvarteret.

Hopalong – på grund af lighed med westernhelten Hopalong Cassidy.

Hornfisker – fisker med meget stor næse. Jf. *Grev Horn* (s.d.).

Hornhyleren – egl. tjenstlig betegnelse for signalblæser i hæren i 1890'erne. Pågældende var dybt interesseret i gamle horn.

Hot Louise – en ret kraftig og danseglad mand, der hed Louis.

Hoved, Røv og 30 Alen Tarme – slagtermester; omfangsrig, men lav af vækst.

Hr. Selvmord – en ubegrundet forvanskning af slægtsnavnet Selmer.

Hudi – meget interesseret læser af det nu hængangne morskabsblad »Hudibras«.

Hul i Røven – efter hans yndlingsudtryk.

Hulda-Peter – levede under tag med Hulda, og det var *hende*, som bestemte farten.

Humbugen – småsvindler, som altid bar butterfly, muligvis for at rette op på det lidt ramponerede indtryk, omgivelserne havde af ham.

Hummer Fritz – fra Hummergade.

Humpe Karlsen – havde en særpræget gangart.

Hund og Kat – to håndværkere i samme sjak. De skændtes fra morgen til aften.

Hunde Peter – havde passet et omrejsende tivolis hundespil.

Hundeklipperen – frisørmester (og i øvrigt et meget almindeligt øgenavn på dette erhvervs udøvere).

Hundekunst – handelsmand, der undertiden kunne score vel store avancer.

Hunden (også kendt som **Vov**) – fader til *Den lille Hund* (s.d.). Meget glad for hunde.

Hundredeogelleve – skråede og havde tit tre sorte striber savlblandet snus på hagen. Se også *Bror Snus*.

Hungersnød – er så tynd, at der kan gå 10 personer af hans omfang ind i en elevator, som kun er godkendt til 5.

Hunkatten – en skrap madamme.

Hurtig Karl – a) hørte ikke til dem, der ydede mest for daglønnen. Jf. tegneseriefiguren af samme navn; b) var hurtig.

Husmanden – bybo, men gik altid på husmandsvis med benklæderne i gummistøvlerne.

hvide Indianer, Den – ligner en indianer, når bortses fra hudfarven.

hvide Neger, Den – a) »neger«-komiker, hvis virkelige racemæssige identitet ubarmhjerigt blev afsløret af en publikummer. I øvrigt meget almindeligt vandre navn på personer med negroidt udseende; b) ud fra tesen om, at det bedste forsvar er et angreb, plejede en anden person med samme øgenavn at omtale sig selv som *Negeren*. »Man skulle dog være forsigtig i sin daglige omgang med ham, for hvis man kom til at sige noget med hvidt, kunne man risikere at få et hårdt slag over

Den
hvide
Neger

skulderen. Ja, selv om man sagde 'For så vidt', mente han, at man var gået for vidt, og han så rødt«; c) meget tætkrøllet, lyshåret mand.

Hvide Sande Ekspressen – en lokal sladderkælling, altid først med de sidste nyheder.

hvide Unge, Den – ung mand, der altid gik i hvid skjorte.

hvide Ørn, Den – meget lyshåret person med krum næse.

Hvidplet – se *Jacob Hvidplet*.

Hvidtoppen – havde lyst opstående hår.

Hæmorrhoiden – alm. øgenavn på person, der altid ses vandrende i hælene (»røven«) på en overordnet. Sjældent anvendt om vellidte personer.

Højesteretssagføreren – en nydeligt udseende mand – dannet til det yderste, men absolut uden tilknytning til den juridiske verden.

Højtrykscylinderen – identisk med *Cylinderen* (s.d.).

Højttaleren – identisk med *Pressens Radioavis* (s.d.).

Høne – byggede engang et hønsehus, men glemte at lave hul, som hønsene kunne gå ud ad.

Hønen – hørte lidt dårligt og lagde derfor som oftest hovedet på skrå, samtidig med at han lukkede det ene øje.

Høns – hed egl. Jens, men ulykkeligvis var hans fædrene ophav blevet grebet i at udtale knægtens navn som angivet.

Høns Ejnar – solgte høns om dagen og stjal dem igen om natten.

Høns Niels – utrolig nærig og snavset husmand.

Hønsfarmeren – meget optaget af hønseavl.

Høns-Grethe – »Høns-Grethe var det

eneste bosiddende menneske i det nye stadselige hus, der var bygget for hønsene og ænderne på herregården«, beretter H. C. Andersen i sin historie om samme kvinde og hendes skæbne: adelsdamen Marie Grubbe (1643–1718), der endte sit liv som fattig færgekone på Falster.

Hønsministeren – passede en større hønsefarm.

Hønsrøven

Hønsrøven – a) det lignede hans mundparti, mens han ventede på et nyt gebis – og navnet hang ved; b) utak er verdens løn, siges det, og det gælder i al fald her: den pågældende var såmænd blot flink til (på fuldt legal vis) at skaffe billige høns til kollegerne på arbejdspladsen.

Høvdingen – mangeårigt sognerådsmedlem.

Høvdingen fra Ringe – fhv. statsminister Erik Eriksen, se også *Erik fra Ringe*.

Hårskæreren – frisør.

I

Ibbermand – a) alm. kælenavn for personer med fornavnet Ib; b) den folkekære skuespiller Ib Schønberg (1902–1955).

Ild i Røven – altid forpustet og fortravlet.

Ilægger – se *Claus Ilægger*.

Indianeren – a) særpræget frisur; b) havde opholdt sig i Indien.

indre Uro, Den – sagfører, hvis øgenavn skyldtes, at han ved aflevering af en opgørelse over et bo ikke kunne lade være med at sige: »Jeg har sådan en indre uro«. Han var bange for, at der skulle have indsneget sig en fejl.

Irma Olsen – forhenværende direktør for Irma, Børge Olsen.

Isdronningen – kold og ubehagelig overordnet.

Ispindeslagteren – var oprindelig slagtermester, men skiftede erhverv og købte sig en iskiosk.

Istappen – islandsk kvinde med omtrent samme væremåde som *Isdronningen* (s.d.).

Ivan den Grusomme – hed Ivan og var kendt for sin dårlige opførsel. Tilnavnet »den Grusomme« eller »Grusom« finder som vandre- navn bred anvendelse på lidet vellidte personer, uanset om de pågældende hedder Ivan til fornavn eller ej.

J

J.R. – identisk med pladevender i Danmarks Radio, Johannes Rasmussen. – Jf. J.R. fra TV-serien »Dallas«.

Jacob Hof – glad for den gyldne drik.

Jacob Hul – søn af *Johannes i Hullet* (s.d.).

Jacob Hvidplet – markant grå plet i håret.

Jacob Matros – husmand og fisker; fik til sin konfirmation (som det var skik og brug i de gode gamle dage) et sæt matrostøj. Det var dog ikke skik og brug, at man – som han – bar det som stadstøj helt op i 40-50 års alderen.

Jacob Trussetyv – dameglad herre.

Janus Skidetrængt – gik, som om han var det.

Japaner Knud – lignede en japaner.

Japaneren – spillede bordtennis med »japaner-greb« på battet.

Jarlen – forvanskning af slægtsnavne som Jarlskov, Jarlstrøm osv.

Jazz – forvanskning af Ole Jastrau, hovedpersonen i Tom Kristensens roman »Hærværk«.

Jazzbaronen – Timme Rosenkrantz, baron og jazz-entusiast, kendt for sine utallige radiocausier.

Jens Alderdom – i klassen var der to Jens'er. Den ene, hvis forældre bestyrede det lokale plejehjem, fik dette øgenavn.

Jens Baglomme – stod altid med hånden i baglommen.

Jens Baron – svigerfaderen havde været kusk for baronen.

Jens Buk – mandsperson med »specielle« erotiske interesser.

Jens Christian Utæt – var ikke altid herre over en bestemt legemsfunktion.

Jens Dragon – soldaterbetegnelse.

Jens Christian
Utæt

Jens Grin – havde en usædvanligt bred mund samt lige så usædvanligt store tænder.

Jens Jaskesen – forvanskning af digteren Jens Baggesen (1764–1826) navn. Jf. *Piger- nes Jens* (s.d.).

Jens Langkniv – jysk landevejsrøver à la Robin Hood; kendt via Jeppe Aakjærs roman af samme navn.

Jens Lyn – a) cykelrytteren Jens Petersen (Ordrup); b) meget udbredt øgenavn på lang- sammelige personer.

Jens Peter Døgnbrænder – energibundtet, fhv. MF'er Jens Peter Jensen (V). Far til *Uffe- mand* (s.d.).

Jens Stenmand – jf. *Jens Vejmand* (s.d.).

Jens Vejmand – kendt via Jeppe Aakjærs vise. Stenhugger.

Jeppe Dagvogn – kørte dagvogn.

Jeppe Mangepenge – spendabel værtshus- gæst.

Jeppe Sand – var altid fuld af løgn og blev derfor kaldt det modsatte. Af og til dog også benævnt *Løgne Jeppe*.

Jeppe Trav – meget interesseret i travløb.

Jeppesen Mand – sluttede altid med efter- tryk sine sætninger med vendingen: »Mand, du!«.

Jern Alfred – skoledreng, der ikke var så godt skåret for tungebåndet som nogle af de andre. Kammeraterne drillede ham ofte, men havde alligevel respekt for ham: »Man sad nemlig fast som i et jerngreb, hvis han fik fat i én.«

Jern Britta – indenrigsminister Britta Schall- Holberg.

Jern Henrik – a) døde ganske ung af tuberku- lose; b) levede ca. 1320. Søn af *Den kullede Greve* (s.d.); c) kvik dreng, hvis øgenavn skyl- des »Politiken«s populære tegneserieskik- kelse.

Jerusalems Maler – fattig kunstmaler, de i

sin tid havde besøgt Jerusalem og overnattet på en mark udenfor byen.

Jerusalems Skomager – skomager med tilknytning til Indre Mission. Jf. sagnskikkelsen af samme navn.

Jes ikke Skrædder – oprindeligt kendt som *Jes Skrædder* (efter hans erhverv). Da han gennem en annonce i den lokale avis havde frabedt sig folks brug af dette tilnavn, blev han for eftertiden kaldt *Jes ikke Skrædder*.

Jesper Kok – hønsetyv. (Kok = jysk betegnelse for hane).

Jesper Røghat – ejede et silderøgeri og var også kendt som *Silde Jesper*.

Jetjageren – en hurtigt-til-bens mand. Se også *Jørgen Jetjager*.

Johanne 13 Øre – prostitueret, for længe, længe siden.

Johannes in Hullet – boede i en lavning. Se også: *Jacob Hul*.

Johannes in eodem – (lat.) »den, der ingen vegne kommer«. Gammel betegnelse for evighedsstudent.

Johannes Maltgører – bryggeriarbejder.

Johannes med Hovedet – havde et stort hoved; så stort, at det efter sigende blev solgt til medicinsk undersøgelse efter hans død.

Johannes med Øjnene – havde nogle uhyggeligt udstående øjne.

John Cheviot – talte altid om sit konfirmationstøj af cheviot (mørkeblåt uldstof af fineste kvalitet).

John Rosa – konen hed Rosa, og det var hende, der bestemte, hvor skabet skulle stå.

Johnny Panik – rocker.

Johun – gift med Johan.

Jomfru Lund – jomfrunalsk ungkarlepige. Betegnelsen jomfru anvendes ofte som øgenavnspræget fornavn til ældre ugifte kvinder.

Jomfru Tidsfordriv – kendt københavnsk original, som fik sit tilnavn, fordi hun besvarede alle spørgsmål med: »For tidsfordriv!«

Jon Fup – med det lille hageskæg (en »fip«); ordspil: »fip-fup«.

Jordfar – jordemodermænd.

Jordfræseren – lavstammet mand.

Jossen – forvanskning af slægtsnavnet Jossens.

Josva – stor, buet næse. Et øgenavn med en ubehagelig antisemitisk klang.

Juletrøsten – manden, der hver fredag kom og hentede penge til juleopsparingen (Julens Glæde).

Jumbo Jette – ret kraftig pige.

Jung-Giselle – balletkritikeren Sven Kragh Jacobsen. »Giselle« er en gammel klassiker indenfor balletten. Se også *Kragen* og *Solitaire*.

Junkeren – optræder i Niels Meyns drengebog, »OK«. »Kurt var Søn af Hofjægermester Knudsen, som ejede Godset Klosterholm. Kurt var en flink Dreng, men hans altid elegante Tøj og hans til Tider lidt overlegne Optræden havde i Skolegården skaffet ham Øgenavnet Junkeren, og det passede egentlig ganske godt.«

Jytte Spå – datter af spåkone.

Jørgen Bras – havde det med altid at komme brasende ind. Se også *Kaj Bras*.

Jørgen Gimperøv – på grund af hans karakteristiske gangart.

Jørgen Landevej – farende svend.

Jørgen Sprit – arbejdede på De danske Spritfabrikker.

Jørgen Sut – faderen syede kludesko.

Jørgen Tyr – inseminator. Kalvene kaldtes »jørginer«.

Jørgen Wienerbrød – spiste store mængder af dette bagværk.

Jørn Jetjager – hurtigtkørende chauffør.

Jørn Prop – lille, hidsig mand. Se også *Anton Prop*.

Jørn Svingben – svingede med venstre ben under gangen.

K

K. J. Øller – øgenavn med baggrund i slægtsnavnet Kjøller. Brugt om en afholdsmand.

Kage Hans – bar dette øgenavn langt op i årene som et minde om sin barndoms yndlingspise.

Kage Jensen – a) ejede et lille brødsalg, og det gjorde ham fortjent til navnet; b) havde aldrig andet end kage i madkassen.

Kagedåsen – prostitueret. Jf. *Dåse Åse*.

Kaj Bras – spillede bratsch i et kammerorkester og var i øvrigt en stor beundrer af musikens tre store B'er (Bach, Beethoven og Brahms). Se også *Jørgen Bras*.

Kaj go' Tid – det havde han.

Kaj Langfinger – person med kleptomane tilbøjeligheder.

Kaj over Jorden – meget høj herre, der var gift med *Dagmar under Dynen* (s.d.).

Kaj Skideskæg – en temmelig fanden-i-voldsk karl.

Kaj Snørebånd – en af landevejens farende svende, som delvis ernærede sig ved at sælge denne artikel.

Kalkunen – meget kolerisk arbejdsmand.

Kalle Kost – altid ubarberet.

Kaminråden – kakkellovnsrensere med fine manerer.

Kammerherre Basse – en lille rund, jovial fyr og dertil et meget behageligt og selskabeligt menneske.

Kanin Karl – supplerede som barn lommpengene ved kaninavl.

Kaninen – lille kvinde med særpræget tandsæt. Da hun omsider fik kunstige tænder, blev hun straks omdøbt til *Forløren Hare*.

Kanonen – havde været kanonfotograf i sine unge dage.

Kanonprop – se *Karl Kanonprop*.

Kapelmesteren – a) byens kabelmester (nej, der er *ikke* tale om nogen trykfejl her!); b) ansat ved kapellet på det lokale sygehus.

Kardangen – jf. »kardangaksel«. Manden hed da også reelt Aksel til fornavn.

Karen Hængerøv – nærmere forklaring turde være overflødig.

Karen Kryds-og-Tværs – prostitueret.

Karen Tand – havde ikke én tand i munden.

Karens Karl – Karl talte altid om sin kone, Karen.

Karl Benægter – kriminelt anlagt personage, der kun nødig tilstod sine forseelser.

Karl den Tomme – bryggeriarbejder, ansat i returafdelingen med tom emballage som ansvarsområde.

Karl Kanonprop – vel ligesom *Hurtig Karl* og *Jens Lyn* (s.d.) ikke alt for energisk på jobbet.

Karl over Jorden – en noget vidtløftig herre.

Karl Pukkel – pukkelrygget. – Det er desværre ikke altid, at folkeviddet under sig for at føje spot til skade.

Karl Rap – maskinarbejder, der under besættelsen havde været rap til at skaffe mester en and.

Karl Tand – grundet en enkeltstående for-tand. Se også *Karen Tand*.

Karls Karen, Maren og Margrethe – brugt om hjemmевærende børn, som for længst var blevet voksne.

Karrig Nidding – den nærige hovedperson i Hieronymus Justesen Ranchs komedie af samme navn.

Kartoffel Larsen – solgte kartofler til tyskerne under krigen.

Kartofflen – hans ansigt lignede en rund kartoffel. Tidligere ofte anvendt som øgenavn på børn fra fattige hjem, hvor man kun havde rådd til at spise kartofler.

Kasper Gummiben – en henvisning til hans gangart.

Kasper Pind – høj og så tynd, at der ikke kunne blive føde til en sulten krage af ham (hævedes det).

Kasper Pot – pottemager.

Kasseapparatet

Kasseapparatet – bred mund og et gigantisk skuffeligende kæbeparti.

Kat Emil – kattefænger.

Kattemor – udbredt øgenavn, der påhæftes kvinder, som har gjort det til en livsopgave at fodre vilde katte.

Katten – løb på listesko (gummi). Fader til *Killingen*.

Katten og Ræven – fulgtes altid ad – ligesom de to listige personer fra »Pinocchio«.

Katten rive mig – efter hans yndlingsudtryk. »En barsk gut at høre på«.

Kedde Knibtang – havde som lærling uretmæssigt tilegnet sig en knibtang på sin arbejdsplads. – Kedde er en sønderjysk kæle-navnsform af Kristian.

Kejser Peter – hovedpersonen i Carit Etlars novelle, »Kejser Peters liv og sørgelige død«: »Egentlig hed han Peter Cabus, men så klinede sejlmageren en trekantet papirshat på hans hoved, satte en stor gulerodstop i spidsen, derefter kaldte vi ham *Kejser Peter*« – fortæller styrmand Hermansen i historien.

Kejser Wilhelm – havde en ledende stilling i et større firma og var meget frygtet af personalet.

Kik op og ned – skeløjet i vertikalt plan.
Kikken – havde en ret indeklemt latter.
Kikkert Niels – interesseret i astronomi.
Killingen – søn af *Katten* (s.d.).
Kineseren – led af kronisk gulstot. Øgenavnet anvendes i øvrigt hyppigt på arbejdspladser om yderligtgående venstreorienterede kolleger.
Kirsten Bundløs – prostitueret.
Klampe Jørgen – gik med små, hurtige skridt (træsko).
Klap – se *Carl Klap*.

Klarinetsvingeren

Klarinetsvingeren – seksuelt afsporet person, en såkaldt ekshibitionist eller »blotter«.
Klatten – faderen havde været maler.
Klaus Pip – lidt »til en side«.
Klidsækken – prostitueret i et lille landsogn.
Klip Klap – manglede beslag på sine træsko.
Klipfisk – solgte klipfisk.
Klods Hans – mand med samme personlige egenskaber som hovedpersonen i H. C. Andersens eventyr med samme titel.
Kloge Søren – det *troede* han i det mindste, han var.
Klokker Knud – var enten klokker eller en klokker.
Kludder – se *Claus Kludder*.
Klude Mads – led af samlermani.
Kludestrammeren – sadelmager.
Klumpfod – er vel selvindlysende. Tilhører den meget ubehagelige gruppe øgenavne, som ofte påhæftes personer med fysiske handicap.
Klædeligt fyldig – temmelig korpulent herre, som selv mente, at han blot var »klædeligt fyldig«.

Klør Knægt – original, der lignede en maske-
 radefigur i sin karnevalsagtige »uniform«.
Knappaf – se *Peter Knappaf*.
Kniven – en meget skikkelig finne, som ikke ville drømme om at gøre en flue fortræd. Men ifølge de gamle geografibøger skulle finner jo have let til kniven. Fader til *Lommekniven*.
Knold og Tot – to ikke ret høje kolleger, som var helt uafskillelige. Deraf sikkert det fælles øgenavn. Jf. i øvrigt tegneseriefigurerne af samme navn.
Knud den Hellige (dansk konge 1080–1086) – eftertidigt tilnavn, tildelt ham på grund af en senere kanonisering. Kongen opførte sig alt andet end helligt, mens han levede.
Knud Sildebinder – fhv. fiskeriminister Knud Reés øgenavn i Bo Bojesens »Venstrevikingerne Saga«.
Ko Jens Hansen – var kommet til at trække en tøjrpæl op, og så fulgte der en ko med.
Ko Søren – stammede fra landet.
Kobbermaske – havde et rødt ansigt og var dertil rødhåret. Da han yderligere stammede fra Aalborg, havde han som sit andet øgenavn *Rød Aalborg* (s.d.).
Kokken – havde en rød vejrhane (jysk: hane = kok) opsat på hustaget.
Koks – en meget flippet flipper. Jf. udtrykket »at kokske helt ud«.
Kommodeflytteren – fhv. flyttemand.
Kommoden – taxichauffør, der optræder i Johannes Allens drengedag, »På jagt gennem storbyen«: »Dette øgenavn havde han fået, dels fordi han selv måske med sine svære lemmer og tunge krop kunne minde lidt om en opretstående kommode, og dels fordi han kørte en ældre firkantet model, som også kunne have en vis lighed med et opretstående møbel.«
Kompotjohan – forvanskning af slægtsnavnet Pontoppidan.
Koncertmesteren – ». . . det kunne ske, at der mand og mand imellem blev spurgt efter denne eller hin. Svaret kunne så være, at han var gået til »orkesterprøve«.« Man ser her et pudsigt eksempel på, hvorledes et øgenavn kan opstå næsten ud af den blå luft. Det, den pågældende havde gjort, var at gå et privat ærinde i arbejdstiden uden at underrette nogen derom. Han var altså »strøget«. Det blev så igen til, at han var »stryger« eller til »orkesterprøve«. *Koncertmesteren* var ham, der strøget lidt for ofte.

Konfirmanden – lille mand, der hele sit liv lignede et ungt menneske.

Kong Christian – lignede Chr. X i højde og øvrige udseende.

Kong Gulerod – a) vegetarianer; b) almindelig betegnelse for ilde lidt overordnet. Se også *Dronning Spinat*.

Kong Hans – a) ønskede Bornholm frit eller evt. tilknyttet Sverige; b) en formand, der gik »tre over ret« (med holdning bagover); c) *hed* Hans og var gift med *Dronning Margrethe* (s.d.).

Kongen – også kendt som *Willy Råbehoved*, hvad der vel forklarer alt: han råbte ustandselig op og håbede dermed at kunne dominere de andre på arbejdspladsen.

Kongen på Alstrup Hede – en overordentlig rig mand.

Kontantis – kunne godt lide en lille forfugtning. En aften, han var ved »muffen«, sagde han til værten: »Nu gi'r jeg en omgang, men ikke noget med kredit her – det skal være kontantis.« Deraf navnet.

Korea – hævdede, at han havde deltaget i Korea-krigen.

Koreaneren – gullig teint og skrå øjne.

Kosmos Jensen – fremstillede sodavand på sodavandsfabrikken »Kosmos«.

Kostume Nille – kvindelig filmarbejder i Klaus Rifbjergs roman »Twist«.

Krabben – på grund af en rygskaide, der havde medført en krumbøjning, sidelæns gangart. – Tilhører den meget ubehagelige gruppe øgenavne, som ofte påhæftes personer med fysisk handicap.

Kraftbjørn – vittig forvanskning af den konservative politiker Ole Bjørn Krafts navn.

Kraftedeme Svend – storforbruger af dette og andre bandeord.

Kragen – a) afdøde statsminister Jens Otto Krag; b) film- og teateranmelder Svend Kragh-Jacobsen, der også var kendt under øgenavnene *Jung-Giselle* og *Solitaire*. (s.d.).

Kresten Kvie – slog i vrede en kvie ihjel med en tøjrkølle.

Kresten Ovenpå – to mænd, med ens for- og slægtsnavn, boede tilfældigvis i samme hus. Den ene, der boede til leje på loftet, fik så tilnavnet.

Krigreren – såmænd en meget fredsommelig person. Han var kendt for at sende lærlingene i byen for at »kriege« (dvs. hente) en flaske snaps eller så.

Kristian Øgenavn – denne bogs forfatter.

Kristine Havluk – var »lidt ligetil«, dvs. retarderet. Hun havde det med at købe strikkepinde for så at smide dem i brønden. (Hvad siger Freud?!).

Kropduen – a) almindeligt øgenavn til storbarmede kvinder; b) person, der altid gik med fremskudt brystkasse; c) navnet tildelt pågældende, for det første fordi hans mave var lidt højere placeret, end maver normalt er, for det andet på grund af hans ret så selvbevidste fremtrædelsesmåde.

Krudt Niels – var på en jagttur blevet ramt af nogle blyhagl i ansigtet.

Krusmester Skrædderborg – omskrivning af »skræddermester Krusborg«.

Krusse – kollegerne syntes, at han havde kommunistiske sympatier. (»Krusse« = den nu afdøde sovjetiske førstesekretær Nikita Krustjovs kælenavn i den vestlige presse).

Krussedullen – (»dulle« = opstyltet, overpyntet kvindfolk) – en rigtig Xantippe. Gift med *Krusse* (s.d.).

Kryds-og-Tværs – se *Karen Kryds-og-T*.

Kræn (dvs. **Kristian**) **Ben** – havde i sin tid kørt med ben og andet slagteraffald.

Kræn Bettedjævel – bonde, som ikke var videre populær hos sine tjenestefolk; nærig, udnyttende dem til det yderste, lille af vækst.

Krølben – forhenværende fodboldspiller, der havde pådraget sig en alvorlig benskaide.

Krølle – a) var krøllet, men blev senere glat-håret; b) almindeligt øgenavn på krushårede mænd. Navnet kan også finde ironisk anvendelse på fuldstændig pilskaldede personer.

Krølledamen – damefrisør.

krøllede Fritz, Den – venen over alle venner.

Kulhandler Bogmand – forvanskning af »Boghandler Kuhlmann«.

kullede Greve, Den – identisk med Grev Gørt af Holsten (1300-tallet). Navnet skyldtes hans skaldethed (»kullet« betyder på gl. dar sk bl.a. skaldet).

Kulsoen – ildelidt kvinde med en forræderisk natur. Optræder i Carit Etlars roman, »Gjøngehøvdingen«.

Kultur Mimi – kulturminister Mimi Stilling Jacobsen.

Kultur Niels – afdøde kulturminister Niels Matthiassen.

Kultursprederen – sagde aldrig et ord.

Kurt ba-ba – omtalte altid øl som »ba-ba«; brød sig ikke om det.

Kurt Ballade – en kværlantisk type.
Kurt Cigarstump – søn af cigarmager.
Kurt Neger – mulat.
Kurt Vindueskigger – specielt interesseret i ikke-nedrullede gardiner og hvad der foregik bag disse (»voyeur«).
Kusse Emil – sang og spillede ved Frelsens Hærs møder. Var ungkarl og lyttede meget gerne til en vovet vits, men fortalte aldrig én selv.
Kvak Kvak – meget hurtigtalende kvinde med en egen kvækkende stemme.
Kvarte – søn af *Halle* (s.d.).
Kvister – stenhugger, der til stadighed fortalte stenene: »Nå, du skal nok have endnu et lille kvist« (dvs. slag).
Kvægtyven – stammede fra en bestemt egn i Jylland, hvor der engang huserede kvægtyve.
Kyilling – søn af *Fru Høne* (s.d.).
Kædestrammeren – har ikke alene beskæftiget sig med salg af cykler, men er også snild til at lave forretninger af anden og mindre regulær art. Med andre ord: han »strammer den« undertiden.
Kælder Kaj – arbejdede i en kælderbeværtning.
Kælderrøv – forvanskning af navnet Kjellerup.
Kæle Knud – havde fået en sene i halsen revet over ved et hestespark, så hovedet nærmest hang på den ene skulder på en tilsyneladende kælen måde.
Kæln, Den – hans hoved sad lidt på skrå på grund af en sygdom.
Kæmpekranen – kranpige, der selv var kraftig af vækst.
Kæmperne – familie med slægtsnavnet Kemp.
Kæp Jensen – gik altid med stok.
Kærhoppen – konen i en familie, der hed K(j)ær til efternavn.
Køber alt – se *Anton køber alt*.
Kødben – havde kraftige ben.
Køkkensergenten – havde som sergent gjort tjeneste i køkkenet.
Køllefyr – se *Arne Køllefyr*.

L

La Tissøse – prostitueret med speciale i urinsex (undinisme).
Laang (dvs. **Lange**) **Jacob** – i novellen af

samme navn fortæller Thøger Larsen om ham, at han, som navnet antyder, var høj af vækst, men »ikke just ranglet.«

Lagkage Oluf – kunne godt lidt denne kage-type.

Lakrids – knald sorthåret.

Lamme Andreas – stærkt haltende gang. Tilhører den meget ubehagelige gruppe øgenavne, som ofte påhæftes personer med fysisk handicap.

Lammet – gammeljomfru der boede hos sine forældre og var deres »lille lam«.

Lampe Jørgen – begræd sin hund Lampes død så stærkt, at kammeraterne rejste den et mindesmærke gennem hans øgenavn.

Landbo Georg – indehaver af Landbo-cafeen.

Lange Lort – *Bette Lorts* storebror. Ilde lidt befallingsmand.

lange Nøgle, Den – indbrudstyv.

Lange Aage – højt respekteret tillidsmand på Asnæsværket (Kalundborg). Var faktisk så høj, at da værket for nogle år siden fik sin nye skorsten, blev den i medarbejdermunde straks døbt »Lange Aage«.

Langfingfang – kendt lommetyv. Se også *Kaj Langfinger*.

Langhalmsslægteren – slagter, der var kendt for at »tærseke langhalm«.

Lars Bagdør – var altid forsvundet, når man efter fyraften havde nydt en enlig pils på det nærliggende værtshus, og regningen skulle betales.

Lars Lagkage – havde en aften været til generalforsamling. Han og nogle af de andre gutter fortsatte natten igennem fra værtshus til værtshus, indtil de kl. 5 om morgenen stod på gaden og ikke kunne finde flere åbne steder. »Vi kan da gå hjem til mig«, siger Lars. »Hvad kan du byde på?« spørger så de andre. »Ja, jeg er da sikker på, at konen kan finde et stykke lagkage frem til os.«

Lars Peter Lort – kørte natrenovation.

Lasse – kælenavn for en mand, der hed Larsen.

Lasse Buk – tog sig det råd, hans mor havde givet ham, meget efterretteligt: »Buk, lille Lasse; husk altid at bukke.«

Lasse Kalveskind – havde engang fået en tegnebog i kalveskind, som han var meget stolt af.

Lasse Sekstur – ivrig folkedanser.

Latinerhunden – var dårlig til latin i skolen.

Da hans egentlige navn havde en fransk klang, udtaltes øgenavnet ofte på fransk *Chien du Latin*.

Lattermuskelcharmøren – satte altid folk i godt humør.

Lauritz Sodavand – arbejdede på en sodavandsfabrik.

Laus Abekat – en snakkesalig mand, der samtidig lavede en masse sjov (»abekatstregere«).

Laus Præst – havde som ung tjent i en præstegård.

Lavtrykscylinderen – søn af *Højtrykscylinderen* (s.d.). Måske lidt ulogisk, da en lavtrykscylinder på en 2-trins dampmaskine har den største diameter.

Legionæren – tidligere fremmedlegionær.

Lehman – var meget betaget af en revysanger af dette navn; sang altid hans viser i muntert lag og blev efterhånden selv ikke kaldt andet.

Lene Tusindfryd – offentlig pige med deraf følgende intimt kendskab til elskovens mange glæder.

Leo Hitler – nazist.

Lerpasta – kunne som dreng ikke sige »leverpostej«.

Letløberen – hans foretrukne fodbeklædning er året rundt kondisko.

Lig – se *Peter Lig*.

Ligfølget

Ligfølget – gik fortrinsvist i mørkt tøj og bevægede sig i øvrigt yderst langsomt og adstadigt.

Ligkistemageren – snedker og bedemand.

Ligrøveren – præst, hvis begravelsestaler var overmåde personlige og følelsesladede. Det var dengang, det var et yndet tidsfordriv for ældre damer »at gå til begravelse«, og alle,

der havde overværet præstens »forestillinger«, forlangte selv at blive begravet af denne tåreperser. De andre præster følte sig gået i bedene og gav ham derfor det makabre øgenavn, som han vist i øvrigt selv var en lille smule stolt af.

Lille Allan – den nærmest legendariske fodboldspiller Allan Simonsen.

Lille Anders – var meget lille som barn – men blev meget stor som voksen.

Lille Cohn, Den – lille, pukkelrygget og mørklødet. Navnet virker ubehageligt anti-jødisk.

Lille Frederik og Store Frederik – hed begge Frederik og var ansat i samme virksomhed.

Lille Garder, Den – landsbymusikant, hvis far havde været garder, men som selv var lille af vækst.

Lille Jens – en person, der skal have udtalt: »Når lille jeg kommer næste gang for at betale huseleje, er jeg død!« (*sic!*).

Lille Kaj – en af dansk fodbolds fineste teknikere, Kaj Hansen fra B 93.

Lille Mads – i forhold til konen blev han altid den lille.

Lille-Per – i sin tid Ole Neumanns tilnavn efter den rolle, han spillede i de folkekære »Far til fire«-film.

Lille Peter Skummel – lille og lidt vredt udseende mand.

Lille Røde, Den – kun 1,60 m høj – og naturligvis rødhåret.

Lille Skod, Det – søn af *Cerutten* (s.d.).

Lille Stine, Den – se *Gnævren*.

Lille Store – halt.

Lille Stump – dværgklovnen Jørgen Henriksen fra det nu nedlagte Cirkus Arnard. Også kendt som *Manege August*.

Lille Tjæremand, Den – klejn af vækst, reparerede og tjærede tage.

Lillebror – a) én af den københavnske underverdens mange muskelmænd. Ironisk nok måler han ikke mindre end 2 m i højden; b) lillebror til *Carl Skomager* (s.d.). De spillede begge i 1909's angreb.

Liller – sangeren Bjarne »Liller«, der lyder navnet, fordi en søster ikke kunne sige »lillebror«. Han bruger det i dag som sit kunstnernavn.

Linealen – meget rank i ryggen.

Linie 1 – byens original, som dagen lang gik i fast rutefart op og ned ad hovedgaden.

Linie 2 – pige, der passede byens seminarister op i håb om at blive lærerkone.

Linsekongen – besøgte ret ofte bageren.
Livsens Ondskab – Knagsteds øgenavn i Gustav Wieds roman af samme navn.
Lodne, Den (dvs. *Den uldne* («i kanten»)) – var ikke til at stole på.
Lodret – se *Christian Lodret*
Lokumsdigteren – skrev sentenser på offentlige toiletvægge – det der i dag med et fint ord kaldes »grafitti«.
Lommekniven – søn af *Kniven* (s.d.).
Lommeregner – pågældende hedder Regnar.
Lommetørklædefabrikanten – dæknavn for modstandsmanden Otto Levysohn.
Lone Lårkort – selvindlysende.
Lonne – navneforvanskning af Leon.
Lorte Peter – søn af vognmand, der stod for natrenovationen.
Ludvig Trekant – mand, hvis hus lå på en trekantet grund.
Luftkongen – cirkusartist.
Luftskipperen – interesseret i den ædle ballonsport.
Luksusbogen – madglad person i Gustav Wieds roman »Livsens Ondskab«.
Lumme – hed Columbus til fornavn, i daglig tale dog blot *Lumme*.
Lummer – en lærer, hvis undervisning man opfattede som »lummer« (enhver tænke sit!).
Lumumba – øgenavn på en stor, kraftig mand. Efter den afdøde congolesiske politiker.
Lunte – bevægede sig altid i luntetrav.
Lunteberg – anvendt om fodboldspilleren m.m. Knud Lundberg, der af slang-forskeren Kaj Bom er blevet karakteriseret som »mere teknikker og taktiker end hurtigløber.«
Lunteloppen – luntede sindigt frem.
Luse Karen – pige, der kom fra et mindre propper hjem.
Luske Niels – dukkede ofte helt uventet frem.
Lygtemanden – mand, hvis job bestod i at cykle rundt i gaderne og tænde flagermuse-lygterne de steder, hvor der blev foretaget vejarbejde.
Lykke Per – personer af dette navn optræder i såvel H. C. Andersens som Henrik Pontoppidans forfatterskaber.
Lynet – cafégæst, der fik fart på, da regningen skulle betales.
Lyn-Kunst-og-Fidusmaleren – en malersvend, om hvis holdning til den ædle malerkunst der næppe kan herske tvivl.

Lyse Henning – lyshåret.
Lysets Engel – el- og gasmåler aflæser samt indremissionsk menighedsrådsmedlem.
Lysets Fader – medstifter af en byggeforening kaldet Lyset.
Lækre Lotte – pornomodel.
Lær mig, o Skov – anvendte udtrykket så hyppigt, at det blev ham påhæftet som øgenavn.
Løberen – bevægede sig bestandig i løb.
Løgn – se *Poul Løgn*.
Løgne Jeppe – havde det ikke så nemt med sandheden (jamen, det *passer!*). Også *Løgne Henrys* øgenavn gav en ganske god karakteristik af ham. Se også *Jeppe Sand*.
Løjs – se *Bror Løjs*.
Løjte – bar briller og lignede grangiveligt den navnkundige stumfilmskomiker Harold Lloyd.
Løven – a) »brølede« altid; b) førte sig værdigt frem og hed Danielsen (jf. Daniel i løvekulen); c) Poul Andersen, Skovshoveds stærke back, der var med på det olympiske fodboldhold i Rom 1960.
Løveungerne – børn af *Løven* (s.d.).
Løvs (jysk: **Løbske**) **Johan** – landmand, der havde så travlt, at han undertiden fik forårsåningen overstået en rum tid, inden han havde fået sine kårabi taget op og kørt sammen.

M

Maddreng – a) madglad; b) forvanskning af navnet Emmanuel.
Mads Anton – hed egentlig blot Anton, men han havde engang, for at lægge eftertryk på en udtalelse, sagt: »Ellers må I kalde mig Mads!« Det gjorde man så.
Mads Æg – ægekspertør.
Madsen Møgstak – Venstrepolitiker Thomas Madsen-Mygdal, der var landbrugsminister 1920–24.
Magister Rosiflengius – optræder i Holbergs stykke »Det lykkelige Skibbrud«. Han er lejlighedsdigteren, der mod god betaling er parat til at rose og lovprise hvad som helst og hvem som helst i sine digte.
Magnus den gode (dansk konge, 1042–47) – navnet er velsagtens selvindlysende.
Makrellen – var altædende.
Makronen – havde på grund af drikkeri erhvervet sig en næse, der – bortset fra farven – mindede om nævnte bagværk.

Malermanden – var såmænd blot maler, men præsenterede altid sig selv som *Malermanden*.

Manden – manden på gården. Hans kones morbror hed aldrig andet i landsbyen end *Morbror*. De var ud af en ret selvbevidst familie.

Manden i Markskadestøvlerne – levede rent bogstaveligt på en stor fod.

Manden med de høje Hæle – lille af vækst, men hjalp selv lidt til.

Manden med Jernnosserne – Bo Warming, direktør for Sæddonorfonden; Danmarks største private formidler i så henseende.

Manden med Larvefodderne

Manden med Larvefodderne – bar altid svære gummistøvler.

mandlige Høne, Den – går og nikker til hver side.

Mandolin Ole – dranker med altid rystende hænder.

Manege August – identisk med *Lille Stump* (s.d.).

Mange Penge – se *Bent Mangepenge*.

Mareritt – fhv. undervisningsminister/socialminister Ritt Bjerregaard.

Margrethe Petersen – hed Petersen og boede på Margrethesvej.

Marie med Røven – bredbaget prostitueret.

Marie Røgter – manden var fodermester.

Marius Post – matros som bragte posten fra færgen op til posthuset.

Marokko Niels – tidligere fremmedlegionær.

Martin Glug – var blind på det ene øje.

Martin Huu-ha – kommenterede efter sigende de fleste bemærkninger med et: »Huu-ha«.

Massa Lund – officer der havde gjort tjeneste i Dansk Vestindien (Massa = »herre«).

Maste Karl – kørte med maste for elværke:.

Matros – se *Jacob Matros*.

Mekanik – havde sit eget lille værksted hjerneme i kælderens, og gik meget op i radio og el.

Meldronningen – stærkt pudret dame.

Melormen – arbejdede i en farvehandel, men var selv, rent kropsligt, alt andet end farverig: lille og bleg, kun prydet med nogle tynde, lyserøde hår på hovedet.

Messerschmidt – biskop der var meget dygtig til at messe.

Messingmagneten – befalingsmand med mani for opsamlng af tomme patronhylstre på skydebanen.

Mette Mandfolkehader – fra Tom Kristensens novelle, »Hvad er Heta?«, en delvis selvbiografisk barndomsnovelle: »Hun gnistrerede sort alle vegne, ud af køkkendøren, ud af vinduerne. Alle hendes nerver var stramt sammensnørede af had, og på den mindste foranledning svirpede hun ... [Hendes] gnistrende, sorte blikke, hvis mistænksomhed var rettet mod alt af hankøn ... «

Mette Rovfugl – TV-journalisten Mette Fugl.

Mette Træbeen – »et Navn, hun pådrog sig, thi hun havde i mange Aar gaaed paa 1 Træbeen, hvilken hun fik med sig, efter egen Begjæring, i sin Liigkiste« (Lejrskov kirkebog, 1736).

Miden – datter (meget høj) af en agtværdig kvinde, der uvist af hvilken grund, altid blev kaldt *Osten*.

Mie Mjødskaffer – faderen var købmand.

Mik mak – bygmester, der hed Mik, og som specialiserede sig i makværk.

Milady – sød pige ved navn Mette, der yndede at gå koket rundt med kjolestroppen trukket ned over skulderen, så man kunne se hendes vaccinationsmærker. Jf. Milady fra »De tre Musketerer«, som jo også havde et mærke dér.

Millionær Kirstine – velhavende gårdejerske, der blev myrdet som følge af dette tilnavn.

Min – konen omtalte ham altid som »*Min Anders*«, og enden på det hele blev, at manden selv fik ordet påhæftet som ogenavn

Min Bror, Direktøren – en spydig betegnelse for pågældende, der godt kunne lide at gøre opmærksom på sin bror, direktøren.

Min Søn Jens Hansen – efter pågældendes foretrukne samtaleemne. Mange fædre har

det naturligtvis på samme måde, og hvis sønnen ligefrem er ansat på samme arbejdsplads, kan han godt pådrage sig øgenavnet »Min Søn«.

Mini Fiduser – plattenslager med speciale i småfiduser.

Minutbrødet – meget tynd og bleg, som bagværket af samme navn.

Mirakeldoktoren – såkaldt »klog« mand.

Missemor – udbredt øgenavn, der påhæftes kvinder, som har gjort det til en livsopgave at fodre vilde katte.

Missernes Mor – havde mange katte.

Mogens Ulykketoft – et øgenavn, påhæftet tidl. skatte- og afgiftsminister Mogens Lyktoft af hans politiske modstandere.

Mokke – Mogens Glistrups selvopfundne øgenavn.

Molboen – ikke for klog, og stammer virkelig fra Mols.

Monsieur – fransklærer, der forlangte, at eleverne skulle tiltale ham »Hr.« (fransk: Monsieur).

Montgomery – optrådte i befrielsesdagene iført original engelsk baskerhue.

Mor Sigbrit – egentlig Sigbrit Villemsson, mor til Dyveke, som var Christian II's elskerinde. Betegnelsen »mor« anvendes i øvrigt ofte foranstillet personnavn (f.eks. *Mor Karen*) eller efterstillet (*Madmor*) – i reglen som et venligt ment kæle-/øgenavn.

Morbærtrænatus Silkebøll – stærkt interesseret i morbærbuskdyrkning og silkeavl.

Morfar – gemytlig gammel ungkarl.

Morten Sidespor – ansat ved DSB.

Mr. Smile – a) altid smilende engelsklærer; b) stikkeren Henning Walthing, likvideret februar 1945.

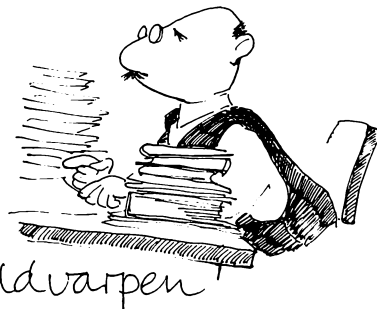
Mugge – forvanskning af fornavnet Mogens. Bedst kendte person, som bærer dette øgenavn, er sikkert Mogens Hansen, redaktør ved ugebladet »Se og Hør«.

Muldvarpe Vera – var meget glad for sin muldvarpepels.

Muldvarpen – a) bogholder med muldvarpeagtigt udseende; b) gartner ved navn Mulvad.

Mumitrolden – ligner en sådan (jf. Tove Jansons bøger) både af udseende og væremåde. Da han arbejder i virksomhedens kælderlokaler, betegnes dette område Mumidalen.

Murerarbejdsmanden – stor firskåren kvinde, som gik meget ugraciøst.

Musejægeren – rekrut, der var lidt længe om at komme op en morgen. Da han endelig fik den ene støvle på, syntes han, at der var noget mystisk ved den. Tiden tillod dog ikke en nærmere undersøgelse. I frokostpausen tog han støvlen af, og det viste sig, at den rummede en mus. Siden hed han aldrig andet end *Musejægeren*.

Museums Peter – museumsinspektør.

Musikken – havde dirigeret et amatørkorkester – og i det hele taget altid været noget »ved musikken«.

Mussolini – mindede af udseende om den berygtede diktator.

Munchhausen – fuld af løgnehistorier.

Myggen – Arne Hansen, fhv. journalist og medarbejder ved Danmarks Radio.

Myre – lille og myreflittig.

Mysteriet Jantzen – hemmelighedsfuld person.

Mølleren – direktør Povl Møller Taasinge, Spies Koncernen.

Møllerens Venus – den lokale møllers kone; stor, kraftig og rar. Venus er kærlighedsgudinden i den romerske mytologi.

Måneskinsmureren – havde svært ved at holde fyraften til tiden, og supplerede indtægten ved måneskinsarbejde.

Måttefar – skar plasticmåtter ud på en fabrik og kaldte en rulle toilettejpapir for »500 billetter til endestationen«.

N

Namme – sagde altid: »Namme«, når han bandede.

Napoleon – kæmpestor stærk fyr, der kunne lægge hvem som helst i klassen ned, hvis det skulle være. Øgenavnet var ment som en kompliment.

Nasse-Karl – hed Karl og tiggede altid øl, cigaretter m.m.

Natbageren – brødkusk der aldrig blev færdig før langt ud på aftenen.

Natmureren – har svært ved at komme op om morgenen og må derfor arbejde efter normal fyraften.

Nattegøjen – kriminel natteravn.

Nazikeren – matematiklærer med (påstået) nazistiske sympatier.

Nenner – øgenavn med udgangspunkt i en ubehjælpssom udtale af navnet Jens.

Niels Baron – meget »fin« og net arbejdsmand.

Niels Fisker – havde faktisk et andet borgerligt hovederhverv; men fik sit tilnavn, fordi han ikke bestilte meget andet end at fiske ved åen, hvor han havde eneret på at sætte ruser. *Niels Fisker* fangede aldrig noget, sagde han selv: »Men alligevel var det da underligt, hvor mange hundrede pund ål, der hvert år blev stjålet fra ham!!!«

Niels Is – havde kørt med krystalis.

Niels med Røvballeansigtet – havde et rundt ansigt.

Niels Skidt – et øgenavns udviklingshistorie: »Var der blevet lavet narrestreger i frikvarteret, forsikrede han altid, at han var uskildig – *Niels den uskildige* blev derefter til *Niels den skildige*, dette atter til *Niels Skild*, der sluttelig blev til *Niels Skidt*. Navnet havde altså intet med hans renlighedssans at skaffe.«

Niels Tyr – kvægavler.

Nierten – brandmand med korpsnummeret 9.

Nifinger – se *Christian Nifinger*.

Nik – se *Peder Nik*.

Nissemanden – hed egentlig Nis Hansen.

Nittenogeen Jens – fik skyld for at øge sin hønsebestand ved små, natlige besøg i omegnens hønsehuse. – Havde den ene dag 19 høns – den næste dag 20, samtidig med at naboen manglede en.

Nuser – går altid med gammeldags flyverhjelms, jf. Nuser i Politikens populære lomme-filosofiske tegneserie »Radiserne«.

Nybyggeren – byggede en »knaldhytte« (meget) langt ude på Amager.

Nøtte – sanglærer, i hvis timer eleverne kedede sig ganske forskrækkelig jammerligt og altid spurgte, hvad nytte (*Nøtte*) disse timer var til.

O

Officers-Stine – pige, som (engang) havde været forlovet med en officer.

Olaf Hunger – meget nærig og ilde lidt hovmester indenfor militæret, hvor det er et meget udbredt øgenavn på slige personer. Jf. *Oluf Hunger*.

Ole Kollerød – lignede den berygtede morder af samme navn.

Ole Murer – efter hans erhverv. Sønnen, der også var murer, blev derimod aldrig kaldt andet end Ejnar Olsen (hvad han også *hed*).

Ole Nik – led af en sygdom, der gjorde, at han altid nikkede med hovedet. På grund af en ludende slatten gang også kaldt *Ole Hængørør*.

Ole på Knolden – meget sangglad, jf. Jeppe Aakjærs »Ole sad paa en Knold og sang«.

Ole skidt Æed – bonde, der, når han talte om krisens tryk (det var i '30'rne), altid endte med at sige, at det var noget »skidt æed« (noget).

Ole Tyr – herre med mange damebekendtskaber.

Ole Vandkigger – bådudlejer.

Olie Poul – fhv. energiminister Poul Nielson.

Oliepinden – taxavognmand, der flittigt kontrollerede sin bils oliestand.

Oluf Hunger (dansk konge, 1086–1095) – navnet fik han tildelt på grund af misvækst i hans regeringstid.

Omvendte, Den – fik som brandmester nr. 47 som korpsnummer – efter at han som menig brandmand havde haft nr. 74.

Onassis – a) ejer af flere fiskekuttere; b) velhavende hotelejer.

Onde Helge – fhv. undervisningsminister Helge Larsen, der i mindst lige så høj grad som *Mareritt* (s.d.) gennemførte upopulære love i undervisningssektoren.

onde hule mig, Den – efter pågældendes yndlingsed.

Ordflom – se *Børge Ordflom*.

Orla Skid – en arrogant og ilde lidt person.

Ormstukne, Den – havde meget dårlige tænder.

Orne Peter – ejede en orne, som han kørte rundt i sognet med for at »løbe« trængende søer.

Ost med Huller – var altid sulten.

Otte Signe

Otte Signe – gik altid til ro kl. 8 om aftenen.

Ottoman Ole – havde været inde og »ligge på ottomanen«, dvs. i fængsel.

Overfyrværkeren – ilter overværkerfører.

Overhederen – overlærer på maskinteknikum. Overhederen er – teknisk set – en komponent på mere avancerede lokomotivers dampkedler. Pågældende person underviste i teori vedr. dampe, luftarter og gasser.

Overretten – overretssagfører, der altid ville have ret – også i diskussioner udenfor rets-salen.

Oversexede, Den – brandmand, der som korpsnummer havde 666. Jf. *Den Sexede*.

overskårne Kæmpe, Den – han var kun 1,55 m høj.

P

P. C. Nu! – hans initialer var P. C. O., og folkeviddets ironiske udlægning skyldtes, at han altid førte sig frem med overdreven værdighed og selvfølelse.

Palle Prut – kunne undertiden være svær at være i stue med.

Pandehår – se *Christian Pandehår*.

Panikken – skulle have en morgenbajer; ellers blev han helt vild og panikslagen.

Panteren – pantefogedens søn.

Paryk Leif – gik med toupet.

Pat Egon – mors egen dreng – langt op i årene.

Pattegrisen – se *Grisen*.

Paul Sluse – man sagde om ham, at han var så langhalset, at han aldrig fik varm mad.

Pavlova – havde, grundet sin kalveknæthed, en danselignende gang. Navnet stammer fra '30'erne, da tidens berømteste balletdanserinde hed Pavlova.

Pebbe (dvs. Preben) **Fællestyr** – efterstræbt ungkarl.

Peberrod Svendsen – grosserer der solgte grøntsager, især peberrod.

Pedal Margrete – spillede orgel i kirken.

Peder Hestøl – kørte meget med Horsens øl, også kendt som »hestøl« (hors = hest).

Peder Kaffe – (også kendt som *Peder Erstatning* og *Peder Frø*) – tilnavn efter skiftende salgsartikler.

Peder Nik – var god til at heade en fodbold i mål.

Pelikanen

Pelikanen – havde en ret stor undermund og var glad for fisk.

Pelsdyret – meget behåret.

Pendul Rasmus – gik altid i fast rutefart mellem sit skrivebord og toiletet – måske grundet rygeforbud i kontorlokalet.

Per Fjederbold – Per Federspiel, MF.

Per Harmonika – spillede altid på dette udmærkede instrument i sin fritid.

Per Nørresø – stammede slet ikke fra egnen der, men fra Nørre Søgade.

Per Orne – leverede orner til »løbning« af søer.

Per Stryn – stammede fra Strynø. Dette tilnavn er i sig selv kun interessant som øgenavnspræget hjemstedsangivelse, fordi det her optræder i lettere forvrænget form.

Per Tunnel – havnearbejder, der, da han engang lossede et skib, udbød: »Hvor f . . . bliver tunnellen (dvs. skrueakslen) af?« – uden at tænke over, at han befandt sig i forskibet. Han var meget ked af dette øgenavn og gav kollegerne en flaske snaps for at blive fri for det. Det løfte holdt de. Han blev derefter kun kaldt *Per Viadukt!*

Per Viadukt – se *Per Tunnel*.

Perletand – a) dårlige tænder; b) kun en enkelt »brik« tilbage i munden; c) ingen tilbage overhovedet.

Peter Cigar – altid cigarrygende. Se også *Cerutten*.

Peter Ensko – tabte engang sin ene sko ud over skibssiden.

Peter Femøre – kun de mest udspekulerede læsere kan gætte, at navnet ikke henviser til mønten, men til fødestedet: Femø.

Peter Fidus – plattenslager. Også titel på roman af Sven Wernström.

Peter Knappgaf (sønderj.: »Knapkløe«) – dygtig og fremtrædende mand, der havde »knap-hulskløe«, dvs. håbede at få en orden.

Peter Lig – kunne ikke blive solbrændt og var i forvejen meget leg.

Petit (fr.: »lille«) – klejn og spinkelt bygget fransk lærer.

Piccard – mindede af udseende slående om den i '30'erne så fremtrædende schweitziske fysiker og eventyrer, Auguste Piccard.

Pigernes Jens – i dag en ganske almindelig samlebetegnelse for den danske soldat, men oprindeligt det øgenavn, hvormed digteren Jens Baggesens fjender benævned ham.

pikløse Maler, Den – kvindelig maler.

Pillerik – hed såmænd bare Poul Erik.

Piloten – hurtig chauffør.

Pind – se *Kasper Pind*.

Pindsvinet – havde strithår.

Ping – lille mandsperson med pingvinagtigt udseende, jfr. Storm P.-figuren af samme navn.

Ping pong dynamolygte – sagde han altid, når alt var OK.

Pingeling – fordrucken subsistensløs.

Pingelingsmeden – sagde altid, at den var »pingeling«.

Pingkejseren – så ud som en overpingvin.

Pingvinen – gik som regel i mørk vest og med kravebryst. Da hans gang endvidere var licit rokkende, lignede han på en prik en pingvin, når han kom spadserende.

Pinse – søn af hr. og fru Påske.

Pis og Papir – efter hans yndlingsudtryk.

Piv Piv – beklagede sig altid.

Pjevs – meget stor og kraftig herre.

Plade Palle – pladesmed.

Platinkussen – platinblond prostitueret, hvis kønshår har just samme farve. Siges det!

Plækken – udlært som skomager og lille af vækst.

Polyppen – talte meget utydeligt.

Poppedrengen – havde en stor, krum, papegøjeagtig næse.

Popper – a) spiser pop-corn i stor stil; b) forvanskning af Poul Erik Petersens (Køge Boldklub) navn.

Porno Cavling – identisk med forfatteren Martin Nielsen, en af vore mest produktive pornoforfattere, der også har skrevet en lang række kærlighedsromaner og -noveller. Jf. roman- og novelleforfatteren Ib Henrik Cavling.

Posegrisen – lille, tyk og hjulbenet.

Pottefar og Pottemor – havde et værksted, hvor de af og til godt kunne vederkvæge tørstige sjæle med en øl, ja, det skete faktisk så ofte, og folk blev hængende så længe, at værkstedet efterhånden blev kendt under navnet »Limpotten«.

Pottesvingeren – ejer af en håbløst forældet turistbus (»en gammel potte«).

Poul den Kullede – afdøde konservative politiker, Poul Sorensen. Jf. *Den kullede Greve*.

Poul Under – talte ofte med store bogstaver (»dunder«).

Poul Kost – gadefejer.

Poul Lynegal – det kunne han let blive.

Poul Løgn – fik dette tilnavn, fordi han havde en sygelig trang til at fortælle usande historier.

Poul Pegepind – fhv. statsminister Poul Hartling, der bl.a. har været seminarirektor.

Poul Singer – symaskineforhandlerens søn.

Poul Skat – udfyldte selvangivelser mod betaling.

Povl Persil – solgte vaskepulver.

Povl Slagter – gårdslagter samt køb- og handelsmand.

Povl Tomat – sad som lærling i en grøftekant og holdt frokost med sjakket, da hans mor engang kom forbi og gav ham en tomat . . .!

Povl Tysker – dansk Gestapo-mand.

Pressens Radioavis – først med de sidste nyheder: det var, hvad denne »sladre-madamme« var. Også kendt som *Højttaleren*.

Prik – redaktør Erik B. Larsen, BT.

Prikken – ansat samme sted som sin bror, *Streger* (s.d.). *Prikken* var den yngste.

Prins Otto af Danmark – optræder i skuespilleren Kai Holms delvis selvbiografiske børnebog »En Limfjordsdreng«. »Skipper Lang«, fortælles det i bogen, »havde et øgenavn (der var mange øgenavne i den by), 'Prins Otto af Danmark', og det var nok ikke på grund af så fine aner, som skibet var opkaldt efter, han havde fået navnet, men fordi han blev så fornem i væsen og rejsning, når han var fuld.«

Professor Bøhmand – tog det ikke så nøje med den personlige hygiejne.

Professor Spærfau – lærer i statik på teknisk skole. Yndede at fortælle, at han var lige så kvalificeret som Polyteknisk Læreanstalts professorer. En vigtig del i mange stålkonstruktioner (også trætagskonstruktioner) er et spærfag, som han udtalte »spærfau«. Der-af navnet. Var ellers uhyre afholdt.

Proppen – en lille væver mand, der forstod at sno sig. Se også *Anton Prop* og *Jørgen Prop*.

Præste Christian – fortalte ret ofte historier fra den tid, da han havde været ansat som kusk ved en af egnens præstegårde.

Præsten – a) pastor Ejllif Krogager, kendt fhv. præst og rejsebureauand fra Tjæreborg; b) bryggeriarbejder, som havde døbt et føl; c) ved opkald til vedkommendes nummer hørtes normalt følgende besked fra en automatisk telefonsvarer: »Det er Nøddebo præstegård, og det er selveste pastor Blicher.«

Prøjseren – stammede fra Holsten.

Pudse Peter – vinduespolerer.

Pumaen – sagde altid: »Puh-puh«. Det blev til øgenavnet *Puhmanden*, som senere yderligere forenkledes til *Pumaen*.

Pumpe Christian – havde arbejdet på en pumpestation.

Pumpestangen – søn af ovenstående.

Pus – lille lun fyr, altid fornøjeligt missende med øjnene.

Pussi – a) almindeligt dansk kælenavn; b)

»barnets mor havde håbet, at fødselen ville være overstået inden nytårsaften, så man kunne skåle også i den anledning. Men det skulle ikke være så: fødselen begyndte nytårsnat præcis kl. 12, og en time efter var en pige kommet til verden. Hun var ret lille og blev derfor af jordemoderen betegnet som »et lille pus«; det blev straks til kælenavnet *Pussi*. Hendes søskende og hendes mand har aldrig kaldt hende andet; i byen og i skolen, hvor hun arbejdede, blev hun kaldt det. Selv hendes børn kaldte hende det, da de endnu var små.«

Put Gunnar – a) fodrede høns; b) havde en svaghed for at putte i sengen hos sin kone. Det blev en meget børnerig familie.

Put Niels – var fra barns ben blevet noget pylret opdraget.

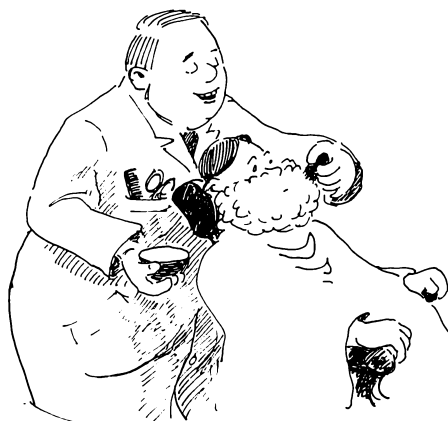
Putte – skolepedellens kone. Hun elskede eleverne – og efter sigende undertiden også *med* dem, hvilket hendes mand naturligvis ikke ligefrem var begejstret for.

Pæne Pia – prostitueret.

pænere Peder, Den – på grund af hans knivskarpe benklædelæg, hans sirlige væsen og altid velsoignerede ydre.

Pærevinsskrædderen – skrædder som selv fremstillede pærevin og holdt smugkro i bagbutikken.

Pølse Conny – prostitueret (»pølse« = slang for det mandlige kønsllem).

Pølsebarbereren

Pølsebarbereren – tyk barber.

Pølsefar – stor tyk pølsemand.

Pålægs Larsen – viktualiehandler.

R

Rabalder Helge – støjende tjener.

Radisemekanikeren – gartner.

Raketten – mere end lynhurtig.

Ramseren (også kendt som **Ramseløget**) – flittig og dygtig dreng, der altid sled ved bøggerne og »ramsede« (remsede), dvs. kunne sine remser.

Ramses – museumsinspektør Thorkild Ramskous øgenavn, egl. en forvanskning af hans slægtsnavn. Det er pudsigt at notere sig, at han allerede som knægt (inden han havde bestemt sig for en arkæologisk løbebane) pådrog sig dette øgenavn.

Rap – se *Karl Rap*.

Rasmus Børnehjem – bestyrer af et sådant.

Rasmus Krog – hans hus lå i et hjørne af præstegårdsjorden.

Rasmus Modvind – klagede som motorcyklist ofte over den slemme modvind.

Rasmussen – a) sammentrækning af navnet R. Asmussen; b) Frederik VII's 3. gemalinde, hvis oprindelige navn var Louise Christine Rasmussen. Navnet Rasmussen blev i visse kredse benyttet som (nedladende) øgenavn efter hendes udnævnelse til lensgrevinde Danner.

Rejen – var hanrej.

Rektoren – var oprindelig rektor på en højskole, men blev senere overpakmester på et større postkontor.

Rembrandt – sadelmager, der hed Brandt. Han lavede naturligvis bl.a. remme.

Reserve Jesus – et smukt barn med gule, krøllede lokker. Han hed egl. Christy. Når han gik op ad trappen, var man vidne til »Kristi Himmelfart«.

Reservebaronen – en rigtig vigtigper.

Richs – kælenavn for Richard. Egl. navnet på et kaffeerstatningsprodukt.

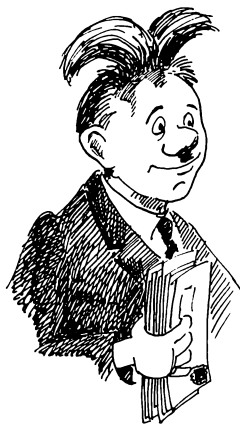
Rif – kritikernes fastslåede kælenavn til Klaus Rifbjerg.

Rigsbarbereren – frisørmester og nazist.

Ringo – tyndhåret (i modsætning til Ringo Starr fra The Beatles).

Riv ihjel Drengen – gjorde sig især bemærket ved impulsiv væremåde og ukontrollable mishagsytringer selv overfor ganske små fortrædeligheder.

Roetoppen – postassistent med to karakteristiske hårtoppe på sit i øvrigt maskinklippede hoved.

Roetoppen

Rokke Frederik – gik på en sær rokkende måde.

Rokke Hans – bevægede sig altid i en dinglende og rokkende gangart.

Rokkedrejeren – sad altid og rokkede frem og tilbage.

Rolf Krake (dansk sagnkonge) – navnet betyder »Den tynde, vege stængel«. Iflg. sagnet tildeltes kongen tilnavnet i udfordrende trods af helten Vøgg, som derpå gavmildt belønnes af kongen med to kostbare guldringe. I grunden viser den gl. beretning altså egentlig netop det modsatte af svaghed.

Rosenknoppen – meget bleg pige, der hed Rosa.

Rotte Larsen – fremstillede rottegift.

Rottefængereren – havde været vicevært og fortalte, at han engang havde fundet rotter på loftet (hans eget?).

Rottekongen – statsminister Poul Schlüter.

Rotten – a) listig fyr, der aldrig gav gode tips fra sig; b) ingeniør med et lille, meget mørkt kontor, »hvor ingen rigtig vidste, hvad han lavede.«

Rudrengen – sagde altid til folk: »Du er vist en ru dreng.«

Rumle – øgenavnet hentydede til de lyde, der med jævne mellemrum lod sig høre fra hans mave.

Rumpe Lars – kobledede to køer efter en tyr (på samme måde, som man kobler heste). Tyrens

hale knækkede – deraf den uheldige mands øgenavn.

Russer Georg – kaperkusk i Dyrehaven ved København; kørte med russiske heste.

Russergartneren – gartner af russisk herkomst.

Russikapus – en kvinde, som efter at have levet en årrække i ensomhed på den jyske hede, endte som fattiglem på en stiftelse i Århus. Ingen vidste, hvorfra hun stammede – men talrige gisninger fremførtes. Hun var selv ret fåmælt, men de få ord hun ytrede blev af nogle udlagt som russiske. Deraf navnet. Carit Etlar har skildret hendes levnedsløb i sit novellistiske essay »Dødssejleren«.

Ruth Hund – ung pige, som kyskede alle fremmede hunde på snuden.

Rybbe – kælenavnsagtig forvanskning af slægtsnavnet Ryborg.

Ræv – se *Ellen Ræv*.

Ræve Knud – var måske lidt vel smart (se *Ræven*). Havde i øvrigt engang ejet en rævefarm.

Ræven – a) øgenavn for Venstre-politikeren I. C. Christensen (1856–1930). – Ræven anses i visse sammenhænge for at være både snu og snedig. I 1909 forevigelede tegneren Alfred Schmidt i »Blæksprutten« I. C. Christensen med den »ræv bag øret«, der skulle give ham hans øgenavn; b) henvisning til hårfarven; c) lavede numre (»rævestreger«) med kollegerne (hældte f.eks. vand på snapseflasker).

Ræveungen – søn af ovenstående c).

(Rød) Aalborg – meget udbredt betegnelse for folk, der stammer fra denne by. Er sønnen beskæftiget på den samme arbejdsplads, bliver han naturligvis kaldt *Halv (Rød) Aalborg*.

Rødbeden – grundet ansigtsfarven.

Røde (eller **Den Røde**) – udbredt øgenavn, som gives a) rødhårede; b) tilhængere af socialistiske partier (f.eks. *Røde Aksel* = nu afdøde Aksel Larsen, SF).

røde Aftenblad, Det – a) havde engang pakket sin mad ind i ugebladet af samme navn; b) formentlig byens eneste abonnent på dette blad.

Røde Aksel – fhv., nu afdøde minister samt formand for Socialistisk Folkeparti, Aksel Larsen. Jf. *Røde*.

røde Armé, Den – spritter, der var svoren kommunist og en stor beundrer af den sovjetiske hær (»Den røde Armé«).

Røde Creutz – havde et stort rødt skæg.

Røde Ejnar – rødmosset. Navnet gik også på hans undertiden hidsige temperament (dvs. at han ret ofte »så rødt«).

røde Lyn, Det – blikkenslager, som lejede en rød varevogn og var kendt for at køre meget hurtigt.

røde Tampaxers Skræk, De – reporter på nu hedengangent sensationsblad. Han fik øgenavnet på grund af sin specielle interesse for samkvem med kvinder under deres menstruationsperiode.

Rødgræs – rødhåret.

Rødtop – ligeledes en såre udbredt henvisning til hårfarven.

Rødud – se *Christian Rødud*.

Røg – se *Henry Røg*.

Rå Rasmus – som navnet, så manden; en rigtig »borste«.

Rå Rasmus

S

Sakker – forvanskning af Zakarias(sen).

Savføreren – leder af et ret så gemytligt gårdmusikersjak, hvori han spiller på sav.

Selvsamme, Den – affærdigede som regel en diskussion med, at »det ku' være det selvsamme.«

Senatoren – mangeårigt folketingsmedlem, der var meget stolt over sin anciennitet i så henseende. Hans navn skal være usagt.

Sexede, Den – brandmand, der som korpsnummer havde 66. Jf. *Den Oversexede*.

Shanghai – havde som dreng tilbragt nogle år i Østen og kom faktisk mere og mere til at ligne en kineser.

Sine bette do – de sidste to ord i øgenavnet er jyske og betyder »lille du«. Formentlig har hun brugt dette udtryk ret så ofte.

Sir Halifax – kaldte sig sprogkyndig, selv om han kun beherskede en tre-fire engelske gloser.

Sjy – gymnasielærer, der af vanvare kom til at udtale guden Jupiters navn på fransk, altså »Sjypiter«.

Skaffe Larsen – boghandler der kun sjældent havde de bøger, man var interesseret i på lager, men som han altid beredvilligt gjorde opmærksom på at: »De kunne skaffes.«

Skidenæg – se *Kaj Skidenæg*.

Skidtkogeren – indehaver af fiskeguanofabrik. Lugten fra fabrikken gav ham øgenavnet.

Skille – var meget glad for sit kæledyr, en skildpadde.

Skovrideren – krybskytte.

Skovtrolden – boede i et lille hus langt ude i skoven.

Skub – langsom i sine bevægelser.

Skuffe Jens – havde underbid. Også formen *Guffe* ses anvendt.

Skuffe Laus – store læber.

Skyttekarl – tidl. formand for Folketinget Karl Skytte fra det radikale parti.

Skæg og Støvler

Skæg og Støvler – flot svunget cykelstyrskæg og *altid* iført nypudsede læderstøvler.
Skæppeskideren – top!

Skærsliber Jørgen – en af de sidste vaskeægte skærslibere i Danmark.

Skæve – havde en lidt optrukken skulder.

Skøn Rasmus – havde et vist kvindetække.

Slid og Slæb – gav altid højlydt udtryk for, at han var overbebyrdet med arbejde.

Slikmutter – udbredt øgenavn til kvindelige indehavere/ekspeditricer i chokoladeforretninger.

Slipsedyret – glad for slips.

Silver Holger – skærslipper.

Smalle – forvanskning af slægtsnavnet Malting. Manden var i øvrigt ret tynd.

Smededrengen – hans kendskab til det anførte håndværk indskrænkede sig til det for en indbrudstyv elementært nødvendige.

Smil – a) forvanskning af navnet Emil, jfr. udtrykket: »Smil Emil«; b) altid glad og smilende.

Sminke Dorthe – kosmetikgal kvinde.

Smirnoff – efter vedkommendes yndlingsdri(n)k.

Smukke Emil – alfons.

Smut Marie – en pige med fut i. Hun var altid smuttet, inden man fik set sig om.

Smutten – havde mange børn. Gad vidst, hvad det var, der smuttede?

små Sorte, De – samlebetegnelse for to arbejdskammerater, hvorom Kai Holm beretter i børnebogen »En Limfjordsdreng«: »De gik under det samlede øgenavn 'De små Sorte'. Dels fordi de udvendig var farvede af deres håndtering med at tjære bolværk og andet, og dels fordi det mentes, at de også var mørke indvendig af kaffepuncher.«

Snadden – forhadet tysklærer, som altid gumlede på en halvt gennembrændt pipe.

Snaps – søn af person med slægtsnavnet Brøndum.

Sneglen – utroligt langsomt telegrafbud.

Snehvide – pige med horfarvet hår.

Snigende Paksæk – befalingsmand, der ikke var meget større end en paksæk og altid korn snigende for at inspicere.

snigende Sutsko, Den – ofte anvendt øgenavn på lumskelige befalingsmænd.

Snus – se *Bror Snus*.

Snydenstrup – købmand, der »regulerede« på vægten.

Snørebånd – se *Kaj Snørebånd*.

Social Viggo – hans mange avancementer skyldtes ifølge »onde tunger« udelukkende hans medlemskab af et bestemt parti.

Sofa Leif – havde på et tidspunkt været den stolte indehaver af byens flotteste sofacykel.

Solitaire (fransk: »enlig«) – øgenavn for den afdøde teaterkritiker og ungarl, Svend Kragh-Jacobsen. Se også *Jung-Giselle* og *Kragen*.

Sorte Knud – Knud Kristensen, MF.

Sorte Otto – henvisning til hårfarven.

Spar Bonde – landmand, som havde fip-skægget tilfælles med knægten i et spil kort.

Spare Britta – socialminister Britta Schall-Holberg.

Spegesilden – en ubeskriveligt grim kvinde.

Spejderen – cyklesprinter Willy Falck Hansen, der blev både verdensmester og olympisk mester. Han fik navnet, da han i spejderuniform første gang startede i dagbladet Politikens cykelløb og vandt.

Spejlæg – se *Christoffer Spejlæg*.

Spidsmusen – kvinde med udstående fortænder.

Spidsrøv – se *Anders Spidsrøv*.

Spilledåsen – letlevende dame, som samtidig var musikglad. Se også *Dåse Åse*.

Springeren – hed egentlig Løber til efternavn.

Sprutmotoren – én af de første på egnen, som købte bil. Den havde det med både at sprutte og stønne.

Spørge Jørgen – MF Mogens Voigt fra Fremskridtspartiet. Han er vel nok det folketingsmedlem, som mest ihærdigt har forstået at bruge sin spørgeret sammesteds.

Stafetten – stik-i-rend dreng.

Steen kopt Torsk – efter hans livret.

Steffen Natugle – kriminel natteravn.

Stifinderen – gik altid med bøjet hoved.

Stik den en Split Peter – hans faste formulering under reparation af brandmateriel.

Stikbom – se *Christoffer Stikbom*.

Stikker Carl – politistikker.

Stjernekgiggeren – højtseende.

Stoppenålen – a) en høj og meget spinkel mand; b) John Christensen, den første danske svømmer, der kom under 1 minut i 100 meter crawl. Hele hans tynde skikkelse mindede om en stoppenål.

Store Knud – Knud Jespersen, nu afdød formand for Danmarks Kommunistiske Parti.

Store Robert – billedhuggeren Robert Jacobsen.

Storke Rasmus – havde i uoverlagt jagt giver skudt en stork.

Storken – langbenet herre.

Strandvaskeren – a) flittig badegæst; b) kvindelig optrædende i Christian Kampmanns novelle »Man gjorde en skøge fortræd«.

Stregen – høj, spinkelt bygget herre, hvis bror var kendt som *Prikken* (s.d.).

Stress – var bestandig stresset og fór rundt.

Strikke Niels

Strikke Niels – fhv. sømand, som ofte fordrev tiden med et strikkesæt.

Styremaskine – se *Anders Styremaskine*.

Stæren – fhv. borgmester på Frederiksberg Stæhr-Johansen.

Støvlet Cathrine – Christian VII's elskerinde (1767). Hendes borgerlige navn var Anna Cathrine Benthagen.

Stå bomstille – næst yngste søn af *Stå stille* (s.d.).

Stå helt stille – yngste søn af *Stå stille* (s.d.).

Stå stille – var kendt for at tage den med ro.

Stålkongen – billedhuggeren Børge Jørgensen, kendt for bl.a. sit kæmpemæssige relief lavet til Herning Centralbibliotek.

Succes Sanne – sangerinden Sanne Salomonsen.

Sukker Jørgen – øgenavnet skyldes muligvis, at han med forkærlighed frekventerede slikforretningen »Sukkerhuset«.

Sure Børge – hvad han netop *ikke* er; derimod en mand med et eget fint lune.

Sus og Gennemtræk – er »blæst i hovedet«.

Susanne Snøvl – ikke alle syn's, at fyn(sk) er fint!

Sussi Saftig – prostitueret – altid med »en sjofert« på læben.

Sutsko – se *Henry Sutsko* og *Christoffer Sutsko*.

Svantevit – havde et enormt hoved. Egentlig betegnelsen på et vendisk gudebillede med tre hoveder.

Svend Færge – søn af *Færge Peter* (s.d.).

Svend Havlit – havde i sin tid bidt hovedet af en ilanddreven selvdød havlit mod at få en pakke cigaretter af fynsk herkomst. Det var under krigen, da det var småt med rygelse!

Sy Peter – håndgerningslærerinde ved navn Petersen.

Sygekassemanden – kørte rundt og indkasserede sygekassekontingent.

Syltetøjs Hans – hans foretrukne skolemadder er belagt med syltetøj.

Syne – lidt frygtet og meget drillet opsynsmand.

Synålen – *Stoppenålens* (s.d.) lillebror.

Sypige – se *Børge Sypige*.

System-Mortensen – sidder i firmaets systemafdeling (EDB).

Sælen – var meget glad for sin imiterede sælskindspels.

Søde Dres (dvs. Andreas) – alfons.

Søndags Rasmussen – meget pillen gårdmand (altid i søndagstøjet).

Søvnig – en stakkels mand, der aldrig er rigtig vågen. Han kæmper en konstant kamp for at holde øjnene åbne, hvilket dog kun sjældent lykkes for ham.

søvnige Sheik, Den – geografilærer med en for eleverne ret så søvndyssende interesse for Østens fagre riger.

T

Tage Drøn – hurtigtkørende motorcyklist.

Tage Hankat – kom altid snigende som en kat og elskede at være »sin egen«.

Tage Vandgrød – hans foretrukne spise.

Tagskrædderen – tækkemand.

Tand – se *Karen Tand*.

Tangobarberen – frisørmeister der var gift med en danselærerinde.

Tapper – se *Christoffer Tapper*.

Tarzan – muskelmand, ansat i omrejsende tivoli.

Tarzans Søn – hans noget mindre muskel-svulmende medhjælp på scenen.

Taxasnyderen – kendt person, der forbliver anonym. Øgenavnets baggrund er den indlysende, at han engang prøvede at løbe fra en taxaregning.

Tekedlen – fedladen person.

Thorkil Livrem – fhv. minister Thorkil Kristensen (V), som efter krigen afslutning gav udtryk for, at man nok fortsat måtte påregne at »have livremmen spændt ind«. – Også kendt som *Thorkil den Vise* fra Bo Bojesens saga om de gæve Venstre-vikinger (et tilnavn, der skyldes, at T.K. på et tidspunkt beklædte stillingen som én af regeringens økonomiske vismænd). I samme »saga« nævnes han ligeledes *Thorkil den Tynde*.

Thorkild Tusindben – ansat i den offentlige administration og kendt for sine mange bestyrelsesposter og andre »ben«.

Thorvald Nytorv – efter navnet på hans starrværtshus, beliggende sammesteds.

Thorvald Tinglys – var ansat på et tinglysningskontor. Da han samtidig anså sig selv for at være en stor begavelse, kan øgenavnets sidste stavelse måske være møntet på dette og altså have en dobbelt betydning.

Thorvald Tusindkrone (også kendt som **Thorvald Tusindkup**) – havde i sin tid været hjernen bag et større bankkup.

Thummelumsen – Emanuel Thomsen, der optræder i Gustav Wiedes roman, »Livsens Ondskab«.

Ti Minutter i To

Ti Minutter i To – hans fødder strittede gevaldigt udefter.

Tidens Tand – brugte dette udtryk i en avisannonce og pådrog sig dermed sit øgenavn.

Tidseel Svend – forsømmelig landmand.

Tikker – prominent fodboldspiller på TIK's hold.

Tisten – KB's gl. centreforward Poul Nielsen, der altid kom gratis ind. Deraf navnet (Gra)Tisten.

Tordenkalven – kendt himmerlandsk original, udødeliggjort af Johs. V. Jensen i en »Himmerlandshistorie«.

Torturmanden – hård og ubønhørlig gymnastiklærer.

Tot – lille og tætbygget mand, der havde en vis lighed med den populære tegneseriefigur af samme navn. Desuden er der en vis bogstavlighed med hans egentlige navn, Otto.

Tra Tri – sang og var altid glad. Det første kunne godt blive noget ensformigt i længden.

Tre Kander og en Pægl – er ikke, som det måske kunne forventes, en hentydning til pågældendes spiritusforbrug, derimod til den hat, han bar ved sit bryllup. Gammel, hævdvunden tradition fordrer, at brudgommen ved en sådan lejlighed skulle bære en »tolvkander«s hat, dvs. en høj cylinderhat. Gommen mente dog, at mindre kunne gøre det i hans tilfælde, og lod sig derfor nøje med »tre kander og en pægl«, dvs. en lavere cylinderhat.

Trikker – elektriker.

Trippe Lars – stod altid utålmodigt og trippede.

Trofast – meget nidkær og altid patruljerende betjent.

Troldmanden fra Kettinge – naturlægen Arno Wolle.

Træskrædderen – udelig skrædder, der syede »på træf«, dvs. på slump.

Tud – havde en veludviklet næse.

Tulipan – se *Børge Tulipan*.

Tumult Mette – rockerpige med iltet temperament.

Tusch Hans – tatovør.

Tusindpik – se *Gerda Tusindpik*.

Tyran – se *Christian Tyran*.

Tyren – den lokale Don Juan. *Tyr* eller *Tyren* er et almindeligt øgenavn til dameglade herrer, se f.eks. *Ole Tyr* og *Jørgen Tyr*.

Tyroler Ferdinand – glad for sang, glad for øl, glad for Tyrol.

tænkende Hest, Den – ikke særlig snedig, men venlig og brav – samt lang og knoklet.

U

Ubbe Spillemand – gademusikant.

Uffe Mellemsnavn Jensen – forvanskning af udenrigsm. Uffe Ellemann-Jensens mellemnavn.

Uffemand – udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen – søn af *Jens Peter Døgnbrænder* (s.d.).

Ulla Hyl – prostitueret.

Ulykke Per – altid uheldig. Jf. *Lykke Per*.

V, W

Vaffelmutter – »slikmor« i meget søgt butik med hjemmelavet is og vafler.

Walther Hattenål

Walther Hattenål – lang, tynd og »spids«.

Vandkigger – se *Ole Vandkigger*.

Vandrefuglen – ligesom *Vandrepokalen* en ret så letlevende dame.

Vel – brugte ordet ret umotiveret, f.eks.: »Det er en køn hest, vel?«

Velfriserede, Den – havde midterskilning, og

det pomadiserede hår sad perfekt hele dagen.

Vibedrengene – fællesbetegnelse for tre drenge, hvis mor hed Vibe til efternavn.

Vielgeschrey – højtråbende person, der på trods af råberiet ikke magter at udrette ret meget. Oprindeligt en person i Holbergs stykke »Den Stundesløse«.

Wienerbrød – se *Jørgen Wienerbrød*.

Viggo Flap

Viggo Flap – havde ører, som *virkelig* kunne ses!

Viggo Lommevender – fhv. finansminister Viggo Kampmann (Soc. dem.). Påhæftet som øgenavn i »Venstrevikingernes Saga«.

Viggo Sidevind – pukkelrygget mand, der boede i et meget vindomsust hus.

Vildmand – forvanskning af Preben Wilhjelm (VS) navn.

Vindbeutlen – forvanskning af skuespilleren Torben Vinds navn. Han optræder i Klaus Rifbjergs roman »Twist«.

Vindueskiggeren – se *Christoffer Vindueskigger*.

vingskudte And, Den – var platfodet og kom hurtig til at vralte på grund af dette.

Viola Villig – prostitueret.

Vitamin Else – frisk pige med masser af gå-på-mod.

Vittig Lundsgård – meget mystisk moskovit. Lad »Information« (1.2.1977) berette historien: »En uidentificeret mand sidder fængslet i Sønderborg. For politiet er manden lidt af et mysterium. Han hævder at være født i Moskva 1882, men ser ud som en 40-årig. Som sit navn har han opgivet Vittig Lundsgård, og ud fra dette prøver politiet nu at finde frem til hans identitet.«.

Vorherres Købmand – var indremissionsk og solgte ikke stærkere våde varer end kirsebærvin.

Vorherres Peter – var så hellig og selvtrofast, at man sagde om ham, at »der kunne tændes et lys bag hans rumpe«.

Vov – se *Hunden*.

Æ

Æble Jens – gik på æbleskud.

Æg – se *Anders Æg*.

Ø

Øjenbryn

Øjenbryn – bistert udseende og temperamentsfuld befalingsmand, hvis overdimensionerede fejekostlignende bryn vippede på en særdeles uheldsvanger måde, når han under morgenparaden observerede uregelmæssigheder ved en soldats uniform. Også kendt som *Bryn*, jf. *General Bryn*.

Ølbert – forvanskning af Albert, der naturligvis godt kunne lide øl.

Ølbrønd – ølhandler ved navn Elbrønd.

Øltønden – stor, tyk og drifkædig.

Ørn – modstandsmanden Ove Høegh Guldberg.

Å

Åge Landmand – var *ikke* landmand, men kollegerne mente, at han så »bondsk« ud.

Åge Lort – gartner som havde sikret sig alt for store leverancer af gødning fra den nærliggende gård.

Ål – se *Erik Ål*.

Litteraturliste

Listen rummer henvisninger til de vigtigste udgivelser, som der refereres til i bogens indledende del – samt til et udvalg af anden central litteratur om danske øgenavne. Kursivering angiver, at der er tale om en tidsskriftsartikel.

- Bartholdy, Chr.: Øgenavne. I *Indre Missions Tidende*, 1968, s. 670, 683, 699, 715, 727 og 743.
- Bom, Kaj: *Slang*. 1948.
- Bom, Kaj: *Slangordbogen*. 1971.
- Brandt, Mogens S.: *Hvad skal barnet hedde?* Politikens Forlag, 1981.
- Brøchner-Mortensen: Øgenavne i Forbryderverdenen. I *Danske Studier*, 1915, s. 65–70.
- Byens Kælenavne. Artikelserie i *Den fynske Gabestok*, 1930, 1931 og 1932.
- Danmarks Eva (pseudonym): *Lidt spøg og skæmt. Uden år og sted*.
- Danmarks gamle Personnavne, bd. 1-2. Dansk Historisk Forlag, 1979.
- Dansk Navneskik. 1899 – (Ministeriel betænkning).
- Dansk Øgenavsregistratur. Udgivet af Rigspolitichefen. Flere udgaver. Ikke offentlig tilgængelig.
- Feilberg, H. F.: Navneskik. I *Dania*, 1895–96, s. 289–330.
- Hansen, Axel: Øgenavne og deres betydning for karakter og personlighedslivet. I E. Østlyngen (red.). I *Nordisk psykologmøde i Oslo. Forhandlinger*. 1948, s. 106–107.
- Jacobsen, Otto: Øgenavne blandt havnevæsenets folk. I *Københavns Havneblad*, 1982, nr. 3, s. 64–65.
- Jexlev, Telma: Sjællandske bønders navne i det 16. århundrede. I *Festskrift til Kristian Hald*. 1974, s. 57–76.
- Kisbye, Torben: Alfred Dreyfus Nielsen. Identifikationsmodeller i dansk navneskik – belyst ved drengenavnene i Aarhus 1800–1950. I *Convivium*, Lademann, 1979.
- Knudsen, G.: Gamle Haandværkernavne. I *Fortid og Nutid*, 1945–46, s. 130–43.
- Kristiansen, Kristian: Pæther Ederkoppe og hans efterfølgere. I FDB's medlemsblad *Samvirke*, 1982, nr. 6, s. 60–61.
- Møller, Kristen: *Diminutiver i moderne Dansk*. 1943.
- Møller, Kristen: *Studier i sammensatte personnavne*. 1959.
- Maarup, Egon: *Øgenavne*. Holstebro 1982.
- Nudansk Ordbog, bd. 1-2. Politiken, 1982.
- Petersen, P.: *Lolland-Falsters Navnebog, indeholdende Bondestandens Tilnavne især fra 16. til 19. Aarhundrede*. 1902.
- Refsum, Helge: *Øge- og tilnavne blandt forbrytere. Maal og Minne*. 1931. (Norsk tidsskrift).
- Smith, Elsdon C.: *Personal Names. A Bibliography*. New York, 1952.
- Stegelmann, Jakob: *Hvem er hvem hos Holberg*. 1974.
- Søndergaard, Georg: *Bogen om personnavne*. Politikens Forlag, 1979.
- Søndergaard, Georg: *Danske fornavne*. Lademann, 1982.
- Søndergaard, Georg: *Danske efternavne*. Lademann, 1984.
- Sørensen, Helge Visby: *Englen fra Sindal. Basker Jakob i æ Kælder*. 1980.

Stikordsregister

- Bartholdy, Christian 25
Binavn 9
Bom, Kaj 10
Bornholm 35
Branderup, Nis 20
Breinholst, Willy 7
Brøchner-Mortensen 22
Cherly, Charles 22
Dansk navneskik, betænkning om 5
»Dansk Øgenavsregistratur«, Rigs-
politichefens 6,12,15,21
Definitioner på øgenavne 9,10
Diminutiver 13
Dæknavne 22
Erhvervsbetegnelser 18
Farvel til øgenavnene? 31
Fionador, Storm Nielsen 15,22
Fjoldemål 27
Fordeling på køn 30
Forord 4
Forskellige typer af øgenavne 11
Gad, Emma 11
Geografisk prægede til- og øgenavne 14
Hansen, Aksel 28
Hansen, H. P. 29
Hermann, Annesofie 24
Historisk tilbageblik 24
Holberg, Ludvig 25
Holst, Bertha 10
Hvad er et øgenavn 9
Hypokorismer 8
Indholdsfortegnelse 3
Janteloven 19,27
Karakteregenskaber 19
Kendte folk om deres øgenavne 31
Kunstnernavne 23
Kæle-øgenavne 11
Køn og øgenavn 30
Leksikondel 39ff
Litteraturliste 79
Lovgivning 35
Lunøe, Ib 25
Madsgine 26,28
Matthiesen, Hugo 8
Mere om køn, øgenavne og samfundsforhold 30
Modstandsbevægelsen, dæknavne 22
Møller, Kristen 13
Navneforvanskninger 13
Navngivning efter udseende/fysiognomi og speciel påklædning 15
Nommes de guerre 22
Obskøne øgenavne 21,30
Officielle og uofficielle navne 7
Ordbog over det danske sprog 9,10
Peder Syv 5
Pedersen, Mogens Body 22
Porno-forfatterpseudonymer 23
Prostitueredes øgenavne 22
Pseudonymer 22
Psykologi, øgenavnets 26
Ramskou, Thorkild 25
Refsum, Helge 6,12,15,21
Rigspolitichefens Øgenavsregistratur 6,12,15,21
Samfundsforhold og øgenavne 30
Sandemose, Aksel 27,28
Schack, Sophus 16
Slang, definition på 10
Socialt tilhørsforhold og øgenavnsskik 31
Soldaternavne 14
Spejderbevægelsens pseudonymer/øgenavne 24
Spidsnavn 9
Straffeloven, uddrag af 35ff
Søndergaard, Georg 9,12
Sønderjylland 8,20,27
Tabu-forestillinger 27
Termansen, N. J. 7,8
Uddrag af borgerlig straffelov 36ff
Uofficielle navneformer, diverse 22
Vandre-øgenavne 16
Veder- og tilnavne 9
Weymann, Povl 10
Æreskrænkelser 35
Øgenavnets psykologi 26

danske ØGENAVNE

er den første bog herhjemme, der beretter om denne ellers upåagtede del af vor sproglige arv.

Bogen er inddelt i to hovedafsnit: I den indledende del redegør forfatteren for øgenavnets historie samt tradition og fortæller uddybende om de forskellige typer af kæle-, øge- og tilnavne. Bogens første del rummer endvidere en række kendte danske personligheds beretning om netop deres øgenavn(e). I det store leksikonafsnit gennemgås over 1000 hyppigt forekommende øgenavns-konstruktioner, og der fremdrages en række øgenavne på nulevende og afdøde danske personligheder, fra *Harald Blåtand* til *Rottekongen*. Her lærer vi både borger, bonde, politiker og konge at kende på en ny måde. For uanset om man er skorstensfejer eller generaldirektør - ingen skal føle sig sikker! Og her er det sproget, som det tales i folkets brede lag, der træder os i møde - bramfrit og i reglen ret så forskelligt fra det, vi lærte i skolens dansktimer.

Exam. art. *Kristian Kristiansen* er vor forende øgenavns-specialist. Han har udgivet flere bøger om kulturhistoriske emner, f.eks. "Det ukendte Danmark" og bl.a. gennemført mangeårige undersøgelser af vor øgenavnstradition via fagbevægelsens tidsskrifter.

FORLAGET DANMARK